

Bygdeforskning

Gro Follo

Eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket

— en kartlegging

Rapport 1/10
ISSN 1503-2035

Bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning
Universitetscenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim
Telefon: +47 73 59 17 32
Telefaks: +47 73 59 12 75

Rapport nummer 1/10

Eiendomsoverbyggende samarbeid i skogbruket – en kartlegging

Gro Follo

Utgivelsesår: 2010 Antall sider: 99 ISSN-nr: 1503-2035

Oppdragsgiver: Norges forskningsråd,
forskningsmidlene over jordbruksavtalen, skog- Oppdragsgivers ref.:
næringen i Prosjekt Kystskogbruket sine fylker 189950/I10

Sammendrag

Rapporten er resultat av en kartlegging over eiendomsoverbyggende samarbeid for personlige skogeiere rundt forvaltning av skogen. Skogsamdriftene på Oppdal (Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift), Roltla Skogsamdrift, Småteigene Andelslag BA, Holsmoen-samarbeidet og Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale presenteres. Samarbeidene dekker perioden 1969-2010. Rapporten er del av følgeforskningsprosjektet "Fra ti til en – eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket". Rapportens innhold er ment å komme til nytte som idéer aktørene i Kystskogbruket kan benytte, og som empiriske data forskerne kan dra med inn i sin følgeforskning. Visse innsikter fra relevant, internasjonal (engelskspråklig) litteratur presenteres også.

Stikkord Skogeiere, samarbeid, forvaltning av skog

Forest owners, cooperation, collaboration, forest management

Gro Follo

Eiendomsoverbyggende samarbeid i
skogbruket — en kartlegging

Norsk senter for bygdeforskning
Rapport 1/10

Jeg vil takke alle som har bidratt til innholdet i denne rapporten.
Takk for hjelpen, for tidsbruken og for vist interesse.

Trondheim 15. mars 2010
Gro Follo

Innhold

Tabeller.....	8
1 Innledning.....	9
Rapportens bakgrunn og oppgave	9
Hva ble gjort for å finne eiendomsoverbyggende samarbeid?	13
Døde spor, ”blindgater” og muligheter ikke fulgt opp.....	16
2 Presentasjon av samarbeid	21
Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift	21
Roltla Skogsamdrift.....	27
Småteigene Andelslag BA	39
Holsmoen-samarbeidet.....	51
Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale.....	61
3 Internasjonal litteratur	67
Samarbeid på ulike nivå	72
Samarbeid — koordinering — organisering	75
Støttens betydning og mulige innhold.....	77
Teoretiske innganger	81
4 Noen avrundende kommentarer	85
Referanser.....	89
Vedlegg	95

Tabeller

Tabell 1: Skogsamdriftene i Oppdal	21
Tabell 2: Roltla Skogsamdrift	27
Tabell 3: Småteigene Andelslag BA	39
Tabell 4: Holsmoen-samarbeidet	52
Tabell 5: Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale	61

1 Innledning

Rapportens bakgrunn og oppgave

Denne rapporten inngår som del av forskningsprosjektet ”’Fra ti til en’ — eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket”. Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd sitt program ”Natur og næring”, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og av skognæringen i Prosjekt Kystskogbruket sine fylker¹. Prosjektet startet opp i januar 2009 og går ut 2013. Prosjektet er et ”Kompetanseprosjekt med brukermedvirkning”. Brukerne som inngår i prosjektet er aktørene i Prosjekt Kystskogbruket. Prosjekt Kystskogbruket omfatter alt skogbruk og treforedling i fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. I prosjektet skal forskere fra Norsk senter for bygdeforskning (kortnavn Bygdeforskning) og Norsk institutt for skog og landskap følgeforske fire eiendomsoverbyggende samarbeid når det gjelder forvaltning av skogen, samarbeid som gjør at en på ett eller annet vis ”går fra ti til en skogeier”. Disse fire eiendomsoverbyggende samarbeidende, som omtales som feltprosjekt, drives av aktører i Kystskogbruket.

Målet for ”’Fra ti til en’” er å:

- prøve ut ulike eiendomsoverbyggende samarbeid.
- gi en dekkende beskrivelse av forhold (forståelser, prosesser og effekter) som virker fremmende og hemmende på bruk av slikt samarbeid.
- vurdere nytte og omkostninger, og da ”omkostninger” forstått bredt og ikke bare som økonomi.
- utlede de praktiske løsningene og betydningen for norsk skogbrukspolitikk.

¹ Prosjektnummer hos Forskningsrådet er 189950/I10.

Det er fem forhold som ligger til grunn for prosjektet. For det første er det norske skogeierskapet fragmentert. Det er over 116.000 private, personlig eide eiendommer med minst 25 dekar produktiv skog (Statistisk sentralbyrå 2005)². Den gjennomsnittelige skogeiendommen deres var ca. 450 dekar ved siste telling i 1989 (Vennesland, Hobbestad, Bolkesjø, Baardsen, Hoen, Lileng og Rolstad 2006). Kystskogbrukets fylker har omtrent like mange skogeiendommer som innlandsfylkene, men gjennomsnittseiendommen er mindre og teigblanding mer utbredt (Prosjekt Kystskogbruket 2008). For det andre er det store ulikheter i skogeiernes skogbruksmessige kompetansenivå, og kunnskapsressursen blant skogeierne er til dels svake (Amdam, Barstad og Olsen 2000; Follo, Forbord, Almås, Blekesaune og Rye 2006). Kravene til skogbruket vil ikke bli mindre, og omkostningene ved å skaffe seg eller opprettholde tilstrekkelig kompetanse vil bli høyere. For det tredje skal skogbruket ifølge norsk skogpolitikk bidra i klimaproblematikk, bevaring av biologisk mangfold, verdiskaping og opprettholdelse av levende bygder (Landbruks- og matdepartementet 2007; St meld nr. 17 1998-99). Og det skal skogbruket samtidig som lite er gjort for å få justert eiendomsstrukturen, noe som innebærer at nåværende struktur med de mange små eiendommene, blir premiss for det som skal skje. Og for det femte er den offentlige skogbruksforvaltningen blitt bygget ned (St meld nr. 17 1998-99; Prosjekt Kystskogbruket 2008).

Som en innledende del til "Fra ti til en", skulle det foretas en kartlegging av tidligere gjennomførte eiendomsoverbyggende samarbeid, og en skulle vurdere erfaringene fra det. I dette delprosjektet skulle en søke svar på spørsmålene:

1. Hva har hindret skogeiere i å komme i gang med slikt samarbeid?
2. Hva var de positive incitamentene?
3. Hvorfor gikk skogeierne inn i det og hva fikk de ut av det?

² Tallet er fra "Landbruksundersøkelsen 2004". Det er kommet tall (strukturstatistikk) etter dette, og det oppgitte antallet på de private, personlige eiendommene varierer. Dette er blant annet knyttet til om døde er tatt med eller ikke som personlig skogeier, at det foregår oppdatering av Landbruksregisteret, etc. I denne rapporten holder jeg fast ved tallet fra "Landbruksundersøkelsen 2004".

4. Hvordan var samarbeidet organisert, og hvis det inngikk kontrakter, hva besto kontraktene i?
5. Hvorfor opphørte samarbeidet?
6. Hva måtte til om de skulle ha fortsatt?
7. Hvilke variasjoner av eiendomsoverbyggende samarbeid kan en finne?

Kystskogbruket og forskningsinstitusjonene hadde ment at det var eiendomsoverbyggende samarbeid i Norge en skulle se på i delprosjektet, men Norges forskningsråd fordret at en også skulle se på internasjonal litteratur rundt temaet. Forskningsrådet viste da til kommentarer ”referees”³ hadde gitt til prosjektbeskrivelsen. I prosjektbeskrivelsen for ”Fra ti til en” var delprosjektet, inklusive skrivning av denne publikasjonen, ført opp med en tidsressurs på en måned. Det gir naturlig nok at denne rapporten ikke kan gå dypt i de norske tilfellene av eiendomssamarbeid, ei heller bredt med hensyn til internasjonal litteratur. Det selv om jeg har brukt langt mer tid på denne rapporten enn hva den gitte måneden tilsier.

Først i rapporten presenterer jeg hva jeg gjorde for å få viten om norske og utenlandske eiendomsoverbyggende samarbeid. For den norske delen ble det noen døde spor, ”blindgater” og noe jeg valgte å ikke forfølge. Jeg presenterer dette slik at leseren kan få innblikk i hva jeg har sett bort fra. Så kommer rapportens hovedbolk, kapittel 2, med presentasjon av skogsamdriftene i Oppdal (Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift), Roltla Skogsamdrift, Småteigene Andelslag BA, Holsmoen-samarbeidet samt det jeg betegner ”Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale”. Etter dette nevner jeg noe av det internasjonale litteratur rundt eiendomsoverbyggende samarbeid andre steder i verden kan bibringe oss. Jeg har valgt å la den internasjonale litteraturen komme etter presentasjonen av samarbeidene for at litteraturen ikke skal gi rammer for hvordan samarbeidene skal forstås. Rapporten avsluttes med noen avrundende kommentarer. Rapporten konkluderer ikke. Det er knyttet til den funksjon rapporten er tenkt å skulle ha i ”Fra ti til en”. Den primære intensjonen er at

³ Da vi søkte om midler til ”Fra ti til en”, sendte Forskningsrådet søknaden til andre forskere for kommentar. Når en forsker gjør slikt arbeid, omtales forskeren som ”referee”. Disse kommentarene tar Forskningsrådet inn når de vurderer om prosjektsøknaden skal støttes eller ikke. De som søker om prosjektmidler, får ikke vite hvem referee’ene er.

de presenterte samarbeidene og den internasjonale litteraturen skal kunne komme til nytte som idéer aktørene i Kystskogbruket kan benytte når de driver feltprosjektene sine. Sekundært vil vi forskerne som skal følgeforske feltprosjektene sine, kunne bruke de presenterte samarbeidene som empiriske data og den internasjonale litteraturen som innganger til en skjerpet analyse. Hadde jeg konkludert i rapporten, hadde jeg også lagt føringer på hva det var aktørene i Kystskogbruket skulle benytte fra den. Jeg hadde rett og slett ”lukket” rapportens innhold for tidlig. Nå er det opp til dem å velge ut hva de vil ta med seg inn i det feltprosjektet de er knyttet til. Eksempelvis, hva er det de ut fra de presenterte samarbeidene ser kan være kritiske faktorer for eget feltprosjekt? Hva er det aktørene ser kan være fruktbart å ta hensyn til når de gjennomfører sine samarbeid? Slikt vil kunne manifestere seg i de data vi forskerne samler inn i løpet av følgeforskningen. De foreløpige konklusjonene jeg som forsker selv har trukket fra rapportens presenterte samarbeid, tar jeg med meg inn i arbeidet med ”Fra ti til en” sin sluttrapport som skal skrives i 2013.

For samarbeidene jeg presenterer i kapittel 2 ønsker jeg å nevne fem forhold. For det første varierer det hvor mye informasjon det finnes rundt/fra det enkelte samarbeidet. Det gir at enkelte av samarbeidene er mer utførlig presentert enn andre. For det andre vil leseren se at enkelte personer er sitert direkte og referert til mye. Jeg har valgt å la disse personene stå med navns nevning. Det er fordi jeg betrakter innholdet i denne rapporten mer som en kartlegging enn et forskningsarbeid. Det er videre fordi presentasjonen av det enkelte samarbeidet i stor grad blir formet av den enkelte personens oppfatning av samarbeidet. Andre deltakere i samarbeidet vil kunne ha oppfattet det annerledes. Dermed blir det formodentlig et poeng for leseren å vite hvem sin oppfatning det er som presenteres, hvilken rolle personen spilte/spiller i samarbeidet, hvilket ståsted han hadde/har. Videre er det fordi leseren muligens vil vite mer om det særskilte samarbeidet enn hva jeg har evnet å gi informasjon om i rapporten. Da kan disse navngitte personene være en mulig inngang til det. Samtlige av disse personene har på forhånd, før publisering, fått mulighet til å respondere på den delen av hovedbolken som angår ”deres” eiendomsoverbyggende samarbeid. Deres eventuelle kommentarer er i stor

grad innarbeidet i hovedbolkens tekst. Det gjelder òg hvis de har ønsket å presisere eller omformulere noe i det opprinnelige intervjuet/samtalen. For det tredje har jeg på eget initiativ ”ryddet” noe i de presenterte intervjusekvensene. Denne ryddingen forandrer ikke meningsinnholdet i utsagnet. Jeg har eksempelvis fjernet noen gjentakelser. Det tenke utsagnet ”så – så gjorde jeg det”, blir til ”så gjorde jeg det” i min gjengivelse. Av og til har jeg også vært nødt til å justere plasseringen av ord i en sitert setning for å få setningsoppbyggingen til å passe inn i min skrevne setning. Ordet ”er” kan eksempelvis ha blitt flyttet, eller noe som var en selvstendig setning hos informantene, blir bare en del av en setning hos meg. For det fjerde har jeg i intervjuesitatene i kapittel 2 tatt bort standardtegnene for slike endringer av utsagn⁴. Det har jeg gjort for å øke lesbarheten. Et eksempelvis setningen ”slik er det” justert til ”slik det er”, står det rett og slett ”slik det er” hos meg. Det formelt riktige skulle ha vært: ”slik [...] det [er]”. For det femte lar jeg det ikke nødvendigvis gå spesifikt frem i teksten hvor den særskilte opplysningen er fra. Opplysningene er imidlertid alltid fra en av de kildene som er presentert under ”materiale” i innledningen av presentasjonene av hvert enkelt samarbeid. Skulle leseren lure på hvor det er hentet fra, kan jeg svare på det.

Hva ble gjort for å finne eiendomsoverbyggende samarbeid?

For å få tak i norske eksempler på vellykkede og mislykkede eiendoms-overbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere, sendte jeg 6.3.09 et brev om dette til 31 skogbruksaktører landet rundt (se vedlegg 1 og vedlegg 2). Samtidig sendte jeg ut e-post om det samme til Kystskogbruket representert ved følgende ansatte på landbruksavdelingene hos Fylkesmannen: Lars Slåttå (Rogaland), Åse Vaag (Hordaland), Kjetil André Rødland (Hordaland), Hans Fredrik Lauvstad (Sogn og Fjordane), Harald Nymoen (Møre og Romsdal), Tor Morten Solem (Sør-Trøndelag), Kjersti Kinderås (Nord-Trøndelag), Gjermund Pettersen (Nordland), Terje Birger Dahl (Troms) og Helge Molvig (Finnmark). Denne e-posten gikk

⁴ Se eksempelvis Vinje (2008) om disse standardtegnene.

også til Mathias Sellæg, prosjektleder for Prosjekt Kystskogbruket. Det kom inn responser fra 10 enheter. Ni av dem var fra Fylkesmannens landbruksavdeling, en fra skogeierandelslaget Allskog. De fleste av dem innebar at det var nødvendig å ringe på vedkommende eller noen vedkommende hadde nevnt. Det for å etterrøkte videre hva det omtalte samarbeidsprosjektet mer spesifikt gikk ut på.

I henvendelsene ut til norske skogbruksaktører valgte jeg å være så åpen som mulig slik at vi i utgangspunktet ikke utelukket eiendoms-overbyggende samarbeid som kunne være av interesse. Det eneste jeg var eksplisitt om, var at vi ikke var interessert i førstehåndskjøpers/entreprenørs hverdagsarbeid for å etablere større drifter ved å få flere skogeiere til å ha drift sammen. Denne utydigheten innebar at responsene også hadde et mangfoldig innhold, og det ble nødvendig å foreta visse grenseoppganger i etterkant av responsene for å sortere ut hva jeg skulle undersøke ytterligere.

For å finne litteratur om eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i andre land enn Norge, brukte jeg først internettsøk. Jeg gikk via Bibsys' database Bibliotekbasen, ordinær Google og Google Scholar. Søkeordet eller sammensetning av søkeord er her svært avgjørende. "Model forest"⁵

⁵ "Model forest" (MF) er et begrep og system som har sitt opphav i Canada på begynnelsen av 1990. "Model forests were to look at new ways of involving communities, environmental groups and interested parties in decision-making around natural resource management" (Natural Resources Canada 5.2.07). I 1992 ble 10 modellskog etablert i landet (Sinclair og Smith 1999), nå er det 14 (Reed personlig meddelelse 24.6.09). Disse canadiske modellskogene:

themselves have no decision-making authority regarding the use of forest resources. MFs are not new legal entities with jurisdiction over forest management issues; rather, they are organizations that seek to identify a common set of forest management objectives that can be implemented by policymakers. Each MF, therefore, relies on its partners, especially government and industry, to take up and implement the good ideas that result from the studies undertaken in each MF. (Sinclair og Smith 1999:124-125)

"The International Model Forest Network" (IMFN) ble annonsert av Canada på Rio-konferansen i 1992, og i dag omfatter IMFN "nearly 50 sites ranging in size from 100,000 ha to 20 million ha in North America, South America, The Caribbean, Asia, Russia, Africa, and Europe" (The Baltic Forest project 2008:1). Meg bekjent er det ingen modellskog i Norge. Modellskogen i Vilhelmina i Västerbotten, Sverige, er presumptivt den som er lokalisert nærmest Norge.

var det søkeordet jeg startet med. Det fordi begrepet og systemet modellskogbruk ble nevnt som en mulig inngang til relevante, internasjonale samarbeid av de tidligere omtalte referee'ene til prosjektsøknaden. Tilgangen til publikasjoner kan imidlertid være overveldende. Blant Google Scholar sin akademiske litteratur var det i august 2009 eksempelvis ca. 6 370 treff på søkeordet "model forest" og søkefrasen plassert hvor som helst i den aktuelle publikasjonen. På grunn av alle treffene blir det nødvendig å begrense søket. For kombinasjonen "model forest" og "governance" og søkefrasene plassert hvor som helst i den aktuelle publikasjonen, ble det 584 treff i Google Scholar i august 2009. Etter å ha sett på de første sidene av disse nesten 600 treffene, prøvde jeg andre søkefraser. Jeg skal liste opp noen av disse søkekombinasjonene og deres treff. Høyst trolig er denne opplistingen av liten interesse for brukerne som er relatert til "Fra ti til en". For forskere som skal orientere seg i en stadig voksende mengde vitenskapelige publikasjoner, kan opplistingen imidlertid være svært kjærkommen. Alle søkene er inn i Google Scholar foretatt august 2009:

1. Søkefrasen "collaborative forest management" og søkefrasen plassert hvor som helst i publikasjonen: 945 treff. (Jeg så på de første sidene av disse treffene.)
 2. Søkefrasene "collaborative forest management" og "private forest owner" og søkefrasene plassert hvor som helst i publikasjonen: 8 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)
 3. Søkefrasene "private forest owner" og "collaborative" og søkefrasene plassert hvor som helst i publikasjonen: 65 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)
 4. Søkefrasene "private forest owner" og "co-management" og søkefrasene plassert hvor som helst i publikasjonen: 17 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)
 5. Søkefrasene "land owners", "co-management" og "forest" og søkefrasene plassert hvor som helst i publikasjonen: 694 treff. (Jeg så på de første sidene av disse treffene.)
-

6. Søkefrasene "landowners", "co-management" og "forest" og søkefrasene plassert hvor som helst i publikasjonen: Ca. 1 630 treff. (Jeg så på de første sidene av disse treffene.)
7. Søkefrasen "multiple NIPF ownerships" og søkefrasen plassert hvor som helst i publikasjonen: 45 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)
8. Søkefrasen "forest landowner collaborative" og søkefrasen plassert hvor som helst i publikasjonen: 6 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)
9. Søkefrasen "cross-boundary forest management" og søkefrasen plassert hvor som helst i publikasjonen: 8 treff. (Jeg gikk gjennom alle treffene.)

Etter å ha gått gjennom treffene tok jeg utgangspunkt i publikasjoner som fremsto som svært relevante for "Fra ti til en" og de eiendomsoverbyggende samarbeidene som skulle inngå der. Dette gjorde jeg på tre måter. For det første ved å se på hvilke fraser/begrep forfatterne benyttet om de samarbeidene de beskrev. For det andre ved å sjekke refereranselistene i publikasjonene for å finne både interessante publikasjoner og mulige søkeord. For det tredje ved å bruke Google Scholars mulighet til å se hvem som har referert til den publikasjonen jeg i utgangspunktet hadde funnet interessant, og ved å bruke den samme søkemotorens mulighet til å få vist de publikasjonene som hadde referert til den opprinnelige publikasjonen. Resultatet av dette lille og begynnende litteratursøket — det er bare som å skrape i overflaten av den faglitteraturen som synes å finnes — var en rekke publikasjoner. Gitt tidsressursen har det vært mulig for meg kun å lese noen få av dem. Resten må ligge på vent.

Døde spor, "blindgater" og muligheter ikke fulgt opp

I den informasjonen jeg har fått om eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i Norge, er det to døde spor. Det ene kjenner jeg lokaliseringen til. Det er Kvammen Samdrift som en gang foregikk i Holtålen kommune i Sør-Trøndelag⁶. Etter å ha kontaktet dagens skogbruksleder i området 17.8.09, dagens skogbruksansvarlige i kommunen 3.9.09 og Henrik Sneisen fra blant annet Fagerhaug Skogsamdrift om dette 8.9.09 uten at noen kunne hjelpe videre, avsluttet jeg etterrøktingen av Kvammen Samdrift. Det andre

⁶ Jenny Harbak, Allskog, personlig meddelelse 22.6.09.

døde sporet er en angivelig mislykket samdrift en gang sør i landet. Personen som ymtet frem på om dette, var lite villig å fortelle om det ut over det at de mest sentrale personene var borte. Dermed ble det lite å forfølge. Et siste moment om døde spor: Også forskningskrav om og -praksiser rundt anonymisering kan stoppe videre etterforskning. I rapporten "Små-skala samvirke i skogbruket" (Rønningen 1987) og doktorgradsavhandlingen "Andre tider gir andre tanker? Nye samvirkeformer i skogbruket" (Rønningen 1992), er det omtalt tre såkalte "samdriftsområder". Slik "samdriftsområde" er definert i de to publikasjonene, høres det ut som det er det jeg i denne rapporten omtaler som "samdrift". Derfor skulle det være av interesse for meg å gå nærmere inn på de tre samdriftsområdene ved å ta kontakt med sentrale aktører. Det har ikke vært mulig ettersom publikasjonene ikke gir opplysninger som identifiserer de tre samdriftsområdene. Dermed vet jeg ikke om disse tre samdriftsområdene er presentert i denne rapporten eller om de kommer i tillegg til de samarbeidene jeg omtaler.⁷

Også i forhold til "blindgater" vil jeg nevne to: Prosjektet "Samarbeid i landbruket 1997 – 2000" som foregikk i Møre og Romsdal, og prosjektet "Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket" i Levanger, Frosta og Verdal i 1999-2001. Jeg omtaler dem som blindgater fordi jeg etterforsknet dem noe før jeg stoppet opp — før jeg kom dit "veien" endte.

I prosjektet "Samarbeid i landbruket 1997 – 2000" var hovedmålet: "Å betre rekrutteringa og auke verdiskapinga innan jord- og skogbruk gjennom auka satsing på samarbeid i landbruket" (Opheim og Kolstad 2001:8). For å nå dette hovedmålet var det satt opp en rekke delmål. En av de tingene en

⁷ De to publikasjonene fra Rønningen som jeg nevner i teksten, er knyttet til et forskningsarbeid Bygdeforskning startet i 1983 — omtrent 15 år før jeg begynte ved institusjonen. I dette arbeidet inngikk forskningsprosjektet "Uformelt og formelt maskin-samvirke og skogsamvirke" som ble avsluttet i 1987. Rønningen har etter den tid skiftet arbeidssted, men har en viss tilknytning til Bygdeforskning fremdeles. Jeg fant det derfor akseptabelt at jeg forespurte Rønningen om hvilke samdriftsområder det var snakk om. Når han valgte å ikke utdype det, finner jeg imidlertid det høyst rimelig gitt alle fordringer om anonymitet vi forskere må forholde oss til.

skulle gjøre i prosjektet for å nå hovedmålet, var å "[a]uke⁸ aktiviteten og verdiskapinga i skogbruket gjennom etablering av samarbeidstiltak" (Opheim og Kolstad 2001:8). Fra dette prosjektet har jeg følgende materiale:

- Publikasjonen "Prosjekt samarbeid i landbruket 1997 – 2000, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, rapport nr 3-2001" (Opheim og Kolstad 2001).
- Intervju av Terje Kolstad 21.8.09 (over telefon, med lydbåndopptak og skrevet ut).
- Telefonsamtale med Bjørn Halle 25.8.09.
- Telefonsamtale med Eilert Hovden 30.8.09.
- Telefonsamtale med Mikal Skodjereite 31.8.09.

Kolstad fra Fylkesmannens landbruksavdeling var ansatt på prosjektet, og tok seg spesielt av samarbeidstiltak innen skogbruket. Halle, Hovden og Skodjereite var knyttet til tre skogbruks-samarbeidstiltak som rapporten fra prosjektet (Opheim og Kolstad 2001) omtaler: Halle til Todalen Skogsdrift DA, Hovden i forbindelse med skogleie og Skodjereite til Engsetsætra beitelag (tok inn skogen i samarbeidet).

Prosjektet "Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket" hadde som hovedformål å tilrettelegge og organisere samordnings-tiltak/nabosamvirke innenfor skogsektoren i et større geografisk område i Levanger, Frosta og Verdal. Det ble dannet 18 ringer med til sammen 98 skogeiere som medlemmer. Fra dette prosjektet har jeg følgende materiale:

- Prosjekttilknyttet, skriftlig materiale oversendt fra Arne Ramdal 15.1.09, blant annet: (1) "Prosjektbeskrivelse", (2) kopi av avtalene "Forslag til avtale for Åsen skogring", "Avtale mellom flere, samarbeidsavtale", "Avtale mellom to, samarbeidsavtale", "Avtale om nabosamvirke for Halsan skogstutlag", "Avtale om samarbeid jord/skogbruk for [NN og NN 2]"⁹, (3) sluttrapporten "Rapport prosjekt

⁸ Å skrive med hakeparentes slik, "[a]uke", er standardmåten å skrive det på når en stor bokstav i en ny tekstsammenheng må rettes til en liten. I den opprinnelige setningen sto ordet fremst i setningen og da med stor bokstav.

⁹ Hakeparentes er her satt for å anføre at jeg har gjort en endring i den opprinnelige

nabosamvirke Levanger – Frosta – Verdal”, og (4) kostnadsoverslag og budsjett.

- Telefonsamtale med Arne Ramdal 1.9.09.
- Telefonsamtale med Anders Børstad 3.9.09.
- Telefonsamtale med Nils Bøhn 15.9.09.

Børstad var skogbrukssjef for Levanger og Frosta den gangen, og det var han som tok initiativ til prosjektet ”Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket”. Ramdal kom inn i Børstads stilling og ble knyttet til prosjektet da Børstad skiftet arbeidsgiver. Bøhn på sin side var prosjektmedarbeider.

Grunnene til at jeg sluttet etterrøktingen av de to prosjektene er forskjellig. For ”Samarbeid i landbruket 1997 – 2000” var det fordi jeg fant at det ikke hadde vært/var noen felles forvaltning av skogen, og fordi min tidsressurs ikke tillot meg å etterrøkte hvorfor det ikke hadde blitt. For ”Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket” var det fordi det etter hvert ble til at skogringer derifra blir element i ett av ”Fra ti til en” sine feltprosjekt: Prosjektet ”Nabosamvirke som virkemiddel for økt aktivitet i skogbruket i Levanger og Frosta”. Ettersom dette prosjektet skal følgeforskes som en del av ”Fra ti til en”, ville jeg verken forskuttere eller virvle opp noe før følgeforskningen startet.

I kartleggingen som ligger til grunn for denne publikasjonen, har jeg vært nødt til å være restriktiv på hva jeg skulle undersøke nærmere. Det innebærer at jeg ikke har viet tid til eksempelvis skogeieres samarbeid om bekjempelse av barkebiller, felles veianlegg, etablering av vinterbilveier og samarbeid om jakt og fiske. Det selv om det på visse vis kan passe inn under tanken om at en forvalter flere eiendommer under ett, og selv om det er mulig å si at dette vedrører skogen, skogbruket og skogbruken på de aktuelle eiendommene. Samarbeid som samdriftslag, arbeidskraft-ringer/skogsarbeiderringer, maskinsamarbeid, flisringer og forpliktende samarbeid rundt leveranser til biobrenselanlegg, er heller ikke undersøkt.

teksten. Jeg har fjernet de to opprinnelige navnene som sto der, og satt inn ”NN og NN 2” isteden.

Videre er jeg blitt fortalt om et tiltak på 90-tallet hvor en forsøkte å få større plantefelt ved å gi et svært høyt tilskudd hvis skogeierne slo seg sammen og fikk ei flate over et gitt antall dekar. Det har jeg ikke sett nærmere på. Ei heller på den gruppa av skogeiere som har tatt initiativ til frivillig jordskifte av skog. Visstnok skjer det også eiendomsoverbyggende samarbeid rundt neverflekking. Og går det ikke an å si at både skogbruksplanleggingsprosjekt og frivillig vern kunne ha vært relevant å se på forutsatt at flere eiendommer var involvert? Som ikke det er nok, i etterkant av informasjonsinnhenting er det kommet meg for øret at det var en skogsamdrift en gang i Volda, Rotset het den angivelig.

Mangt er utelatt i denne rapporten. Faktisk tror jeg det meste ikke er med. Vi skal la det være med det, og heller se nærmere på det jeg har funnet plass til.

2 Presentasjon av samarbeid

Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift

Materiale:

- Artikkelen ”Samarbeidsformer i gårdsskogbruket” (Western 1970).
- Publikasjonen ”Skogsamdriftene i Oppdal. Et historisk hefte om skogsamdriftene i Fagerhaugområdet i perioden 1969 – 75” (Oppdal kommune 2002).
- Intervju av Henrik Sneisen 8.9.09 (ansikt-til-ansikt, med lydbåndopptak og skrevet ut).

Tabell 1: Skogsamdriftene i Oppdal

	Stiftet	Antall medlemmer	Produktivt skogareal, ca. dekar	Hogstkvantum, ca. m ³ barskog
Fagerhaug	13.6.69	26	2 000	2 300
Finnmoen	22.9.70	18	1 000	1 800
Elgsmoen	20.10.72	26	2 300	3 300

Skogsamdriftene i Oppdal i perioden 1969-75 innbefatter tre skogsamdrifter. Som det går frem av tabell 1, var Fagerhaug Skogsamdrift først ut. Den største av dem var imidlertid Elgsmoen som hadde samme antall medlemmer, men større produktivt skogareal og med det største hogstkvantumet. Det var snakk om områder med stor teigblanding, hvor mange teiger ikke var mer enn et steinkast bred og hvor en kunne, som skogeier Ola Viken, eie halvparten av en teig som var 22 meter bred og hadde 20 m³ hogstmoden barskog. ”I praksis var det umulig å drive noe skogbruk på en fornuftig måte i en slik teig”, ifølge Viken (Oppdal kommune 2002:9). For ham var det derfor ”naturlig å gå inn i Fagerhaug Samdriftsområde”. Tilfredsstillelsen lå i at skogen ble forynget. De 870 kronene som Vikens rotverdi var på, innebar at medlemskapet i samdriften

ikke hadde noen økonomisk betydning for ham. Så å si ingen av skogeierne bodde inntil selve samdriftsområdene, men hadde forholdsvis lang vei til teigen — enkelte opp til 3 mil. For de fleste skogeierne i samdriftene var det bare en del av skogen de eide som inngikk i samdriften. Driftene foregikk for en stor del i områder med lav bonitet og med glissen bestokning, og det var motormanuell hogst og tømmeret ble kjørt ut med traktor. Samarbeidet gjaldt, ifølge vedtektenes punkt 1, ”skogsdrift, veibygging og skogkultur, så vel grøfting som planting m.m.”. (Vedtektene til Fagerhaug Skogsamdrift er presentert hos Oppdal kommune 2002:11-12.)

Opprinnelig var det vel Henrik Sneisen som kom med idéen om å etablere en samdrift. Sneisen var skogbruksleder, eller skogassistent som det het på den tiden, for blant annet dette området i Oppdal. Teigdelingen og -utformingen gjorde det ”vanskelig å drive for den enkelte”, og Sneisen (1) hadde ”en drøm om at det måtte gå an å slå sammen det der, og så drive det under ett”. Han fikk med Andreas Finstad, skogkonsulent i Sør-Trøndelag Skogeierlag, og Eiliv Grut, herredskogmesteren, og det var de som gikk i bresjen for det. Når skogeierne viste interesse og var villig til å se nærmere på et samarbeid om drift og påfølgende kulturarbeid, var dette fordi, som nevnt ovenfor, teigblandingen og avstanden til teigene var slik de var, og at gjerne kun en del av den enkelte skogeiers skog inngikk. Andre gode grunner var at en allerede hadde fått til en form for samarbeid i forbindelse med rydding under ei 66 kilovolt kraftlinje fra Støren til Sunndalsøra som ble bygget på slutten av 1960-årene, et samarbeid som var nødvendig for ”at virke i dette området med rimelighet kunne drives fram” (Oppdal kommune 2002:5). Og videre var avvikningen i Oppdal så beskjedent at Oppdal Andelssagbruk, skogeiernes egen mottakerstasjon, hadde en lite tilfredsstillende situasjon med tømmermangel.

Det skulle gå 1 år fra det første møtet med skogeierne til Fagerhaug Skogsamdrift ble dannet. I løpet av den tiden ble det brukt store ressurser for å berede grunnen for samarbeidene. Det ble avholdt møter med de aktuelle grunneierne 10., 11. og 12. juni 1968. 75 skogeiere av 176 innbudte møtte. Fagerhaug ble valgt fordi interessen for samdrift var størst

der, og etter henstilling fra møtene ble det tatt kontakt med eierne i et begrenset område som en mente skulle kunne egne seg som prøve. I begynnelsen av juli gikk det ut et orienterende skriv til grunneierne. Deretter ble de oppsøkt og forelagt spørsmål om takst og driftsplan uten at det innebar noen forpliktelse til å inngå samdriftskontrakt. 28 av skogeierne i Fagerhaug-området bestilte takst, og den ble gjennomført sommeren 1968. Kart og beregningsarbeid forelå ferdig da Sør-Trøndelag Skogeierlag i samråd med Oppdal Skogeierlag inviterte til møte 11. mars 1969. Alle skogeierne i Fagerhaug-området som hadde fått utarbeidet driftsplan, ble invitert. På møtet ble det valgt et interimstyre. Det fikk i oppdrag å finne frem til en samarbeidsform, og å komme med forslag til vedtekter som passet for området. Rent faktisk var det Sneisen, Finstad og Grut som arbeidet frem et forslag til interimstyret, som så behandlet det og brakte dem videre. For å lage de vedtektene hadde en ikke noe å gå etter, ingen ting som kunne være mal. Sneisen (5) tror da også at de vedtektene som ble laget er ”nytt og bare for Fagerhaug samdrift”. Det var mye arbeid bare med det å få til vedtektene, forteller Sneisen. Mer arbeid ble det med å lage grunnlaget for fordeling mellom skogeierne i den mulige samdriften. I publikasjonen ”Skogsamdriftene i Oppdal” står det:

Det var alminnelig enighet om at tallene som gikk fram av driftsplanene og som var foreslått hogget i løpet av driftsplanperioden ikke var nøyaktig nok som grunnlag for beregning av fordelingsnøkkel. Det var også enighet om at tømmermålingen vanskelig kunne nyttes ved fordelingen mellom eierne. Det ble derfor bestemt at skogoppsynet blinker (merker) og rotverdberegner det foreslåtte driftskvantum i hver teig, eller for hver skogeier.

Rotverdberegningen skal så danne grunnlaget for fordelingen ved tømmeroppgjør til den enkelte skogeier.

Til å bistå skogoppsynet ved herredskogmester E. Grut med dette arbeidet ble valgt: Ivar Dalsegg [var driftsplanlegger i Sør-Trøndelag Skogeierlag] og Henrik Sneisen. Det ble tatt sikte på å få dette arbeidet ferdig før selve stiftelsesmøte [sic], slik at resultatet kunne fremlegges som en del av interimstyrets forslag.

Under blinkinga ble hvert enkelt tre merket, klavet og kvalitetsvurdert og stukket i tre kvalitetsklasser. Ut i fra stikkskjemaet ble det for hver skogeier satt opp et verdberegningsskjema hvor det var stipulert en kubikkmeterpris for hver klasse ut i fra dagens tømmerpriser. Sammen med skjemaet hvor også driftsprisene var beregnet for hver enkelt skogeier, ble dette grunnlaget for fordelingsnøkkel. (Oppdal kommune 2002:6)

Stiftelsesmøtet for Fagerhaug Skogsamdrift ble holdt 13. juni 1969. Skriftlig innbydelse var gått ut til 34 skogeiere i det aktuelle området. Fjorten skogeiere møtte. Resultatene fra oppklavingen og rotverdi-beregningen ble lagt frem. Det ble også forslaget til vedtekter — noe skogeierne hadde bare mindre merknader til. Medlemsblanketter ble utlevert og fire skogeiere tegnet seg som medlemmer. Det ble vedtatt at det sittende interimstyret skulle bli sittende som ordinært styre inntil videre. Det første ordinære medlemsmøtet ble holdt 16. oktober 1969, og på det møtet ble det første ordinære styret valgt.

Det som ble gjort og de prosessene som ble drevet frem i forbindelse med Fagerhaug Skogsamdrift, kan oppsummeres slik:

- orienterende møter
- orienterende skriv
- skogeierne oppsøkt, forelagt spørsmål om takst og driftsplan
- laget kart og beregning
- møte med Fagerhaug-skogeierne som hadde fått driftsplan
 - valg av interimstyre
 - oppgave: Samarbeidsform og vedtektsforslag
- blinking, rotverdi-beregning, driftsprisberegning
- utarbeidet fordelingsnøkkel
- stiftelsesmøte
 - vedtekter bestemt
 - interimstyret blir sittende styre
- ordinært medlemsmøte
 - første ordinære styret valgt

Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift ble oppbygd på samme vis som Fagerhaug Skogsamdrift, ”med likelydende vedtekter og samme framgangsmåte og grunnlag for beregning av fordelingsnøkkel” (Oppdal kommune 2002:8). Når det gikk 1 år fra oppstart av Fagerhaug Skogsamdrift til oppstart av Finnmoen Skogsamdrift og 2 år til oppstart av Elgsmoen Skogsamdrift, skyldtes dette ifølge Sneisen (2), at ”det tok lang tid å få det der på plass. Det skulle jo takseres og beregnes, og vi hadde jo

mye annet å gjøre òg”. Arbeidet med skogsamdriftene var noe som kom i tillegg til alt annet arbeid.

En ting er å være villig til å se nærmere på et mulig samarbeid, noe annet er å gi det endelige ”ja” ved å skrive under kontrakten med samdriften. (Kontrakten er presentert hos Oppdal kommune 2002:12). Kontrakten gjaldt for 10 år. Det var Sneisen som reiste rundt til skogeierne for å skrive kontrakt. Han tror det var det å skrive under den som var den verste baugen. Selv om det var mange som var veldig villige, måtte en del arbeides med — ”de ville gjerne ha god greie på hva de gikk til” (Sneisen 4). En hadde i så måte gjort grundige forberedelser: Fordelingsnøkkelen var beregnet ut fra kubikkmeter barskog med en desimal, rotverdien til den enkelte krone, og selve fordelingsprosenten med tre desimaler. Således hadde den enheten med størst andel i Fagerhaug Skogsamdrift 411,9 m³ barskog, rotverdi på 18 699 kroner, og 18,080 prosent av fordelingen. I tillegg kan en av vedtektenes punkt 7 se at en også tok høyde for at den som fikk forynget sin teig sist i perioden, fikk et tap ved forsinkelse på ny foryngelse. Som kompensasjon for det skulle det regnes 2 prosent årlig rente på kubikkmassen som gjensto for hvert år. Når jeg spør Sneisen om en var nødt til å være så nøye, svarer han at han tror det var en av grunnene til at en fikk til dette samarbeidet: Skogeierne fikk en forståelse av at de hadde gått nøye til verks. De 2 prosentene i årlig rente var bare småtteri, som han påpeker, ”men det skulle ikke så mye til, det skal så forferdelig lite til før det blir misnøye” (Sneisen 10). Det skapte tillit at en hadde gjort så grundig forarbeid i forbindelse med taksten og utarbeidelsen av fordelingsnøkkelen (Oppdal kommune 2002).

Ved å tegne seg som medlem i den aktuelle skogsamdriften, solgte en uthogstretten i skogen sin i området til samdriften (vedtektenes punkt 7). Videre sier vedtektene at en ved medlemskap overlot til samdriften å få utført det kulturarbeidet som fulgte etter hogsten (vedtektens punkt 6). En hadde imidlertid førsterett til arbeid for seg, sine ansatte og maskiner, men da måtte en inngå arbeidskontrakt med samdriften på samme vis som for utenforstående arbeidstakere (vedtektenes punkt 8). Det enkelte medlem fikk oppgjør hvert år. Utgjorde verdien av blinken til medlem A

eksempelvis 1/20 av all blink i samdriftsområdet, skulle A ha 1/20 av alle utbetalinger fra samdriftsområdet til medlemmene uansett i hvilke teiger i området hogsten foregikk det året. På det viset, påpekes det i vedtektene, ble pris- og kostnadsvariasjon utjevnet på medlemmene (vedtektenes punkt 7). Ved å gå inn i samdriften overlot en bestemmelsesretten over det medtatte skogområdet til samdriften. Samdriftens høyeste myndighet var årsmøtet som ble holdt en gang i året. Mellom årsmøtene ble arbeidet ledet av styret for samdriften, og styret kunne innkalle til medlemsmøte hvis det dukket opp spørsmål som styret ønsket å drøfte med medlemmene (vedtektenes punkt 2, 3 og 4). Sneisen var limet i samdriften i perioden mellom årsmøtene, det var han som snakket med skogeierne. Driftsplanen som hadde blitt utarbeidet for alle teigene bestemte hogstkvantumet i løpet av 10-årsperioden (vedtektenes punkt 6), men det var praktisk talt Sneisen som bestemte hvor mye som skulle drives. I driftsplanen var det også tatt inn om foryngelse, men mulig grøfting inngikk ikke der. Når det gjaldt det, måtte Sneisen ut å snakke med skogeierne.

Sneisens oppfatning er at det blant de som arbeidet for å få til skogsamdriftene ”aldri var noe vi var helt uenig i” (Sneisen 5). Han fikk heller aldri høre at så var tilfellet blant skogeierne, det var aldri noe krangel mellom skogeierne og de som arbeidet for å få til skogsamdriftene, og ”det var bare velvilje” (Sneisen 3). ”De aller fleste skogeierne i området viste en enestående samarbeidsvilje”, og så langt Sneisen kjenner til ”var det ingen av medlemmene i de tre områdene som var misfornøyd med drifta eller kulturarbeidet som ble utført” (Oppdal kommune 2002:8). Det som var av kritikk dreide seg om at en del skogeiere i etterkant av samdriften antydte at de syntes det ble lite igjen til skogeieren (Oppdal kommune 2002). Dette var de imidlertid forberedt på, forteller Sneisen, ettersom skogeierne ikke selv utførte hogsten og det måtte betales lønn til arbeidsfolkene. Men, som Sneisen (6) også påpeker, ”hadde det ikke vært samdrift der, så hadde det ikke blitt drevet noe der”.

Ikke alle skogeierne i området ble med. Når Sneisen redegjør for det, er det to ting han trekker frem. For det første at skogeierne ville drive selv, for det andre at en tok bort en del av skogeiernes bestemmelsesrett. Videre hadde

en et mislykket forsøk på å få etablert en skogsamdrift i Holsmoen-området i Oppdal. Dette var et område Sneisen hadde tenkt på tidlig, og han hadde derfor fått det taksert og lagt til rette for oppstart av et samdriftsområde. Det var et møte på det, men det var ingen stemning blant skogeierne for det. Jeg spør:

Follo: Hva det var det gikk på det da?

Sneisen: Nei, jeg vet ikke. Det gikk vel på det samme, at dem ville ha hånd og hanske om skogen sin selv. De ville ha all bestemmelsesretten over skogen sin selv. Du vet, det ble jo et kollektiv mer av det der. Så det var det. (Sneisen 7)

Senere fikk en til et veisamarbeid der, ”det klarer dem ikke å gjøre noe med sjøl, der måtte de ha hjelp” (Sneisen 7).

Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift og Elgsmoen Skogsamdrift var alle kontraktfestet med skogeierne til å skulle gå i 10 år, ”men det var ferdig langt før tiåret var gått” (Sneisen 2). Med andre ord opphørte skogsamdriftene fordi en hadde gjennomført det arbeidet i skogen som en hadde planlagt å gjøre.

Roltla Skogsamdrift

Materiale:

- Publikasjonen ”Forslag til transportplan for skogbruket i Roltdalen. Utarbeidet av Skogbruksstudenter ved Norges Landbrukshøgskole” (Bakke, Brenna, Jacobsen, Kaspersen, Kroken, Terum, Tomter, Zimmermann og Øistad 1982).
- Publikasjonen ”Roltla Skogsamdrift 1982 – 1991” (Sør-Trøndelag Skogeierforening udatert).
- Publikasjonen ”Roltla skogsamdrift”, fagoppgave ved Statens skogskole Steinkjer (Slind 1986).
- Intervju av Nils Olaf Kyllø 11.6.09 (ansikt-til-ansikt, med lydbåndopptak og skrevet ut).

Tabell 2: Roltla Skogsamdrift

	Stiftet	Antall medlemmer	Produktivt skogareal, dekar	Kubikkmasse u.b., m ³ gran
Roltla	19.10.82	11	1 300	23 400

Roltla Skogsamdrift besto av 18 teiger fordelt på 11 skogeiere. Ni av disse 11 hadde ifølge dem selv, en liten del av skogen sin med i samdriften, en hadde halve delen, mens det ikke vites hva den siste hadde. Teigstørrelsen varierte fra 14 til 217 dekar produktiv skog, og hele det inkluderte arealet var taubaneterreng. Som det går frem av tabell 2, sto det 23 400 m³ gran på det 1 300 dekar store arealet med produktiv skog. Tallet er fra "Roltla Skogsamdrift 1982 – 1991" (Sør-Trøndelag Skogeierforening udatert:5). Det er imidlertid trolig hentet fra "Forslag til transportplan for skogbruket i Roltdalen" (Bakke m.fl. 1982), og der opereres det med volumberegninger i hogstklasse IV og V. Det innebærer at det sannsynligvis er snakk om 23 400 m³ i disse hogstklassene.

Det som etter hvert ble Roltla Skogsamdrift inngikk i et større skogområde i Roltdalen, Selbu, med 20 100 dekar produktiv skog, 147 000 m³ m.b. i hogstklasse IV og V, og et hogstkvantum på 7 900 m³ pr. år i 20 år. Roltdalen var et område alle var enige om var utilgjengelig uten vei. Det fantes noen mindre områder i nærheten av traktorveier som kunne drives ut med traktor og kortdistansevinsjer til bilvei, men for resten av området måtte skogsdriften ha basert seg på fløting i elven Roltla og bielven Kråssåa. Så dette med å bygge vei der, hadde nok vært på agendaen veldig lenge — også før muligheten for samdrift kom opp. Når det ikke var kommet noen løsning på det, var dette knyttet til at en ikke hadde funnet noen løsning på driftsopplegget. Driftsteknisk sett var dette vanskelig terreng med bratte lier. Hele 56 prosent var taubaneterreng. Med i dette bildet hører det at Trondheim Elektrisitetsverk hadde planer om å starte bygging av inntaksdammer for overføring av vann fra Roltla og Kråssåa for produksjon av elektrisk kraft i Nedre Nea Kraftverk. Med det ville skogeiernes fløtningsmuligheter kunne bli borte, og elektrisitetsverket ville ha behov for veier i forbindelse med byggingen av inntaksdammene. Skogbruksetaten i Selbu kommune engasjerte så i 1981 Nils Olaf Kyllø til å lage en veiplan for Roltdalen. Kyllø var på den tid ansatt som veiplanlegger i Sør-Trøndelag Skogselskap, men hadde en fortid som skogforsker hvor han hadde drevet med Moxy taubane. I sitt arbeid med veiplanen så Kyllø at Moxy'en ville være et svært egnet utstyr, og det var moderne utstyr, for

denne typen drift. I forbindelse med veiplanarbeidet dro Kyllø til Ås for å bruke datautstyret skogforskningen hadde der. Samtidig traff han Ivar Samset, professor i skogbrukets driftsteknikk allerede fra 1956 (Store norske leksikon 1.12.09). Kyllø fikk Samset til å komme til Selbu med årets kull av hovedfagsstudenter i driftsteknikk. De ble sendt ut i Roltdalen i tre grupper, de så på muligheten for å bygge ut veinett, klassifiserte terrenget og det ble kjørt terrengprofil. Resultatet var et forslag til en transportplan for skogbruket i Roltdalen (Bakke m.fl. 1982) utarbeidet av ni studenter og det knapt uten utlegg for skogbruket i området. I transportplanen er også muligheten for samdrift omtalt:

Samdrift er en høyst aktuell driftsform i en del av planområdet. De bratte lisdene ned mot Røltla og Kråssåa danner et sammenhengende [*sic*] område med vanskelig terreng. Dette området vil ikke la seg drive med enkelt utstyr, og vil altså være like vanskelig som før å drive for den enkelte skogeier. Det er selvsagt mulig å hogge og renne tømmeret ned til elva for fløting, men i og med de begrensede fløtingsrettighetene i fremtiden vil denne driftsformen også bli vanskeliggjort. Alternativet er å drive ut tømmeret i liene med ulike taubanetyper. En forutsetning for god lønnsomhet ved disse driftene, er at en kan slippe å ta hensyn til eiendomsgrensene. Ved innkjøring¹⁰ og opprigging av taubaneutstyr er det viktig at ikke driftene er for små, særlig fordi en i Roltdalen må opp i så lange strekk at en må inn med forholdsvis tungt og dyrt utstyr. I Roltdalen er eiendomsgrensene slik i forhold til terrenget, at en ofte må ha standplass/forankring inne på naboeiendommen til eiendommen som skal drives, og det gunstigste for drifta vil være at en kan se bort fra disse grensene under planlegging og oppmontering. Lønnsomheten til driftene i et område vil avhenge av om mannskapet må ta hensyn til hver enkelt eier med merking og sortering av tømmeret. Samdrift i området vil forenkle arbeidet for mannskapene og driftssystemene som sådan, og driftene vil få bedre lønnsomhet. (Bakke m.fl. 1982:32-34)

Dette var på den tid da skogeiersamvirket hadde eget driftsutstyr, men den nødvendige kabelkranen hadde ikke Sør-Trøndelag Skogeierlag¹¹. Skulle

¹⁰ I transportplanen (Bakke m.fl. 1982) står det ”innkjøring”. Kyllø mener det korrekte skulle ha vært ”kjøring” (personlig meddelelse 20. 1.10).

¹¹ For meg virker det noe underlig at det var noe som het ”Sør-Trøndelag Skogeierlag”. Slik jeg har oppfattet det, er det her snakk om en enhet på foreningsnivå. I sin publikasjon ”Røltla Skogsamdrift 1982 – 1991” (Sør-Trøndelag Skogeierforening udatert) bruker imidlertid Sør-Trøndelag Skogeierforening ”Sør-Trøndelag Skogeierlag” om egen organisasjon. Slind (1986) bruker ”Sør-Trøndelag Skogeierforening” om det jeg antar er

skogeierlaget investere penger i den, forutsatte de at skogeierne etablerte en samdrift slik at skogeierlaget var garantert tømmer. Det var snakk om å kjøpe en Moxy-kran som hadde vært brukt i skogforskningen, muligens kunne prisen ha vært omtrent en halv million. Uansett var det en stor utgift, og det var risikosport for skogeierlaget å kjøpe den: Det var den eneste i Norge, det var en canadisk vinsj som sto på en dumper, noe kunne ha røket og en hadde ikke reservedeler. I disse risikobetraktningene er det videre et moment at dette var en brytningstid med hensyn til veibyggingsteknikk. På den tiden drev en med håndholdt utstyr for å borre i fjell, og det var om å gjøre å unngå fjell. I områder i Roltdalen var det imidlertid mye fjell. Det hydrauliske boret kom ikke før midt på -80-tallet, forteller Kyllø (6), det var ikke før det at det nærmest ble ”om å gjøre å oppsøke fjell” for å få solide veier. Og for skogeierne, sier Kyllø:

Det var jo mye penger som skulle ut. Det skulle bygges veier for syv millioner inni Roltdalen her, og ingen hadde jo sett ei moderne kabelkran før, så det var jo ingen av dem her som visste hva de egentlig ga seg ut på. (Kyllø 8)

Uansett hvordan en så på risikoen, det hele synes å ha stått og falt på om skogeierne var villige til å inngå i en samdrift. Dette var vesentlig ikke bare for innkjøp av Moxy-kranen og hogsten den kunne bli benyttet til i en del av området, men også kanskje for om det skulle bli bygd veier i Roltdalen i det hele. Selv om veibygging og en mulig samdrift på visse vis var to forskjellige ting og en på et senere tidspunkt fikk både egne veieforeninger og Roltdal Skogsamdrift, var det hele tett vevd sammen: Skogen, terrenget, driftsformen og veinettet. Og veinettet var planlagt slik at en enkelt skulle kunne drive det med taubane der det var det mest hensiktsmessige — mantraet var terrenganalyse først og så bygge veien slik at det passer til driftsteknikken. Det som ikke passet, det var eiendomsstrukturen. ”Da jobbet vi ganske intenst,” forteller Kyllø (3). Sør-Trøndelag Skogeierforening sin presentasjon av denne prosessen, er høyst kort og forteller lite om den faktiske arbeidsinnsatsen. De skriver:

det samme. I forbindelse med skogsamdriftene i Oppdal benyttes også betegnelsen ”Sør-Trøndelag Skogeierlag” (Oppdal kommune 2002:6). I teksten i rapporten vil en se at det varierer noe hva jeg bruker.

Skogeierlaget har meget gode erfaringer fra skogsamdrift i Oppdal og Haltdalen og dette bidro sammen med positiv holdning fra skogeierne og godt samarbeid med skogbruksetaten at Roltla Skogsamdrift ble etablert 19.10.82. (Sør-Trøndelag Skogeierforening udatert:5)

Kyllo på sin side forteller at det ble ganske mange møter, og:

Så etter at vi hadde ringet inn området, ble skogeierne kalt inn til møte — om de var interessert i det. Og det var dem jo, i utgangspunktet, interessert i det, men det var jo ikke bare ett møte det da. For vi måtte jo fortelle hvordan vi hadde tenkt, hvordan det skulle drives, det ble spørsmål om statsbidrag, spørsmål om hvor dyrt alt sammen ble. (Kyllo 6)

Og det ”vi” som arbeidet med dette, var skogoppsynet i Sør-Trøndelag, skogbruksleder, Sør-Trøndelag Skogeierforening sentralt, og han selv fra Skogselskapet. Thomas Angells Stiftelser var også veldig interessert i prosjektet, og Olav Overvik var en dyktig veiplanlegger i tillegg til å være en viktig del av påvirkningsapparatet. Videre ifølge Kyllo var Ola Hårstad, skogbrukssjefen i Selbu kommune, en veldig krumtapp. Kyllo påpeker at det ene var de formelle møtene med skogeierne, men det uformelle gjennom skogbrukssjefen som til daglig traff skogeierne, var vel så viktig. Han fortsetter:

For han trodde jo på det her, han Ola Hårstad, så hver gang han traff en skogeier, var han jo positiv til det. Den uformelle biten der var jo helt nødvendig for å komme gjennom dit. (Kyllo 9)

Slind (1986) påpeker i sin sluttkommentar blant annet at det å starte opp en skogsamdrift fører med seg stor innsats på planleggingsstadiet. Dette går også frem i hans oppsummerte presentasjon av gangen frem til etableringen av Roltla Skogsamdrift. Fra den kan jeg nevne følgende punkt:

- ”Etter at skogoppsynet sommeren -82 hadde fått positive reaksjoner på samarbeidstanken fra noen aktive skogeiere ble det informert om skogsamdrift og om hvilke muligheter det var for et samdriftslag i Roltla/Krossåa-området¹²” (Slind 1986:6).
- ”Elgsmoen skogsamdrift [...] på Oppdal ble brukt som et eksempel, og interessen for et liknende samdriftsområde i Selbu var klart til stede” (Slind 1986:6).

¹² Slind (1986) bruker ”Krossåa” og ikke ”Kråssåa”.

- ”Det ble dannet et interimsstyre [*sic*] (samdriftsutvalget). Det bestod [*sic*] av 3 skogeiere. Disse skulle, i samarbeid med herredskogmesteren¹³ undersøke hvilke skogeiere som var interessert i å bli med på å danne ei skogsamdrift” (Slind 1986:6). Interimstyret tok personlig kontakt med samtlige skogeiere som kunne tenkes å bli med i samdriften.
- De interesserte måtte skrive under på en erklæring hvor det blant annet gikk frem at de var interessert i opprettelsen av et samdriftsområde, at de hadde lest vedtektene for Elgsmoen skogsamdrift og mente at deres egne eventuelt kunne være tilnærmet lik Elgsmoens, at de ønsket at interimstyret, skogoppsyn og skogeierlag skulle vurdere innkjøp av egnet maskinelt utstyr, og at de ga interimstyret fullmakt til å arbeide videre for å få organisert en samdrift. (Erklæringen er presentert hos Slind 1986:7.)
- ”Ny takst ble foretatt i området, og samdriftsområdet ble avgrenset og oppmerket” (Slind 1986:9).
- ”En felles samordnet ’driftsplan’ ble utarbeidet for hele samdriftsområdet” (Slind 1986:9).
- ”Fordelingsnøkkel ble utarbeidet på grunnlag av takst og bruttoprisverdiberegninger” (Slind 1986:10).
- ”Vedtekter ble utarbeidet og godkjent” (Slind 1986:10). Godkjenningen skjedde på stiftelsesmøtet 19.10.82.
- ”Styret ble valgt” (Slind 1986:10). Det ble bestående av tre av skogeiere. Dette valget skjedde også den 19.10.82.
- ”Medlemstegning ved underskrift av overenskomsten” (Slind 1986:10). I løpet av etterjulsvinteren 1983 undertegnet 11 skogeiere overenskomsten. (Overenskomsten er presentert hos Slind 1986:9.)

I Slinds presentasjon av etableringen av Roltla Skogsamdrift, kan en se at en her drev frem omtrentlig de samme prosessene som en gjorde i forbindelse med skogsamdriftene i Oppdal.

¹³ Høyst trolig var dette Hårstad som tidligere i rapporten er omtalt som skogbrukssjef i Selbu kommune.

Hvorvidt det var noen lett prosess frem til skogeiernes undertegnelse av overenskomsten, synes det ikke å være enighet om. I en spørreundersøkelse Slind gjennomførte siste kvartal i 1985 blant skogeierne i skogsamdriften, svarer ni at det ikke var "en vanskelig avgjørelse å ta, for eller i mot samdriften, da den ble stiftet" (Slind 1986:13). Kun en skogeier svarte at det var en vanskelig avgjørelse. Den ellevte svarte ikke på undersøkelsen. At det muligens kan ha vært noe vanskeligere å ta den avgjørelsen enn det de ni skogeierne tilkjenner, går frem i intervjuet med Kylo hvor han forteller fra det siste møtet de hadde med skogeierne på Neatun. Han selv og Arne Forseth fra Sør-Trøndelag Skogeierforening var oppover. De hadde lagt frem de tekniske løsningene på driftsteknikken, og de hadde anslått driftspriser. Fortsatt var det imidlertid litt skepsis til å skrive under den endelige avtalen at "nå kjøper vi maskin og nå etablerer vi samdrift" (Kylo 7). Det var da Tormod Morset tok grep. Morset var en meget anerkjent skogmann, ifølge Kylo, han var en større skogeier i Selbu om enn ikke i det aktuelle området i Roltdalen, var formann i Skogselskapet og muligens også i Selbu skogeierlag. Kylo forteller videre:

Så gikk han oppover — den gangen var det talerstol på møtelokalet — så slår han hånda nedi talerstolen, og så sa han: 'No kara', sa han, for det var bare karer der, 'no har de sjansen dokkers til å få gjort noen ting med skogen. No sitter det mye fagfolk rundt dokker og vil det beste og vil at dette skal skje, og dem kan det. Det har dem vist før. Og det her tror vi på. Nå må dere skrive under'. Og det var nok det som var utløsende til at..., etter det gikk alt greit og alle skrev under. (Kylo 7-8)

Med det kunne Roltdalen Skogsamdrift, veibyggingen i hele Roltdalen og etter hvert hogst der, starte. Sør-Trøndelag Skogeierforening kjøpte Moxy-kran, ansatte tre mann, Kylo kjørte opplæringskurs for dem, og skogbruksleder var driftsbasen for de tre. Skogbruksleder ble også sekretær og forretningsfører for styret i Roltdalen Skogsamdrift. Styret for skogsamdriften ledet samdriften mellom de årlige årsmøtene som var Roltdalen Skogsamdrift sin øverste myndighet. Driftene ble satt bort til Sør-Trøndelag Skogeierforening, og skogeierforeningen hadde driftsavtale med Roltdalen Skogsamdrift. I den tidligere omtalte spørreundersøkelse til Slind (1986) hevder en av skogeierne at det burde ha vært med i vedtektene at driftene skulle utlyses på anbud. Slik det ble gjennomført, ifølge skogeieren, var det

”driftsleder” som bestemte driftsprisene, de var ikke å diskutere, og det var da heller ”ingen konkurranse” (Slind 1986:16). Kyllø (17) påpeker imidlertid at det ikke fantes noen andre, ”det var bare en anbyder”.

Når det gjelder takseringen av skogen, er Kyllø av den oppfatning at en for slike samdrifter må være nøyaktig. ”Det er litt viktig at det er noenlunde troverdig tall som går inn i ei samdrift for kostnadene blir jo basert på de tallene i ettertid — eller oppgjøret blir jo basert på de tallene” (Kyllø 6). Når jeg spør om han tror dagens takstopplegg — med mer sånn ”fra himmelen” som jeg omtaler det — vil kunne benyttes, svarer han at han tror det blir for unøyaktig. Det er en viss usikkerhet i slike takster som gir en potensiell unøyaktighetsprosent. Hvis dette slår maksimalt feil ut, vil en skogeier kunne få denne prosenten i pluss, en annen det i minus. Det vil jo bli oppdaget, mener Kyllø (18), ”en ser jo hva som kommer ut av tømmer”. For Røtla var taksten i form av det jeg kaller ”fotgåing i felt”, og ble utført av planavdelingen ved Sør-Trøndelag Skogeierlag. Mer forstlig og presist uttrykt var det snakk om ”relaskotakst med utlagte prøveflater og systematisk utvalgte prøvetrær” (Sør-Trøndelag Skogeierforening udatert:5).

Som Kyllø berører, var taksten viktig fordi den la grunnlaget for beregning av fordelingsnøkkelen mellom skogeierne. Den ble utarbeidet av skogeierforeningen som igjen bygget på Norges Skogeierforbunds dataprogram for bestandsvise/teigvise bruttoprisberegninger. Ifølge Slind (1986) var Kåre Hobbestad¹⁴ ansvarlig for dataprogrammet, og instruksjonen for beregning av fordelingsnøkkelen ble utført i samarbeid med ham. Programmet beregnet en gjennomsnittelig bruttopris for bestand hvor prisavtalen på beregningstidspunktet ble lagt til grunn. Den enkelte skogeiers andel i skogsamdriften ble beregnet som den prosentvise andelen hans¹⁵ bruttoprisverdi utgjorde av samdriftsområdets totale bruttoprisverdi.

¹⁴ I Slinds publikasjon står det ikke mer om Hobbestad, så hva han var/arbeidet med på den tiden vites ikke ut fra Slind (1986). Hobbestad var imidlertid lenge ansatt på det som etter hvert ble Norsk institutt for skog og landskap, og da med ansvar for Landskottakseringen.

¹⁵ ”Hans” er det Sør-Trøndelag Skogeierforening (udatert:5) som benytter. Jeg har ikke

En endte opp med en fordelingsnøkkel hvor skogeier N.N. hadde ”9,9542 prosentandel” (Kyllo 15). En kunne godt ha forhøyet, mener Kyllo, i alle fall ha begrenset seg til en desimal. En kan imidlertid legge merke til at Roltla Skogsamdrift la inn en ekstra desimal i forhold til skogsamdriftene i Oppdal som Roltla Skogsamdrift organisasjonsmessig, i struktur og gjennomføring synes å ha hentet mye fra.

I Roltla Skogsamdrift var en eksplisitt på at en bygget egne vedtekter på de Elgsmoen Skogsamdrift hadde hatt noen år tidligere. (Vedtektene til Roltla Skogsamdrift er presentert blant annet hos Slind 1986:28-29.) Sammenlikner en vedtektene til Roltla Skogsamdrift med dem en hadde hatt i Oppdal, ser en store likheter. Punkt 1 om formålet var lik. Punkt 2 med bestemmelsene rundt årsmøtet var omtrent det samme bortsett fra at det var lagt til annen måned og at det ikke står noe om at innkallingen skulle skje skriftlig. Punkt 3 om bestemmelsen rundt styrets sammensetning og hvem som skulle være sekretær og forretningsfører, var identisk bortsett fra at en hadde fått fraseskifte fra ”skogassistent” til ”skogbruksleder” i den sammenheng. Punkt 4 om medlemsmøte og punkt 5 om valg var helt identisk. I punkt 6 om enkeltmedlemmets forpliktelser i forbindelse med hogst og kulturarbeid etter hogst, skiftet en ut at en skulle følge den oppsatte ”driftsplanen” til at en skulle følge det ”samdriftsplanen” sa. Punkt 7 om forholdet mellom Roltla Skogsamdrift og enkeltmedlemmene og oppgjør dem i mellom, var i innhold helt identisk til en kom til passusen Elgsmoen Skogsamdrift hadde om tap ved forsinkelse på ny foryngelse og kompensasjonen på 2 prosent årlig rente på kubikkmassen som gjensto for hvert år. Dette var tatt bort hos Roltla Skogsamdrift. Videre tok Roltla Skogsamdrift inn et punkt 7b om skogavgift¹⁶ og eventuelle tilskudd til drift som ikke var med hos de tidligere skogsamdriftene i Oppdal. Hvordan en der løste spørsmålet rundt skogavgift og tilskudd, er jeg ikke kjent med.

informasjon som sier noe om kjønnet til skogeierne i Roltla Skogsamdrift. Høyst trolig var det her snakk om bare menn. I motsetning til det kan nevnes at både Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift, Elgsmoen Skogsamdrift og Småteigene Andelslag hadde/har kvinnelige skogeiere med.

¹⁶ Skogavgiften skiftet betegnelse til skogfondsavsetning med virkning fra 1. januar 2006.

Punkt 8 om medlemmenes førsterett til arbeid og punkt 9 om hvordan konflikter skulle løses, var også identisk i innhold. I punkt 10 om muligheten medlemmene hadde til å ta inn flere teiger i samdriften, presiserte Roltla Skogsamdrift at dette skulle legges frem for et medlemsmøte til godkjenning, og ikke bare for medlemmene slik det var hos Elgsmoen Skogsamdrift. Punkt 11s bestemmelser rundt nye medlemmer, var identisk. I punkt 12 om utarbeidelse av ny plan og forlengelse av samdriften, presiserte Roltla Skogsamdrift at styret skulle legge dette frem for medlemmene minst 2 år før 10-årsperiodens utgang. Hos Elgsmoen Skogsamdrift nøyde en seg med å si ”i god tid før periodens utgang”. Også i det siste punktet, punkt 13 om vedtaksendringer, presiserte Roltla Skogsamdrift: Det skulle være 2/3 flertall blant de fremmøtte medlemmene, ikke bare blant de fremmøtte slik det sto hos Elgsmoen Skogsamdrift.

Hva mente skogeierne? Blant de eiendomsoverbyggende samarbeidene jeg presenterer i kapittel 2, er det kun for Roltla Skogsamdrift det er foretatt noen undersøkelser blant skogeierne som var med i samdriften. Dette var det Slind (1986) som sto bak. Han presiserer at samdriften hadde fungert i forholdsvis kort tid, og at en derfor må se medlemmenes synspunkt i forhold til det. Om skogeierne endret sine vurderinger frem til 1991 da samdriften synes å være opphørt, vet jeg ikke. Slinds undersøkelse sier heller ikke noe om dem som eventuelt ikke ble med i samdriften. Ut fra Kylløs beretning synes det som om de som hadde skog i taubaneterrenget deltok. De som ikke ble med, var de som hadde teiger hvor det allerede var hogd. Når Slind siste kvartal 1985 spør skogeierne om hva den viktigste grunnen var til at de ble med samdriften, får han til svar for eksempel at terrenget i ens del av samdriften innebar at det var vanskelig å få frem tømmer uten store investeringer i utstyr, at det var vanskelig terreng og gammel skog, og at det var et fornuftig driftsopplegg eiendommene sett under ett. På spørsmålet om skogeierne er fornøyd med samdriften slik den fungerte pr. dato, svarer syv ja, tre nei. Momenter som trekkes inn blant de som svarer nei, vedrører blant annet at en synes en får for lite økonomisk utbytte, at skogeierlagets administrasjon er for dårlig, det er for seint oppgjør og dårlige årsmøter. På spørsmålet om skogeierne er fornøyd med

nettoprisen de får pr. m³, ser en da også at fire svarer nei; på spørsmålet om de er fornøyd med samdriftens årsmøte svarer fem ja og fem nei. Mer fornøyd er de med medlemsmøtene, her mener åtte at de fungerer. Enda mer fornøyd er de med den måten styret for samdriften fungerer, hele ni synes det fungerer bra. Muligens er noen av de negative vurderingene til skogeierne knyttet til hvordan enkeltpersoner utførte sine oppgaver, for skogeierne synes svært fornøyd med samdrift som sådan. I alle fall sier samtlige 10 som besvarer undersøkelsen at de vil ”råde andre til å starte samdrift (andre steder i landet)” (Slind 1986:15). Og åtte av dem vil anbefale disse potensielle ”andre” de samme vedtektene som i Roltla Skogsamdrift. Et moment fra en av skogeiernes merknader til det sistnevnte spørsmålet, skal jeg ta med fordi det kan være knyttet til skatt — en tematikk jeg ikke berørte i forbindelse med de tidligere skogsamdriftene i Oppdal. Denne skogeieren påpeker at en i vedtektene burde ha bestemmelser om et fast årlig hogstkvantum. Muligens er dette et svar fra en av dem som også svarer at han ikke er fornøyd med samdriften slik den fungerer pr. dato. Der påpeker en skogeier at ”med det årlige kvantum som nå blir hogget, blir avvirkingstiden trolig 4-5 år. Det vil få negative følger med hensyn til skatten” (Slind 1986:16).

Hvor vellykket var Roltla Skogsamdrift? Svaret er selvsagt avhengig av hvilke parametre en benytter for å si noe om vellykketheten. At skogeierne anbefaler andre å gjøre det samme, kan være en parameter. En annen kan være at skogsamdriften var ferdig før de planlagte 10 årene var gått. Kyllø er av den formening at det tok åtte før samdriften ble avsluttet, ”da var skogen utdrevet, så da var dem ferdig. Så sånn sett så gikk det jo veldig bra, da. For det var jo gammelskog — alt var jo hogstmoden skog” (Kyllø 7). Senere i intervjuet kommer vi nok en gang tilbake til vellykketheten:

Follo: Men når du sa til meg at samarbeidet var vellykket, hva er parametrene for den vellykketheten? Var det det at man fikk ut tømmeret? Kort og godt?

Kyllø: Ja, som du ser her [viser trolig til vedtektene] så var det som var målsetningen, å få best mulig økonomisk resultat for skogeierne og den enkelte og for fellesskapet. Og det oppnådde dem. Jeg tror de oppnådde veldig god økonomi.

Follo: Så de gjorde det. På grunn av all de pengene som kom

Kyllø: Nei. Det var jo så rasjonelt lagt opp. Og vinsjen fungerte veldig bra. Og mannskapet var dyktig. Så det ble en suksess. Men suksessen var basert på at her var det planlagt, alt var planlagt med tanke på at vi skal bruke den gule maskina.

Veiene planlegges for den maskina. Det ble bygd standplasser der det var nødvendig. Det ble laget en ekstra bredde der det var nødvendig. En visste at den skal brukes. Og da ble det en suksessfaktor. Og da så jo skogeierne at pengene strømmet jo inn. Det var jo klart — alternativet var jo ikke noe. Så det var opplagt at dette var fordel for dem, de fikk penger, de fikk stelt skogen sin, de fikk plantet. I tillegg så — det var mange tidligere sætre framier som selvfølgelig fikk bilvei borttil. Og det ble jo attraktivt. Og nå er det hytteområde her. Så Roltdalen ble jo tilgjengelig for folk.

Follo: For det var det ikke i det hele tatt før?

Kyllo: Det gikk jo en hestvei som, i dag hadde du kjørt firhjuling på den, ja. Men det ble jo en helt annen tilgjengelighet. Men i ettertid da, etter at samdrifta var ferdig og skogen i bratt terreng var drevet ut, men det står jo igjen mye skog på ///¹⁷ som /// drevet ut selv. Vi må ikke glemme det òg altså.

Follo: Som skogeierne har drevet ut selv?

Kyllo: Ja. Det ble taksert. Det står tallene her, men ca. 150 tusen kubikk. Men samdrifta var bare noen og 20 tusen, 24 tusen. Så det ble jo veldig mye tilgjengelig for skogeieren selv. Det var jo den tida skogeierne var aktive selv. Så det var jo også det positive med veien.

Follo: Ja, for da brukte de det til utdriftsveier dem også?

Kyllo: Ja. Og så kom jo kraftutbygginga. Så da brukte jo kraftselskapet veiene deres på den betingelsen at de satt dem i stand igjen etterpå for de kjørte jo ganske tung transport og kjørte i stykker. Det var jo gull verd for kraftselskapet. Så det var liten kostnad for dem å sette i stand igjen veiene for dem etterpå. I dag er de jo kjempefin. (Kyllo 12-13)

Roltla Skogsamdrift var da, ifølge Kyllo, vellykket på mange vis inklusive effekter for mennesker og enheter som lå utenfor skogsamdriften. At det gjerne er betraktet som ”det mest glimrende eksemplet driftsteknisk sett” (Kyllo 11), er trolig også en del av Kyllos vurderinger om vellykkethet gitt hans opptatthet av det.

For Roltla Skogsamdrift var driftsteknikken bestemt av skogen, knyttet til taubane i bratt terreng og veier som var tilpasset det. Slik sett var det en sterkt integrert løsning som ble tilbudt skogeierne, og løsningen forutsatte at skogeierne i det bratte taubaneterrenget inngikk samdrift. Så når jeg spør Kyllo om hva som var de positive incitamentene for deltakelse i samdriften for skogeierne, er det de sammenvevde betraktningene i denne integrerte løsningen som brettes ut:

¹⁷ Når det i intervjuutsnitt står ”///”, betyr det at det sies noe her som det er umulig å høre.

Follo: Hva som var de positive incitamentene for skogeierne å være med på det da?
 Kyllø: De hadde jo ikke utstyr selv til å drive det. Så skulle de nå drive det, så måtte de leie utstyr, og det positive var 'hvis dere samarbeider, ja, så blir det kjøpt inn et utstyr, dere får ei rasjonell drift og det var mye tømmer'. Incitamentet var jo økonomien til skogeierne, selvfølgelig. For hvis de ikke hadde vært med i fellesskapet og det ikke hadde blitt noe samdrift, så hadde det ikke blitt noen vinst den gang i alle fall, og da hadde det kanskje ikke vært så interessant å bygge ut veiene. (Kyllø 5)

Småteigene Andelslag BA

Materiale:

- Publikasjonen "Prosjekt organisering av samarbeid i skog. Sluttrapport" (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999).
- Telefonsamtale med Arne Stenumgard 5.10.09.
- Intervju av Magne Lundefaret 7.10.09 (over telefon, med lydbåndopptak og skrevet ut).

Tabell 3: Småteigene Andelslag BA

	Stiftet	Antall medlemmer	Areal, dekar	"Tømmer", m ³
Småteigene Andelslag BA	14.12.98	25	Noe mindre enn 350?	Noe mindre enn 3 400?

Småteigene Andelslag bærer sitt navn med rette, det er snakk om små teiger. Området som Småteigene Andelslag sokner til ligger i Fåvang i Ringeby kommune og østover innover i dalføret der elven Tromsa renner. Teigene varierer i bredde fra den minste på 3,77 meter til ca. 29 meter, gjennomsnittelig bredde er ca. 11 meter, og lengden på teigene varierer fra ca. 1 130 meter til ca. 760 meter. Området har 29 teiger fordelt på 26 grunneiere — hvorav en ikke er med i andelslaget. Presist tall for areal til Småteigene Andelslag har jeg ikke funnet, men for de 26 grunneierne er det snakk om over ca. 350 dekar. Fra dette arealet skulle det da vært fratrukket arealet eid av personen som ikke deltar. Hvorvidt disse "over ca. 350 dekar" er produktiv skog eller ikke, sies ikke eksplisitt i publikasjonen "Prosjekt organisering av samarbeid i skog. Sluttrapport" (Fylkesjordskifte-

kontoret i Oppland 1999). Muligens kan det være totalt skogareal ettersom det i samme publikasjon omtales et lite driftsområde som er definert som impediment og dette området inngår i kartoversikten til Småteigene. Som det videre går frem av tabell 3, sto det ”ca 3400 m³ tømmer på hele feltet” (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:5-6). Formodentlig inngår også den 26. grunneierens skog i dette. Driftsteknisk ble skogen til Småteigene Andelslag delt i fire områder: Ett for kabelkrandrift, to for hogstmaskin og lastebærer, og ett for traktor og vinsj under forutsetning at det ble etablert en traktorvei.

Sammenlikner en Småteigene Andelslag med Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift, Elgsmoen Skogsamdrift og Roltla Skogsamdrift, kan en se at antallet deltakende skogeiere er omtrent likt med det hos Fagerhaug og Elgsmoen, noe høyere enn det hos Finnmoen, men mer enn dobbelt så stort som det hos Roltla. Arealet som inngår i Småteigene er imidlertid klart det minste. Det er under halvparten av arealet til Finnmoen, og Finnmoen er arealmessig sett den nest minste samdriften med 1 000 dekar produktiv skog. Når det gjelder tømmermengden, er grunnlaget for tallet i tabell 3 høyst trolig ikke fullstendig sammenfallende med grunnlaget for de respektive tallene i tabell 1 og 2. Med det forbeholdet tatt vil jeg likevel peke på at Småteigene Andelslag ligger på høyde med Elgsmoen i tømmer, men selvsagt langt etter Roltla Skogsamdrift hvor det var snakk om 23 400 m³ i hogstklasse IV og V.

Småteigene Andelslag er annerledes enn samdriftene i Oppdal og Roltla Skogsamdrift i og med at det ved stiftelsen i 1998 var meningen at Småteigene Andelslag skulle bestå i mer enn 10 år. Dette utløste spørsmålet om konsesjon. Videre er Småteigene Andelslag den eneste samdriften jeg har funnet som er registrert i offisielt foretaksregister og da med Arne Stenumgard som styrets leder (purehelp.no 7.12.09). Muligens var også samdriftene i Oppdal og Roltla Skogsamdrift registrert der mens de besto, men slik informasjon har jeg ikke mottatt. Det er heller ikke noe i den informasjonen som er tilflytt meg som tilsier at de var det. Småteigene Andelslag er spesielt òg fordi det forut for dannelsen ble lagt ned betydelig arbeid i forhold til betraktninger rundt lovverk og andre juridiske

bestemmelser. Dette arbeidet skjedde hos Fylkesjordskiftekontoret i Oppland. Det er også det kontoret som har utgitt publikasjonen "Prosjekt organisering av samarbeid i skog. Sluttrapport" (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999). Magne Lundefaret, overingeniør ved kontoret, førte den i pennen. Han var også prosjektleder for prosjektet "Organisering av samarbeid i skog". Det området som ble Småteigene Andelslag var det området prosjektet endte opp med som pilotprosjekt for å se på muligheter for frivillige samarbeidsløsninger i skog.

Fylkesjordskiftekontoret i Oppland tok initiativ til prosjektet. Bakgrunnen var at det mange steder i fylket var et problem å få utnyttet skogeiendommers ressurser på en økologisk og økonomisk forsvarlig måte på grunn av blant annet "en ugunstig eiendomsstruktur". Det var mange eksempler på at skogeiere med "små skogteiger i områder med stor teigblanding og som er vanskelig tilgjengelig" (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:1) ikke fant det økonomisk interessant å drive skogen. Fylkesjordskiftekontoret så at dette rett nok hadde betydning for skogeiernes eget inntekspotensial, men òg at det har:

en skogbruksmessig og miljømessig side ved at verdifullt virke blir stående unytta og i verste fall råtner på rot. I tillegg til dette har redusert avvirking i skogen også en sysselsettingsmessig negativ side, samtidig som det også på lengre sikt kan ha virkning på den lokale tømmervirkestilgang og opprettholdelse av arbeidsplasser tilknyttet foredling av tømmer. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:1)

Når Fylkesjordskiftekontoret tok tak i dette, var det ut fra grunnen gjengitt i sitatet ovenfor, men også ut fra at kontoret hadde "kompetanse på det å etablere lag" for utnytting av fast eiendom, på å ordne bruk i forhold til utmark, vei, jakt, fiske, og på bonitering og verdsetting av skog (Lundefaret 2). Forslaget til prosjekt ble drøftet i et møte med Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA) i Oppland, og de støttet det helt og fullt. Den gangen hadde kontoret, som Lundefaret påpeker, mer samkvem med FMLA fordi jordskifteretten var litt annerledes organisert enn nå. Videre var daværende skogbrukssjef i Ringeby, Thorstein Iversen, en ivrig forkjemper for å få prøve dette — prøve å etablere et samarbeid basert på frivillighetsprinsipper og også prøve å lage en mal med en slags overføringsverdi til andre liknende områder, forteller Lundefaret. Dette ble

prosjektets mål slik Fylkesjordskiftekontoret satt det, og det er det som reflekteres i sluttrapporten fra prosjektet:

Arbeidet har hatt to hovedformål:

- Det ene å ta for seg et konkret prosjekt fra planleggingsstadiet til etablering av et samarbeid, med sikte på rasjonell forvaltning av skogressursene.
- Det andre er å gi forslag til en generell modell for formalisert samarbeid i skog i form av forslag til vedtekter, som kan ha overføringsverdi til andre områder med urasjonell eiendoms- og teigutforming. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:forordet)

Prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” hadde ikke til hensikt å følge Småteigene Andelslag i årene etter etableringen. Det er i tråd med frasen ”til etablering av et samarbeid” i det første hovedformålet gjengitt ovenfor. Etter at prosjektet hadde sendt inn alle nødvendige papirer for å registrere andelslaget i Brønnøysund, opphørte kontakten. Etterpå har andelslaget stort sett vært selvgående. Sluttrapporten til Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999) presenterer således betraktninger gjort og arbeid utført frem til etableringen av Småteigene Andelslag. Hva som har skjedd derfra og frem til i dag, sier ikke publikasjonen noe om. Ut fra min gitte tidsressurs til kartlegging av eiendomsoverbyggende samarbeid, har det heller ikke vært rom for meg å etterrøkte det blant skogeierne i Småteigene Andelslag, skogbruksetaten i Ringebru kommune og tømmerforhandlere som opptrer der. Dermed vil presentasjonen av Småteigene Andelslag i stor grad dreie seg om perioden frem til etableringen. Som det går frem i avsnittene nedenfor, synes imidlertid den perioden å være vesentlig for andelslagets eksistens.

Prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” ”fant” skogeierne. Skogbrukssjefen i Ringebru hadde et konkret område han tenkte på, og det var han som ”plukket ut dette området” og da skogeierne som eide teigene (Lundefaret 5). Lundefaret (5) omtaler også dette med formuleringen ”i det området vi valgte da som prosjektområde”. Med andre ord kom ikke dette etter initiativ fra skogeierne selv. Det har Småteigene Andelslag til felles med Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift, Elgsmoen Skogsamdrift og Roltla Skogsamdrift.

Etableringen av Småteigene Andelslag ble lagt til rette av prosjektet. Noe av det prosjektet i så måte gjorde, går frem av prosjektplanen (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:vedlegg 7). Planen forteller om utredning om:

- ressursoversikt
- grensemålinger
- selskapsformer
- skattespørsmål
- skogavgift
- regnskapsplikt
- registrering i foretaksregisteret
- veger, vegplanlegging, kabelkrandrift
- kontroll av skogtaksering
- driftsutgifter/-inntekter (inklusive tilskudd til drift i bratt terreng og veibygging)
- vedtekter og organisering (for eksempel tidsperspektiv på samarbeidet, hogst, skogkultur, veier, andelsfastsetting)

Disse utredningene fordret tidsressurser. Lundefaret ble frigitt andre oppgaver på Fylkesjordskiftekontoret og var prosjektleder nesten på heltid i ¾ år, det vil si i perioden februar/mars 1998 til desember samme år da andelslaget ble dannet. Ifølge Stenumgard hadde det arbeidet det offentlige hadde utført på forhånd, gjort det lettere å få til skogeiersamarbeidet. Muligens er det utredningene i punktlisten over Stenumgard da tenker på. På mitt direkte spørsmål om han trodde det hadde blitt noe av samarbeidet hvis det offentlige ikke hadde gjort det de hadde gjort, svarer han benektende.

I det ”grundige forarbeidet”, som Lundefaret (5) omtaler det, inngår også gjennomføring av prosesser. Det første møtet med grunneierne i prosjektområdet hadde initiativtakerne til prosjektet 12.2.98. Dette var et orienteringsmøte:

Her fikk grunneierne en oversikt over hovedformål med prosjektet og det ble lagt fram en framdriftsplan over aktuelle oppgaver og tidspunkt for ferdigstilling. Det var overveiende positive tilbakemeldinger som ble gitt av grunneierne på møtet. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:4)

Gitt de positive tilbakemeldingene søkte Fylkesjordskiftekontoret om BU-midler til prosjektet, og det ble opprettet ei prosjektgruppe. I prosjektgruppa inngikk blant annet Stenumgard som grunneierrepresentant oppnevnt av Ringebu skogeierlag. Prosjektgruppa gjennomførte en del møter seg imellom, og det var en del møter med skogeierne. Den 15.10.98 hadde en felles befarung med grunneierne. Da ble det også valgt et interimstyre som besto av tre grunneiere. Stenumgard var en av de tre. Omtrent to måneder etterpå, 14.12.98, holdt en stiftelsesmøte. Da ble vedtektene godkjent, andelslaget formelt stiftet, og interimstyret ble valgt til sittende styre. Stenumgard blir slik sett en kontinuitetsbærer fra prosjektoppstart, via dannelsen av andelslaget, og i andelslagets liv etter dannelsen.

Muligens la prosjektet også til rette for skogeiernes samarbeid rett og slett fordi det var et initiativ som kom utenfra. Lundefaret er av den oppfatning. Han påpeker at riktignok kan fire grunneiere som er veldig gode naboer, som snakker godt sammen og tenker likt, få til en egen samarbeidsavtale. Begynner det imidlertid å bli såpass mange som det var i tilfellet Småteigene, mener han det er vesentlig at initiativet kommer utenfra, og at skogbruksetaten da er en viktig og naturlig initiativtaker. Jeg undres på årsaken til at initiativet må komme utenfra, om han tror det rett og slett er antallet som gjør det eller om det er andre årsaker. Lundefaret svarer:

Det er alltid noen som er skeptiske til å samarbeide med naboen. Og jo flere det er, jo større sjanse er det for å støte på noe problemer. Så jo flere det er, jo viktigere tror jeg kanskje at det er med en slags føring i en startfase fra det offentlige, og da skogbrukssida. For det er veldig fort at noen føler de blir forbigått, ikke blir hørt. (Lundefaret 10)

Skulle det være personforhold som ikke er helt gode, kan folk være skeptiske til å delta i et prosjekt hvor den aktuelle naboen er med i ledelsen. For noen må jo alltid drive et slikt prosjekt, sier Lundefaret videre. Ut fra hans utlegning fortsetter jeg:

Follo: Men det du egentlig antyder her også, er at hvis man kunne brukt fortidige strukturer, eksempelvis utmarkslag eller noe sånt, så ville det kunne vært en fordel?

Lundefaret: Ja. Jeg tror det altså. (Lundefaret 10)

Initiativet kom utenfra, det var et pre. Som vi senere skal se, det var ikke noe initiativ utenfra hos Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale. Der hadde en imidlertid nettopp utmarkslaget som etablert struktur.

En ting er hva en legger til rette for å få til et samarbeid mellom skogeierne, noe annet er hva som kan ”lokke” dem til faktisk å gå inn i et samarbeid. For Småteigene Andelslag sin del sluttet 25 skogeiere av 26 mulig seg til. Den siste gjorde det ikke angivelig fordi personen ønsket en annen driftsteknikk i sin skog enn hva det var lagt opp til for andelslaget. Jeg spør Lundefaret om hva som var de positive incitamentene for deltakelse for skogeierne. Han responderer med å vise til at de tidlig hadde gjort et overslag over skogen i området, og at:

vi kunne anslå at det faktisk ble gevinst selv minus de driftskostnadene som var litt spesielle i dette området her. At alle skulle kunne få et utbytte faktisk, i kroner og øre, hvis de gikk sammen. (Lundefaret 8)

Inkludert i de økonomiske beregningene lå det offentlige tilskuddet til kabelkrandrift skogeierne fikk hvis det aktuelle området var av en viss størrelse. For å få til stort nok område, måtte skogeierne gå sammen. Ut fra min tidligere forskning på skogeiere (Follo, Forbord, Almås, Blekesaune og Rye 2006; Follo 2008), spør jeg ham om en for eksempel forsøkte å motivere skogeierne til deltakelse ved å påpeke gleden over å få en drevet skog og at det ble forynget igjen. Det hadde ikke Lundefaret gjort. Visse miljøaspekt hadde de imidlertid fokusert på, men Lundefaret tilskriver den økonomiske gevinsten størst betydning:

Blir skogen for gammel blir det råte, og da har de ingen ting igjen for det. Og en del av det begynte jo å bli såpass gammelt at det var i ferd med å gå den veien. Og det har en miljømessig side, blir det råte, vindfall, så har du det med barkebiller, ynglingsplasser for billeangrep. Vi hadde også nevnt dette som en del av gevinsten. Men jeg tror kanskje at den økonomiske siden er den viktigste. Det er noen som er idealister, men jeg tror det er de harde fakta som gjør at skogeierne tar det endelige skrittet til å være med i et sånt lag. (Lundefaret 8)

I formell forstand eksisterer Småteigene Andelslag fremdeles. I virkeligheten er det imidlertid mer eller mindre opphørt, forteller Stenumgard, det er 3-4 år siden det gjorde det. Det mangler bare den formelle oppløsningen, det vil si å ha det siste årsmøtet. Jeg spør om hva som ligger til grunn for oppløsningen. Stenumgard svarer at det med Småteigene Andelslag hadde gått ut på å få hogd et visst antall kubikkmeter og så få plantet. Det er nå ferdiggjort, fortsetter han. Noen vansker har det ikke vært i samarbeidet, får jeg vite, verken skogeierne imellom eller i

styret. At en av skogeierne i området ikke ville være med, har ikke vært ødeleggende for samarbeidet, er hans vurdering. Når jeg spør Stenumgard om et slikt samarbeid er noe de kan tenke seg å gjenta, responderer han positivt på det for aktuelle områder, det vil si eksempelvis i områder hvor atkomst er vanskelig. Stenumgard forstår Småteigene Andelslag som et vellykket samarbeid, og føyer til at det var et veldig vanskelig område. Han påpeker at de hadde hatt fordeling etter grunnlaget, og at det skoglige grunnlaget var i orden og brukbart. Det tror han er en forutsetning for å få til slikt samarbeid. Ifølge Stenumgard er det vesentlig at en viser at en har det skoglige grunnlaget i orden — at en har en skikkelig sak på det for skogeierne.

Muligens er det slik at grunneierne som ble med i Småteigene Andelslag hadde en litt annen forståelse av tidshorizonten for andelslaget enn hva eksempelvis prosjektgruppa for prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” hadde. Stenumgard oppgir som grunn for opphør at de nå har gjort den hogsten og plantingen det var meningen at de skulle gjøre. Lundefaret (2) på sin side forteller at tanken var ”at dette skulle kunne rullere både 10 og 20 år da, følge opp på skogsida, hogst, foryngelse, planting, tynning, da snakker vi om et lengre tidsperspektiv”. Det er varigheten på over 10 år som går frem av vedtektene til Småteigene Andelslag. Vedtektenes § 4 omhandler ”medlemskap og andel”. Under denne paragrafens punkt 3 kan en lese: ”Tilskott og driftsopplegg i området er basert på at utmelding ikkje kan skje før etter 10 år”. Og under vedtektenes § 12 om ”varighet/oppløsning” står det at oppløsning av laget bare kan skje etter 10 år. Tanken om det lange tidsperspektivet finner en igjen i sluttrapporten for prosjektet, og da i forbindelse med drøfting av konsesjonsspørsmålet. Der påpekes det at det er viktig å få presisert forholdet til forsvarlig drift og utnytting av skogressursene, og:

Det er ingen god løsning i tilfellet Småteigene å bare etablere et samarbeid som må avvikles før 10 år er gått. I så fall måtte en hogge ut og plante til hele feltet innenfor en 10-års periode. Flerbrukshensyn og landskapshensyn tilsier at en deler opp i flere drifter/driftsområder over en lengre periode, slik at en unngår en snauflete og et plantefelt på 350 dekar. En varighet på samarbeid i et lenger perspektiv enn 10 år, vil også sikre en kontinuitet i verdiskaping og en rettferdig fordeling mellom medlemmene. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:37)

På samme side står det videre at ”både prosjektgruppe og grunneiere er enige om at det bør være en langsiktighet på samarbeidet og at kortere tid enn 10 år vil være en for liten tidshorison” (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:37). Formodentlig var skogeierne enig i det da de skrev under på vedtektene den gangen i desember 1998. Det ettersom det faktisk ble signert og prosjektet søkte om fritak fra konsesjonsplikten da Landbruksdepartementet fastslo at samarbeidet var konsesjonspliktig gitt den forespeilte varigheten på det. Imidlertid må hogsten og foryngelsen har gått fortere enn anbefalt i sitatet over. Det innebærer at andelslaget muligens hadde vært oppløst tidligere hvis en ikke hadde hatt vedtekter som forhindret det. De som bestemte driften av skogen var andelslagets styre. De i styret var en form for driftstyre, forteller Stenumgard. Det er i tråd med hva § 8 i vedtektene til andelslaget bestemmer at styret skal være.

Vedtektene til Småteigene Andelslag har med noen av de samme elementene som vedtektene til skogsamdriftene i Oppdal og Røtla Skogsamdrift, men går dypere og bredere enn dem. (Vedtektene til Småteigene Andelslag er presentert hos Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999, vedlegg 2.) Settene av vedtekter er derfor svært vanskelig å sammenlikne, og jeg skal heller ikke prøve på det. Fra vedtektene til Småteigene Andelslag vil jeg kun nevne visse punkt det kan være verdt å påpeke og som jeg i forbindelse med andelslaget ikke har berørt tidligere. Som tilfellet var hos de øvrige skogsamdriftene, er det årsmøtet som er den høyeste myndighet (§ 6), og laget er drevet av deltakerne ”i henhold til de vedtekter og retningslinjer som årsmøtet fastsett” (§ 1). Hver deltaker har en stemme uansett andelsgrunnlag (§ 6). I den forbindelse hevdes det i publikasjonen fra Fylkesjordskiftekontoret i Oppland at det ikke bør være for stor forskjell på samdriftsdeltakernes eiendommer enten i kubikkmasse eller areal. Dette fordi stemmelikhet basert på et medlem en stemme kan gjøre at det oppstår særskilte situasjoner ved stemmegiving på årsmøte: Deltakere med små teiger kan blokkere større eiendommer i å få gjennomført visse tiltak. Formålet med samarbeidet er ”å nytte dei skoglege ressursar i området og offentlege tilskott på ein tjenlig måte” og ”å fremje det yrkesmessige felleskap [*sic*] mellom medlemmane” (§ 3). Samarbeidet skal omfatte planlegging, hogst og fremdrift, skogkultur (planting etc.),

bygging/vedlikehold av skogsveier, velteplasser etc., og snøbrøyting (§ 3). Inntekts- og utgiftsfordelingen er basert på andelsprosenten, og denne igjen er regnet ut fra den enkelte eiers andel av total bruksverdi (§ 4). I publikasjonen fra Fylkesjordskiftekontoret anbefales det at bruksverdi blir brukt som andelsgrunnlag i samdrifter der både hogst og kulturarbeid inngår. I Småteigene Andelslag benytter en imidlertid rotnetto som om det skulle tilsvare bruksverdien. Det selv om det strengt tatt ikke er "helt riktig, da rotnettoverdien mangler diskontering/kapitalisering for å være en fullverdig bruksverdi" (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:46). En kom frem til andelen til den enkelte skogeier ved å finne dennes bruksverdi (rotnetto) av den totale bruksverdien (rotnetto) i området. Den som har den minste andelen i Småteigene Andelslag har 0,6 prosent av totalen, mens den som har størst andel har 10,1 prosent.

Jeg skal nevne ytterligere fem punkt fra vedtektene til Småteigene Andelslag. Det er for det første at en har funnet det ønskelig å ta med en bestemmelse om etteroppgjør (§ 4). Bestemmelsen slår inn hvis en deltaker trekker seg fra laget, vedkommende har fått utbetalt utbytte fra laget og det uten at det er foretatt nevneverdig hogst på vedkommendes egen teig. Da må differansen mellom utbetalt utbytte og rotnetto av utført hogst på eiendommen gjøres opp og tilbakebetales. For det andre inkluderer § 5 en bestemmelse om at deltakere i andelslaget som overdrar eiendommen sin til ny eier, plikter å informere ny eier om medlemskapet i Småteigene Andelslag. For det tredje er det vedtektsfestet (§ 5) at andelslaget står ansvarlig overfor skogavgiftsordningen, og at de vanlige reglene for skogavgift gjelder for laget "herunder føring av inn- og utgående avgift". Andelslaget har en egen skogavgiftskonto. Dette var en løsning skogavdelingen i Landbruksdepartementet så mulighet for hvis den enkelte grunneier fikk nytte av skogavgift med skattefordel, og hvis det ble tatt inn regler i vedtektene om fordeling av innstående skogavgift ved eventuelt opphør av andelslaget. I andelslaget kommer skattefordelen for den enkelte deltaker til uttrykk ved at utbetalt andel av driftsresultatet kan ligge høyere enn den regnskapsmessige andel. Bestemmelsen om fordeling av innstående skogavgift er tatt inn i vedtektenes § 12: Ved eventuelt opphør av andelslaget skal den innstående skogavgiften på andelslagets

skogavgiftskonto fordeles etter andelsfordelingen, og så overføres den enkelte deltakers skogavgiftskonto. For det fjerde sier vedtektene (§ 6) at det er andelslagets årsmøte som skal vedta felles skogavgiftsprosent for laget. Og for det femte er det vedtektsbestemt (§ 12) at det skal oppnevnes et avviklingsstyre ved oppløsning, og at det ved oppløsning forutsettes at laget har foretatt de nødvendige skogkulturinvesteringene.

Fylkesjordskiftekontoret peker i sin rapport på flere forhold som vedrører valg av beregningsgrunnlag for andelsberegning. Inkludert her er tidsperspektivet en har for samdriften. Om dette skriver de:

Der den [dvs. samdriften] skal ha avgrenset varighet, vil volum tømmer eller rotnetto av hogstmoden skog være tilstrekkelig fordelingsgrunnlag. Skal samdriften vare utover 10 år, bør en også ta hensyn til snauarealer og arealer med ungskog. I Småteigene ble det lagt inn en grunnverdi for to bestand med produktivt skogareal som d.d. var hogd. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:47)

Et annet forhold som vedrører valg av beregningsgrunnlag for andelsberegningen, er skogbildet og terrengforhold. Under spesifikke forhold kan areal pr. teig eller volum tømmer pr. teig benyttes, hevdes det i samme publikasjon. Er imidlertid skogbildet og terrengforhold ulikt mellom eiere og teiger, ”tilrår en å bruke rotnetto av eldre skog som fordelingsgrunnlag, eventuelt med tillegg for venteverdi av ungskog” (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:47). Forut for og som betydelig faktor i andelsberegningen, ligger for Småteigene Andelslag sin del en kontrollmåling av arealer og yttergrenser samt kontroll av områdetakst. Fylkesjordskiftekontoret i Oppland regner utskiftningen med tilhørende kart som det rettsstiftende dokument. Økonomisk kartverk og beregninger som bygger på det, vurderer Fylkesjordskiftekontoret til å ikke være nøyaktig nok da økonomisk kartverk ”har en unøyaktighet på linje/punkt på ca. 2 m” (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:6). I forhold til de interne grenselinjene i Småteigene Andelslag blir dette for unøyaktig ettersom den smaleste teigen i området er 3,77 meter bred. Prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” ønsket å benytte den områdetaksten som Mjøsen Skogeierforening gjennomførte i 1996 for området. Det for å slippe full nytaksering. I publikasjonen til Fylkesjordskiftekontoret påpekes det dog at ”en områdetakst har et nøyaktighetsnivå på skogregistreringene som er

avpasset behovet for driftsplanlegging – ikke noen eksakt verdsetting” (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:7). For å undersøke om bonitets- og volumregistreringene hadde tilstrekkelig nøyaktighet for formålet tilpasset samdriftstanken, ble det gjennomført en kontroll av områdetaksten (for utdyping se Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:7-9).

I prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” hadde en, som tidligere nevnt, et mål om å lage en mal med en overføringsverdi til andre områder med urasjonell eiendoms- og teigutforming. Publikasjonen til Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999) inkluderer dermed betraktninger og vurderinger som går ut over hva en gjorde gjeldende for Småteigene Andelslag. Fylkesjordskiftekontoret skisserer følgende løsninger for områder med sterk teigblanding:

- Endre eiendomsutforming ved jordskifte
- Organisere et formalisert, bindende samarbeid på tvers av eiendomsgrensene, enten frivillig eller ved tvang (jordskiftelova §2 pkt. c: bruksordning). (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:4)

Fylkesjordskiftekontoret gikk for en frivillig samarbeidsløsning, og da kan samdrift i skog organiseres på to prinsipielt ulike måter:

- a) Samarbeidsavtale mellom deltakerne. Det stiftes ikke noe foretak i rettslig forstand.
- b) Stifte et selskap til å stå for drift og forvaltning av skogen i samdriftsområdet. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:1)

Fylkesjordskiftekontoret anbefaler samarbeidsavtale der samdriften omfatter få eiere, gjelder avgrensede arbeidsoppgaver og/eller kort tids-horisont. Eller som en også formulerer seg senere i samme publikasjon:

En samarbeidsavtale vil normalt være tilstrekkelig, der samdrifta baserer seg på følgende to forhold: • En enkeltstående drift(er) • En håndfull deltakere. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:36)

Med flere enn 5-10 eiere, og med et tidsperspektiv på mer enn noen få år, anbefaler Fylkesjordskiftekontoret at samdriften organiseres i selskapsform. Det skisseres fordeler og ulemper for begge mulighetene (se Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:36-37). En av ulempene med hensyn til selskapsdannelse og da den samvirkeformen en etter nøye vurderinger ønsket for Småteigene, var at en opererte delvis på et ulovfestet område. På den tid var ikke samvirkeforetak noen definert samarbeidsform i lovens

forstand¹⁸. I publikasjonen fra Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999, henholdsvis vedlegg 6 og 3) er det presentert forslag til samarbeidsavtale om drift av skog uten at det stiftes foretak i rettslig forstand, og forslag til generelle vedtekter for samarbeid i skog for lag med begrenset ansvar. Det å presentere de to forslagene er i tråd med målet til prosjektet ”Organisering av samarbeid i skog” om å lage en mal for andre som ønsker å samarbeide om skog. I tråd med det målet er det også når publikasjonen fra Fylkesjordskiftekontoret har et eget kapittel med overskriften ”Anbefalinger om ressursbruk og framdrift i andre og nye prosjekter. Grunneierdeltakelse”. Herfra skal jeg kun referere et moment:

Det er videre klart at deltakelse fra grunneiersiden både i forhold til det med kommunikasjon, innhold og forståelse for prosjektet er helt avgjørende, når prosjektet går i regi av offentlige etater. Det er en forutsetning for troverdighet og tillit at alle beslutninger blir tatt på grunneiernes premisser. (Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:49)

Holsmoen-samarbeidet

Materiale:

- Oppslag i Skogeieren 12/2007: ”Samarbeid får fart på hogsten”.
- Publikasjonen ”Rapport skogprosjekt Oppdal. Styring gruppe møte [sic] 18/12-2007. Rapport for perioden 29/3-07 til 15/12-07” (Ukjent udatert).
- Tre word-filer oversendt fra Arild Hagen 28.4.08, filene ”Forprosjekt”, ”Formål med prosjektet”, ”Til skogeiere på Holsmoen”.
- En word-fil oversendt fra Arild Hagen 29.1.10, filen ”Krav foryngelses-tiltak”.
- Publikasjonen ”Holsmoen i Oppdal - Et eksempel på vellykket skogsatsing” (Ukjent 2009a).
- Publikasjonen ”’Oppdalprosjektet’ 2006 - 2009. - Ett prosjekt for økt avvirkning og verdiskaping i skogen i Oppdal. Prosjektrapport mai 09” (Ukjent 2009b).
- Telefonsamtale med Arild Hagen 24.4.08.

¹⁸ Dette er ikke lenger et ulovfestet område ettersom samvirkeloven trådte i kraft 1.1.2008.

- Intervju av Ståle Solem 3.11.09 (ansikt-til-ansikt, med lydbåndopptak og skrevet ut).
- Oppslag i Allskog 3/2009: ”Holsmoen i Oppdal – Et eksempel på vellykket skogsatsing”.

Tabell 4: Holsmoen-samarbeidet

	Stiftet	Antall skogeiere	Produktivt skogareal, dekar	Kubikkmasse
Holsmoen-samarbeidet	Aldri	14	?	?

Holsmoen-samarbeidets areal inngår i et område i Oppdal kommune som hadde ca. 1 700 dekar produktiv skog med ”nesten i all hovedsak furu i h.kl IV og V” (Ukjent 2009a:3). Det er snakk om ca. 42 teiger og litt færre eiere hvorav de fleste ikke bodde nær området. Tidligere var skogen blitt plukkhogd, men det hadde skjedd svært lite hogst i området i de siste tiårene før Holsmoen-samarbeidet kom i gang. Totalt 14 skogeiere deltok i samarbeidet. Jeg kjenner ikke til hvor stort produktivt areal de til sammen hadde eller hvor mye kubikkmasse det var som sto på de 14 skogeierens areal. Det ble imidlertid hogd ca. 6 000 m³ høsten 2007 og i 2008.

Holsmoen-samarbeidet er en del av det større prosjektet ”Oppdalprosjektet 2006 - 2009. - Ett prosjekt for økt avvirkning og verdiskaping i skogen i Oppdal” (Ukjent 2009b:1). Prosjektet er også omtalt som ”Aktivitet i Oppdal” (Allskog 3/2009:14). I det kommende betegner jeg det ”Oppdalsprosjektet”. Bakgrunnen for prosjektet var den nedadgående trenden i avvirkning/aktivitet i Oppdalskogbruket. I 2005 da Arild Hagen, saksbehandler skog i Oppdal kommune, tok initiativ til prosjektet, var hogsten i kommunen på kun 511 m³. Derfor var det også rimelig at en fokuserte på at bedrifter delvis måtte benytte virke som var hogd andre steder enn i Oppdal kommune. Oppdalsprosjektet hadde flere delprosjekt under to overskrifter. Under den første overskriften ”Økt avvirkning” inngikk Holsmoen-samarbeidet som et eget delprosjekt sammen med et opplegg for oppsøkende virksomhet i forhold til skogeiere som hadde fått nye driftsplaner, og sammen med et opplegg for tynning i yngre

produksjonsskog. Holsmoen ble forstått som et pilotområde, og kom forut i tid for et tilsvarende opplegg i Tinniadalen. Tinniadalen har det til felles med Holsmoen-området at det ikke ligger nær hovedbruket og at det har utpreget teigblanding. Delprosjektet Tinnia-området ble imidlertid avbrutt på grunn av manglende etterspørsel etter virke og fallende priser. I motsetning til hva tilfellet var for Holsmoen hvor storparten av hogsten skjedde i tømmerpris-toppkurven før finanskrisen, kom Tinnia-delprosjektet i en tid hvor det ble en stopp i markedet mens en var i gang og en fullførte ikke. Den andre overskriften for delprosjektene i Oppdalsprosjektet lyder "Lokal verdiskaping". Under denne overskriften inngikk blant annet et delprosjekt hvis siktemål var å øke førstehåndsverdien av tømmeret, et delprosjekt hvor en knyttet kontakt med lokale bedrifter som bruker virke fra skogen, samt et delprosjekt om markedsføring av skogbruk og prosjektet via media. Også for Oppdalsprosjektet samler en ressurser til seg slik det ble gjort i forbindelse med samdriftene i Oppdal (Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift, Elgsmoen Skogsamdrift), Roltla Skogsamdrift og Småteigene Andelslag. Det gjelder så vel finansielle ressurser som menneskelige. For Oppdalsprosjektet manifesterer den menneskelige ressurs-"samlingen" seg eksempelvis i sammensetningen av prosjektets styringsgruppe. Styringsgruppas leder var Ola Røtvei som representant for Oppdal kommune. Røtvei var ordfører i kommunen, men også skogeier og skogbruksutdannet. Fra byråkratinivået over kommunen, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, fikk en med fylkesskogsjef Tor Morten Solem. Skogeierne var formelt representert ved Peder Haugset, leder av Oppdal Skogeierlag, mens det lokale næringslivet var det med Roar Myrhaug fra Vikinglaft og Bård Jystad fra Oppdal Næringsforening. Oppdalsprosjektet kom i gang rett før jul 2006.

Skogeierne i Holsmoen-området ble fra Oppdalsprosjektet tilbudt noe som kan omtales som en "pakke". Budbærerne av pakken var Arild Hagen fra Oppdal kommune og Ståle Solem fra Allskog. De var henholdsvis prosjektleder og prosjektmedarbeider i Oppdalsprosjektet. Det offentlige ved prosjektleder sørget for eiendomsversikter, ordnet med brev til skogeiere, økonomi, kontakten med finansørene og flyten i prosjektet. Solem var den som arbeidet ute i marka både med hensyn til skogen og

skogeierne¹⁹. Pakken var, ifølge Solem, et forslag om samarbeid om vei, lunneplass, hogstopplegg og foryngelse etterpå. I den arbeidsmetodikken Oppdalsprosjektet beskriver for Holsmoen (Ukjent 2009a), er det først nevnte arbeidsstykket å orientere om opplegget til skogeierne i brev form. Brevet gikk fra Hagen i Oppdal kommune, og det var et brev stilet til ”skogeierne på Holsmoen” med lik ordlyd til dem alle. Selv om aktørene setter opp dette orienteringsbrevet som første del av arbeidsmetodikken, vil jeg gjerne påpeke at det på forhånd muligens hadde blitt beredt noe grunnlag for skogeiernes interesse for brevet og dets innhold. Dette fordi Oppdalsprosjektet allerede hadde foretatt opplegget i forhold til skogeiere som hadde fått nye driftsplaner hvilket kunne ha gitt en viss omtale i lokalmiljøet, og også fordi Oppdals-aktørene i prosjektets styringsgruppe lokalt formodentlig hadde bidratt til å snakke skogbruken, skogbruket og prosjektet frem i ulike sammenhenger. Skulle noen av de mediaoppslagene en fikk ha kommet før skogeierne på Holsmoen mottok brevet, ville det presumptivt også ha virket positivt for å vekke interessen for brevet. En ser her hvordan ulike elementer av Oppdalsprosjektet kan ha spilt sammen. Mediaoppslagene kan nemlig relateres til delprosjektet om markedsføring av skogbruk og prosjektet. Videre ble det i brevet til Holsmoen-skogeierne påpekt at hvis det ble slik at det ble hogst på området, skulle en søke å få best mulig betaling for virke ved å kontakte kjøpere av tømmer/ved med forespørsel om det var ønske om spesielle sortiment. Dette aspektet er knyttet til delprosjektet som hadde som mål å øke førstehåndsverdien av tømmeret. Etter å ha sendt informasjonsskrivet sørget Solem for at en fikk gjort miljøregistreringer av Holsmoen-området — alle teigene hadde ikke det. Deretter startet Solem med å befare teigene. Dette var en forutsetning ettersom kun en skogeier hadde ny skogbruksplan for den teigen som inngikk i området. Oppdalsprosjektet har totalt åtte punkt i sin oppsummering for arbeidsmetodikken i Holsmoen-samarbeidet. De tre første var orienteringsbrevet til skogeierne, MiS-registreringene og befaringen av teigene. De øvrige er:

- Kontakt med alle skogeiere etter befaring der skogtilstand og muligheter for drift ble diskutert.

¹⁹ Skogbrukslederen fra Allskog kom i tillegg til Solem.

- Undertegning av driftskontrakt med skogeierforeningen (Allskog) for de som ønsker det.
- Befaring med aktuelle kjøpere av tømmer på barmark før drifta startet.
- Etter hogsten ble alle teiger befart og en plan for skogkulturen ble satt opp eiendomsvis.
- Skogeierne får planen tilsendt og får mulighet til å komme med merknader og ønsker vedr opplegget. Hos skogeiere som ikke har innvendinger blir de foreslåtte foryngelsestiltakene igangsatt i henhold til planen. (Ukjent 2009a:4)

Det var de ansatte skogbruksaktørene som sto for innholdet i pakken og gjennomføringen av innholdet. Det var ikke skogeierne. Det går delvis frem av avsnittet over, men jeg skal være enda tydeligere på det her. Ifølge Solem (3) var det ”vi” som hadde snakket med skogeierne som hadde den påtenkte lunneplassen som nedslagsfelt. Den påtenkte lunneplassen var det høyst trolig også Hagen/Solem som hadde sett behovet for. Det var det trolig selv om en i ”Rapport skogprosjekt Oppdal” skriver følgende uten personidentifikasjon: ”Det ble raskt klart at det var behov for å ruste opp lunneplassen og vei i øvre del av Holsmoen” (Ukjent udatert:1). I samme publikasjon står det òg at Hagen ordnet med avtaleverk angående pris på rydding, graving, masselevering osv. At det var ”vi som ordnet lunneplassen”, som Solem (17) formulerer det, går videre frem i og med at den ene grunneieren som selve lunneplassen berørte ”fikk” det med lunneplassen skriftlig. Og han fikk det, ut hva jeg har forstått, skriftlig fra Hagen. De potensielle kjøperne av tømmeret ble invitert til lunneplassen og samlet seg rundt bålet. Informasjon om at deler av skogen kunne ha grei kvalitet for den aktuelle kjøperen, hadde Solem gitt dem da han pratet med dem likevel i telefonen. En endte opp med minst syv kjøpere. Det var Solem som sto for forhandlingene om prisen på tømmerstortimentene. Og i forbindelse med planen for skogkultur forteller Solem:

Solem: Og når tømmeret var kjørt og oppgjøret kommet på plass og så videre, så ble det gjort ei synfaring for å se på — å lage en plan for skogkulturen da.

Follo: Hvem var det som var med på den synfaringa der da?

Solem: Det var [?meg?]²⁰ og fra kommunen.

Follo: Skogeierne var ikke med?

²⁰ Når det står slik i teksten, ”[?meg?]”, betyr det at det høres ut som det er ”meg” som sies.

Solem: Nei. Da fikk dem et forslag da. (Solem 18)

I forslaget — planen for skogkulturen — gikk det frem hvor en så for seg at det skulle markberedes og hvor det skulle plantes. Dette ble planlagt å gjøres samtidig fordi en da fikk det rasjonelt, forteller Solem. Hagen sendte så et brev til skogeierne hvor han påpekte at etter hogst er neste skritt å få etablert ny skog. I brevet var planen for foryngelse presentert, og skogeierne ble informert om at planen ble gjennomført hvis en ikke hørte noe innen tre uker.

Holsmoen-samarbeidet gikk på et vis ut på at ”vi driver til mange samtidig” (Solem 23), men en la òg stor vekt på dialogen med skogeierne. I oppsummeringen Oppdalsprosjektet gjør fra Holsmoen (Ukjent 2009b) blir det da også påpekt at dialogen og kontakten med den enkelte skogeier er svært viktig i et slikt opplegg. ”Dialog er roten til alt godt”, sier Solem (22) fyndig, med dialogen får en til lunneplass og en får til opplegget. Som det skulle kunne gå frem ovenfor, ble skogeierne informert og oppsøkt. Alle skogeierne ble videre tilbudt å være med på Solems befaring i skogen. Ofte var skogeiere til stede på den andre befaringsrunden. Da hadde Solem fått en bedre oversikt over grenser, skogtilstand osv. slik at befaringen sammen med skogeieren gikk raskt, Solem kunne besvare aktuelle spørsmål og skogeierne som ikke kjente til egne eiendomsgrenser fikk se hvor grensene gikk. Skogeiere som ikke var videre interessert eller som hadde full oversikt over egen eiendom, brukte en ikke mer tid på. Solem la stor vekt på å være godt kjent i den respektive skogen den første gangen han snakket med skogeieren. ”Godt kjent” er her ikke godt kjent med tømmer volum i et gitt bestand eller hogstklassefordelingen på teigen. Derimot er det snakk om noe som formodentlig kan skape en resonans med en skogeier på annet grunnlag. Det går frem i en intervjusekvens hvor Solem gjengir en mulig samtale med en tenkt skogeier:

Solem: Men du vet sånn, ’at du vet at nedenfor der det står ei sånn furu hvor det henger en sånn hersjetråd oppi’ [sier Solem til tenkt skogeier]. ’Ja, den, den er klar, ja,’ [sier tenkt skogeier]. ’Nedover der, vet du, der står det, der er en rygg. Der er det veldig gammelt’ eller ’der står det et holt med noe eldre skog som det kanskje er naturlig å spare — har dere hogd der for eksempel for en 40 år siden?’ [sier Solem til tenkt skogeier]. ’Ja, det stemmer. Der var jeg med og hogde da vi bygde fjøs, ja,’ [sier tenkt skogeier]. Da har vi det.

Follo: Da er du på linja med en gang?

Solem: Da er vi på. Og det er veldig viktig at en har den oversikten. I alle fall har du en stor fordel i forhold til den enkelte skogeieren hvis du da kan ta sånn type prat med ham istedenfor bare å komme med en generell opplysning. For da vet han at 'jo, han der har sett. Han har sett den hesjetråden som er der, han har sett at vi har hogd ut til fjøsen i 1960, og han har også sett at det er råtten gammelskog nedover der'. (Solem 20-21)

En slik inngang gir det som i forskningsmessig sammenheng omtales med det engelske "access" (tilgang). En får en tilgang til skogeieren — "da er vi på" i Solems formulering — og en har noe en kan benytte for å bygge tillit mellom seg selv og skogeieren. Det er ut fra dette at Oppdalsprosjektet i sin oppsummering fra Holsmoen påpeker at i et slikt opplegg er markbefaring viktig før avtaler med skogeieren: Da har en det klart hvordan det ser ut der, en kan forklare skogeieren hva en har sett, en kan gå konkret på skogeierens skog — "du har sånn nedpå der" (Solem 21). Holsmoen-samarbeidet var et samarbeid hvor skogbruksansatte "forvaltet" flere skogeieres skog og hvor dialogen med skogeierne ble lagt vekt på. Dialogen var mellom de skogbruksansatte og den spesifikke skogeier. Samarbeidet dreide seg ikke om at skogeierne hadde samhandling seg i mellom i forbindelse med lunneplassbygging, hogst, foryngelse, osv.

Det eiendomsoverbyggende grepet fra skogbruksansatte/-aktører gjorde en del ting mulig. For det første kunne en finne angrepspunktet for en god logistikk ut fra betraktninger hvor en inkluderte de mange teigene. Og da den optimale plassering av lunneplass og ledsagende veistubb var funnet, kunne en gå i gang med å gjøre det i stand: Noe veivedlikehold måtte utføres, veikanter ryddes, grøfter graves, gruslast kjøres på — og en kunne ta med seg tømmerbilsjåføren ned på lunneplassen før den ble bygd slik "at de kunne si at 'jo her kan dere gjøre det sånn så greier vi å kjøre'" (Solem 21). Og "å kjøre" regner jeg med innbefatter å snu ettersom etablering av snuplass inngikk. Da fikk en en "prima plass" (Solem 3), og det til en total kostnad på 58 000 kroner for 305 meter veivedlikehold og lunneplass. Velteplassen var stor. Det måtte den være fordi en skulle legge fra hver skogeier i særskilte hauger, og fordi det var flere sortiment. Det ble "ganske mange hauger som gjorde at vi trengte den plassen å boltre oss på", forteller Solem (4). For det andre ga det eiendomsoverbyggende grepet hogst-entreprenøren forutsigbarhet. Han visste at han kunne drive på samme

området nesten i månedsviis. Da kan en ta med seg dieselfat dit for å ha til pumpe, ta med seg brakke, gjøre det enkelt for seg selv. I tillegg slapp entreprenøren utgifter til flytting av hogstmaskinen og tap av inntekter fordi maskinen ikke var i bruk i flyttetiden. Det gjorde at entreprenøren kunne sette en forholdsvis lav driftspris for hele området, og det også selv om noen kan hende hadde noen få kroner dyrere driftspris enn andre på grunn av litt lengre kjøring. For det tredje kunne en i forbindelse med markberedningen se ”det her som en enhet” (Solem 4). Han som markberedte visste de ytre begrensingene for hele området som inngikk, for øvrig kunne han markberede uten å tenke på hvem som eide det. Kostnaden på gravemaskinen ble så fordelt i forhold til hvor stort areal den enkelte skogeier hadde fått hogd. Utgjorde hogstarealet til skogeieren 18 prosent av hele området som hadde blitt hogd, var det også 18 prosent av gravemaskinkostnaden hun/han skulle betale. Solem hadde full oversikt over hvor det var hogd, forteller han, og beregning av arealet hogd ble gjort med vanlig dataverktøy for arealberegning. Spesielt vanskelig synes ikke Solem å mene dette var, men forutsetningen for å kunne gjøre det slik var at det var ”helt likt skogbilde å markberede på” (Solem 5).

De tre momentene jeg har nevnt som det eiendomsverbyggende grepet gjorde mulig, kan sies blant annet å dreie seg om å få noe til å falle på plass ut fra forhåndsplanlegging. Og det er snakk om å få det til å falle på plass i rett øyeblikk og rekkefølge. ”Rett” skal forstås som optimal utnyttelse av mulighetene. Hva en ikke-optimal utnyttelse kan være, går frem hvis en kontrasterer det som skjedde på Holsmoen med det som kan skje når tømmerforhandlere i sin hverdagspraksis forsøker å få flere skogeiere til å drifte sammen. ”Da kunne vi gjerne ha begynt med ’åh ja, han [dvs. en skogeier] er interessert. Da begynner vi der””, forteller Solem. Han fortsetter:

Solem: Da begynner vi med ham. Jo, og så går det her bra, så kommer han og så er han nysgjerrig, så får vi med han, og ’ja, vi må snakke med dem og dem og dem òg’. Så kanskje hadde vi fått til samme volumet, men det hadde kanskje gjort at vi startet opp med ham [peker trolig på et kart]. Da hadde vi ikke hatt den ressursen til å ordne med det forarbeidet med den veien og lunneplassen og det.

Follo: Åh ja, sånn ja. For du har ikke avtalt noen plass til å begynne med?

Solem: Nei.

Follo: Bare kommet sånn suksessivt.

Solem: Gått på dem etter hvert. Da hadde vi fått med den stordriftsfordelen, men da hadde ikke entreprenøren hatt den forutsigbarheten, og vi hadde ikke visst med sikkerhet at han der blir med [trolig eieren til lunneplass-arealet], så vi hadde ikke kunnet lagt inn de 50 tusen og laget den veien. Så, hvis noe skal gjøres i senere tid òg, så er det det at du må ha fristilt tid til å gå på å gjøre jobben på forhånd. Planlegging. (Solem 13)

”Det her er egentlig veldig enkelt.” Disse ordene — og vurderingen — er Solems (23). Det er ”nok òg prøvd forskjellige metoder andre plasser”, sier han, ”men ikke så enkelt. Ikke så enkelt”. Han synes overbevist om at det som skal til for å få et slikt opplegg til å fungere, er enkelthet: ”Det første er enkelhet, det andre punktet er enkelhet og det tredje er enkelhet” (Solem 23). Blir det for mye om og men, møter og styr og folk skal begynne å diskutere alt for mye, så blir det ikke til noen ting. Enkelheten i Holsmoen-samarbeidet reflekteres også i fraværet av ”papirmølle” for skogeierne del. Skogeierne måtte ha den vanlige kontrakten med tømmerforhandler som de nå uansett må ha i forbindelse med hogst. Ut over det måtte de kun skrive under og godta det med ”den lunneplassen og veibiten”, men ”det var gjort kjempeenkelt. Det var sånn [bank, bank, bank]” (Solem 22). Det lille avtaleverket, som Solem betegner det, dreide seg om skogeierne bruk av lunneplassen på senere tidspunkt. Den senere bruken var grunnet i at skogeierne var med og la penger i den. Et trekk av kronebeløp pr. kubikkmeter virke skulle være med å finansiere anleggskostnadene²¹. Grunneieren av lunneplass-arealet fikk egen ordning, han betalte litt mindre i og med at han stilte med grunn.

Ikke noe ved Holsmoen-samarbeidet synes å ha vært spesielt problemfylt. Det er ikke nevnt noe om det verken i rapporten fra Oppdalsprosjektet (Ukjent 2009b) eller i publikasjonen ”Holsmoen i Oppdal - Et eksempel på vellykket skogsatsing” (Ukjent 2009a). Ei heller hører jeg noe om det i det Solem formidler. Det var eksempelvis ikke noe mer problem med fraværet av nye skogbruksplaner enn at Solem måtte ut i skogen for å se hva det var

²¹ Bruk av skogfondsmidler var ikke noe alternativ ettersom en gjerne ikke har skogfondsmidler før en har hogd.

som sto der, hvor gammelt det var, hvor mye volum. Selv om plan er et veldig godt hjelpemiddel, påpeker Solem, går det an å få til dette uten å ha ny skogbruksplan. Forutsetningen er at det er satt av tidsressurs til dette utarbeidet. At en skogeier i det aktuelle området ikke ble med på hogsten fordi en ønsket å hogge selv, betrakter Solem heller ikke som noe problem. Isteden velger han å forstå det som greit ettersom det gir korridorer med gammelskog og bidrar til lite innsyn. Med hensyn til fordeling av inntekter og utgifter i forbindelse med hogst, var dette som ved vanlig hogst ettersom alt tømmer ble innmeldt på hver enkelt skogeier. Eventuell variasjon i driftspris skapte dermed heller ikke vansker. Når det gjelder oppmerking av eiendomsgrensene, var det noe arbeidsomt. Det var å merke inn teigene Solem brukte mest arbeid på. Her er det imidlertid løsninger som er mindre arbeidsomme enn fotgÅng i felt. De ble ikke brukt i Holsmoen-samarbeidet, forteller han, men for fremtidige, tilsvarende samarbeid ser han for seg at en bare sender kartet med grensene direkte til hogstmaskinens GPS. Om ikke noe ved Holsmoen-samarbeidet synes særlig problemfylt, er det kan hende fordi en fikk den store velteplassen en mener er nødvendig når det skal legges tømmer fra mange eiere med flere sortiment, og fordi en fikk til den nødvendige raske utkjøringen av virke fra velteplassen. Det første er knyttet til det som det eiendomsverbyggende grepet fra skogbruksansatte/-aktører gjorde mulig. Det siste, at en fikk til rask utkjøring, er knyttet til det som fremstår som en gunstig situasjon for tømmertransporten. Det igjen er relatert til spørsmålet om Holsmoen-samarbeidet var vellykket.

Ut fra Oppdalsprosjektet selv er det lite tvil om at samarbeidet forstås som vellykket. Det ligger i overskriften til publikasjonen "Holsmoen i Oppdal - Et eksempel på vellykket skogsatsing" (Ukjent 2009a), og i påpekningen om at opplegget som ble brukt på Holsmoen "har fungert svært godt" (Ukjent 2009b:5). Videre forteller Solem (2) at han ikke "har vært borti noen som har vært negativ". Han bruker å få litt pepper, og mener "det er veldig rart hvis det ikke er noe negativt rundt det her her" (Solem 8). Han har imidlertid ikke hørt det — ikke noe fra skogeierne, ikke fra allmennheten — ikke "et skjevt ord. Ingen ting". Noen av skogeierne var lettet over at det ble tatt tak i. Forryngelsesplanen som ble sendt skogeierne

fikk han bare positiv reaksjon på. Med Holsmoen-samarbeidet har en fått vist at det finnes råstoff i Oppdal, det er forholdsvis lett tilgjengelig, og at skogeierne er positive til at det skal skje skogbruksaktivitet der. Det er det Solem drar frem når han svarer på spørsmålet mitt om hva det var som var mest vellykket. Videre kan det legges til at Solem tror disse skogeierne har blitt mer engasjert i skogen sin i og med at noen av dem har kommet i etterkant og snakket om teiger de har andre steder, og at Holsmoen-samarbeidet må ha generert interesse hos andre skogeiere ettersom en nå ligger på rundt 10 tusen kubikk hogd i året i Oppdal. Videre fikk en til å ta landskapsmessige tilpasninger i hogstutformingene: Det var veldig fleraldret skog i området, og en kunne sette igjen klynger og skjermesyn. At skogen i tillegg til flatehogst ga mulighet for gjennomhogst og småflatehogst, bidro til innsynsskjermingen. Videre må det, ifølge Solem, ha vært en stor fordel for tømmertransporten å få fylt opp bilene sine fra en plass, å hente flere tusen kubikk fra samme sted istedenfor å hente det på 100 plasser. Holsmoen-samarbeidet kan ut fra det ovenstående sies å ha vært en vinn-vinn-situasjon med en rekke ingredienser. Solem har kun en betenkelighet: Legger en for mye oppi hendene til skogeierne slik at de passiviseres?

Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale

Materiale:

- Oppslag i Skogeieren 9/2009: ”- Det var for ille å se på”.
- Telefonsamtale med Knut Kvale 23.11.09.

Tabell 5: Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale

	Stiftet	Antall grunneiere	Areal skog/utmark, dekar	Kubikkmasse
Østsiden Utmarkslag/ Knut Kvale	Aldri	70	55 000	?

Det jeg har valgt å omtale som ”Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale”, er ikke noe formalisert samarbeid. Det er da heller aldri stiftet. Samarbeidet foregår innenfor grensene til det som utgjør Østsiden Utmarkslag i Øvre Eiker

kommune i Buskerud. I utmarkslaget er det 70 grunneiere som har 55 000 dekar skog/utmark til sammen. Jeg kjenner ikke til hvor mye av det som er produktiv skog, ei heller kubikkmassen. Området har god veidekning. I motsetning til de tre samdriftene i Oppdal, Roltla Skogsamdrift, Småteigene Andelslag og Holsmoen-samarbeidet, hører jeg i forbindelse med dette samarbeidet ikke noe om vanskelig terreng eller stor teigblanding som karakteristisk ved området. I forhold til de øvrige seks samarbeidene er dette samarbeidet helt klart det som har minst skogeier-ekstern støtte fra aktører innen det offentlige og private skogbruket i området. Det både når det gjelder støtte i form av gitte tidsressurser og penger. Det er videre det samarbeidet som er mest skogeierinitiert. Opphavsmann til og primus motor i samarbeidet er bonden, skogeieren og utmarkslagets styremedlem Kvale.

Forhistorien til samarbeidet går frem av oppslaget i Skogeieren 9/2009:14: Kvale syntes det rett og slett var for ”gærnt og vondt å se på” hvordan skogen til utmarkslagets medlemmer ble fordi den ikke ble stelt. Kvale er lommekjent i området, og han hadde i lengre tid ergret seg over ustelt skog som vokste mer og mer igjen, og som ikke ville utvikle seg til kvalitetsbestand uten at noe ble gjort. Tynningsmessig sto mange bestand på overtid. Det store problemet var at skogeierne ikke tok beslutningen om aktivitet:

Som det er blitt i skogbruket, med svært mange passive og ikke yrkesaktive av de mindre skogeierne, er beslutningsvegringen blitt et markant trekk. Det blir ikke gjort noe bortsett fra nødvendig slutthogst hvis de blir overlatt til seg selv og alt er opp til dem enkeltvis. (Skogeieren 9/2009:14)

Det å ta beslutning måtte settes bort. Kvale var villig til å være den beslutningen ble satt bort til. Kvales tanke var å se hele arealet under ett, skaffe en stabil entreprenør med egnet tynningsmaskin og få medlemmene i utmarkslaget med på at maskinen skulle gå systematisk fra bestand til bestand og fra eiendom til eiendom. Forhold som kunne bidra til at tanke kunne settes ut i praksis, var at en var så heldig å ha en entreprenør i bygden og et utmarkslag som hadde fungert bra siden 60-tallet — en kivdes ikke om småting og hadde lett for å komme til enighet. Et ytterligere pre var Kvales lokalkunnskap både med hensyn til skogen og dens eiere. En sendte så brev til alle medlemmene i utmarkslaget. En fikk umiddelbart

tilslutning til idéen fra så mange skogeiere at det dekket 98 prosent av arealet. Eierne til de øvrige 2 prosentene ble ikke med fordi de gjør arbeidet selv.

I 2008 går så Kvale i gang. Han overtar beslutningsmyndigheten til skogeierne, og får iverksatt tynning. De er fem stykker som holder på med dette, forteller Kvale (1), og da er han selv og entreprenørens folk iberegnet. Det er Kvale som avtaler med entreprenøren. Med hensyn til eiendomsgrensene løser han det ved å bruke GPS. Kart over eiendomsgrensene får han fra et skogtakseringsselskap. Når hogstmaskinen passer en grense, merker datautstyret i hogstmaskinen tømmeret ut fra det. Som tilfellet var i Holsmoen-samarbeidet, har en også her valgt å legge tømmeret i skogeierspesifikke hauger. Hver skogeier sin tømmerlunne, det er inngangen. Da kan den enkelte skogeier gå og se på det, påpeker Kvale. Driftsprisen for den enkelte skogeier bestemmes av kjørelengden. Driftsplanene er 15 år, men en får nye nå. Det synes ikke avgjørende da Kvale har dette ”i hodet” (Kvale 1). Informasjon om miljøfigurer og liknende får han fra Viken Skog og kommunen. Det er Viken som kjøper tømmeret, sier Kvale (1), ”vi har vært lojale mot Viken”. Og Kvalens lønn/inntekter for denne eiendomsoverbyggende virksomheten og grunneierorganiseringen tilsvarer i kroner det administrasjonstillegget Viken har for kubikkmeter tynningsvirke.

I dette samarbeidet i Øvre Eiker har en ikke fokusert på formalia. Det verken når det gjelder hva en ønsker å sette som formelle krav eller hvordan en skal søke å tilfredsstille kravene. Det har Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale til felles med Holsmoen-samarbeidet, og begge samarbeidene står i så måte i sterkest kontrast til Småteigene Andelslag. Tid på formaliteter har de ikke brukt, svarer Kvale (2) når jeg spør: De ”satte i gang — og så gjør vi det”. Skogeierne har da heller ikke skrevet under på noe papir at Kvale kan overta deres beslutningsmyndighet. Og den organiseringen som finnes må kunne sies å bestå av det Kvale gjør. Organiserende strukturer som styre, årsmøte, prosjektgruppe eller liknende er ikke etablert. Det er imidlertid utmarkslaget som kan sies å stå som ”eier” av samarbeidsprosjektet. Dermed trekker trolig Kvale sosiale og kulturelle

veksler på strukturer som allerede finnes i utmarkslaget. I tillegg poengterer Kvale at selv om det er en løs tilknytningsform mellom prosjektet og skogeierne, sørger han alltid for å ha telefonisk kontakt med den spesifikke grunneieren når det skal skje tynning i dennes skog.

Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale synes å lykkes med tynningsopplegget. Det ”er ikke så komplisert”, ifølge Kvale (1). Og skogeierne synes fornøyde slik han har oppfattet dem. ”Alle er bare happy her” (Kvale 2), får jeg vite når jeg spør om stemningen blant skogeierne. En har sagt til ham at ”dette er det beste som har hendt på 30 år på Østsiden” (Kvale 2). Før i tiden var det slik, påpeker han, at skogeierne kunne skogbruk. Da var det, som de sa, at de ikke hadde tid som gjorde at det ikke ble gjort noe i skogen. Nå har skogeierne verken tid eller skogbrukskompetanse. Kvale (2) fortsetter: ”Når så noen kommer og sier at ’sånn må det gjøres’ — det er de veldig glad for.” Skal parameteren for tynningsoppleggets vellykkethet være tømmervolum, er det det å si at en det første året (2008) hogde 6 000 m³ tynningsvirke. At en ikke har lykkes med sine søknader om økonomisk støtte til tynningssamarbeidet, til å prøve dette ut som en spesiell grunneierorganisering og med mulig overføringsverdi til andre grunneierlag, slår ikke ut Kvale. ”Nå skal vi få til dette for oss,” er hans kommentar (Kvale 2). Og ut fra det som finnes i skogen til utmarkslagets medlemmer, kan en holde tynningen gående i årevis. Tynningen er imidlertid bare et trinn I.

Trinn II i raketten, forteller Kvale, er avstandsregulering. For tynningen har skogeierne fått noen penger. Med avstandsregulering må en begynne å bruke pengene deres. Muligens blir det noe mer utfordrende å få med skogeierne da, tilkjennegir han. I tillegg blir Kvale noe hemmet fordi han ikke får informasjon fra kommunen om hvor mye penger den enkelte skogeier har på skogfondskontoen. Det betyr at han i den forbindelsen må gå veien via den enkelte skogeier. For å lodde stemningen blant skogeierne for avstandsregulering, er planen at de innkalles til møter. Han antar det går å få til avstandsreguleringen. ”Nå har vi trigget beslutningsevnen,” påpeker han, ”og de fleste sier: Dere ordner biffen” (Skogeieren 9/2009:15). Han tror ikke trinn II skal være så komplisert å få til. Jeg vil tilføye ”heller”

ettersom trinn I heller ikke var det ifølge ham, som tidligere nevnt. For å få til avstandsreguleringen må Kvale sørge for at det finnes noen som kan gjøre denne ungskogpleien. Tanken er at han ansetter to fra Baltikum og at han bruker sitt eget organisasjonsnummer til det. Forutsetningen er at Kvale må være sikret oppdrag. Oppstarten på trinn II ser han for seg sommeren 2010. Oppstarten er formodentlig hjulpet av at utmarkslaget (og Kvale) nå er bevilget 35 000 kroner fra Fylkesmannen i Buskerud til dette trinnet i samarbeidsprosjektet.

3 Internasjonal litteratur

Det er ingen lettvinne løsninger for å overføre et forskningsfunn fra et annet land til den norske sammenheng. Dette er en dyp antropologisk overbevisning knyttet til kontekst. Kontekst er, ifølge Eriksen (2003), kanskje det viktigste begrepet i antropologisk analysemetode overhodet. Begrepet "viser til at ethvert fenomen må forstås ut fra sin videre sammenheng" (Eriksen 2003:50). Det kontekstuelles betydning for hva en finner, hvordan funnene skal forstås og funnenes mulig relevante nedslagsfelt, vanskeliggjør en overføring av funn fra et land til et annet. Det kontekstuelle gjør det faktisk vanskelig å overføre all slags kunnskap, forståelser, idéer fra en sosiokultur til en annen. Selv har jeg erfart hvilke store — og i alle fall den gangen uoverstigelige — barrierer det kan innebære å formidle noe om grunnlaget for og praktiseringen av miljøsertifisering i norsk skogbruk til amerikanske studenter og lærekrefter på universitets-studiekurset "Forestry in international development". De forsto det ikke. Høyst trolig var det fordi det ikke var mulig for meg å formidle tilstrekkelig om den norske konteksten slik at de forstå det jeg sa slik jeg mente jeg sa det. At de ikke forsto det, gikk svært klart frem av de spørsmålene de stilte i sine forsøk på å få klarhet i hva jeg mente å si. Amerikanerne forsto det ut fra sin virkelighet, og forsto det dermed ikke slik det var i norsk virkelighet. Et slik sammenbrudd er i antropologisk faglitteratur best beskrevet i Bohannans "Shakespeare in the Bush" (1966). Denne antropologiske klassikeren bretter ut hennes forsøk på å formidle noe om grunntankene i Hamlet for gruppa av eldre blant Tiv i Vest-Afrika. Det kollapser, og historien ender med at en av de eldre ber om at Bohannan må fortelle flere historier fra sitt land. Den gamle fortsetter:

"We, who are elders, will instruct you in their true meaning, so that when you return to your own land your elders will see that you have not been sitting in the bush, but among those who know things and who have taught you wisdom."
(Bohannan 1966:15)

Det finnes ulike løsninger på problemet med overføring av et forskningsfunn fra en kontekst til en annen. Jeg skal nevne tre. Den

maksimalt løsnings å kjenne svært godt til både den konteksten noe kommer fra og den konteksten det skal overføres til. Da er kjennskapet basert på egen erfaring og eget forskningsarbeid i begge kontekstene. Den andre løsningen er den optimaliserte løsning for de fleste forskere ettersom den maksimale løsningen ikke er gitt som mulighet for mange. En kjenner den konteksten et funn skal løftes inn i, og en kjenner det fra egen erfaring og eget forskningsarbeid. Den kjennskapet en har fra konteksten funnet hentes fra, er derimot utelukkende basert på lesning av forskningslitteratur. Forskningslitteraturen må imidlertid være omfattende og dyptgående, være såkalte tykke beskrivelser (Geertz 1973) om ikke nødvendigvis i Geertz sitt sterke hermeneutiske program (Eriksen 2003). Med tykke beskrivelser for hånden, kan en anvende assertorisk logikk²² (Kennedy 1979 referert hos Kvale 1998): Er de to kontekstene tilstrekkelig like til at en kan overføre funn fra den andre konteksten til sin hjemlige arena? På hvilke områder er de tilstrekkelige like, langs hvilke akser, med hensyn til hvilke aspekter og fasetter? Der de to kontekstene ikke er like, hvordan kan de områdene, aksene, aspektene og fasettene tenkes å influere på muligheten for å overføre funnet? Den tredje løsningen på overføringsproblemet er den minimalistiske — en overfører knapt funn fra en annen kontekst til sin egen. En har ikke mulighet til å kjenne den konteksten som funnet hentes fra ei heller ut fra lesing av tykke beskrivelser, en vet det og respekterer sin egen mangel på kjennskap. Kan hende har en ikke tidsressurs til å lese de tykke beskrivelsene. Det er imidlertid et like stort problem for praksisfeltet skogbruk at det er begrenset hvor mye det er mulig å få vite om andre lands skogbruk ettersom det gjerne er kortformat forskere på skogbruk benytter i sine internasjonale (les engelskspråklige) publikasjoner. Kontekstuell beskrivelse gis ikke særlig rom innenfor eksempelvis en artikkel på maksimalt åtte sider.

²² Assertorisk logikk slik det her er presentert, vedrører generaliseringsmuligheter. Det finnes forskjellige varianter assertorisk logikk, eksempelvis den juridiske argumentasjonsformen som skjer i rettssaler. Det er ”den mest analoge foregående saken, den som har flest trekk til felles med den aktuelle saken, som skaper den mest relevante presedens” (Kvale 1998:162). Gyldigheten til generaliseringen er, slik Kvale gjengir Kennedy, avhengig av i hvilken grad trekkene som sammenliknes er relevante. Dette er igjen avhengig av innholdsrik og dyp beskrivelse av saken.

I kortformatert internasjonal litteratur er det mulig å skimte forhold som kan gjøre det vanskelig å overføre funn fra andre lands skogbrukskontekster til den norske. Hva slags betydning har det eksempelvis for svenske skogeiere at kvinner i Sverige ikke har vært ekskludert fra retten til å arve land (Sawyer 2003 referert hos FAO 2006)? I Norge har odels- og åsetesretten helt frem til 1974 vært svært begrensende for kvinner (NOU 2003:26). Hva gjør det med finsk skogbruk i nasjonal sosiokulturell sammenheng at det er 920 000 eiere til 444 000 skogeiendommer, og det av en befolkning på 5,2 millioner? Selv om en i finsk sammenheng eventuelt skulle forstå disse ”private individuals and families” (FAO 2006:104) noe annerledes enn hva vi gjør med våre ”private, personlige skogeiere” i Norge, er de omtrentlig samme type skogeiere. Det gir at det er over 300 000 flere skogeiendommer i Finland med slik eiertype enn i Norge, og det selv om deres befolkning er kun ca. 550 000 større enn vår²³. I Danmark er produksjonen av pyntegrønt og juletre av positiv økonomisk betydning for skogeierens husholdsinntekt for omtrent 30 prosent av de private, personlige skogeierne (Boon 2003). Hva gjør det med den skogbruksinterne forståelsen av skogbruk der? I Norge er det svært få skogeiere som driver med pyntegrønt- og juletreproduksjon, og det forstås gjerne som hagebruk, ikke skogbruk. Hvilke implikasjoner har det for skogbruket i respektive Tyskland og Norge, at i Tyskland er ”federal forest lands [...] under the Ministry of Finance” (Jeanrenaud 2001:51), mens alt skogbruk i norsk virkelighet er under landbruks- (og mat-)departementets ansvarsområde? Hvilke effekter har det at 54 prosent av ”forest and other wooded land” i Tyskland er offentlig eid, i Norge 25 prosent²⁴ og 93 prosent i Canada (UN-ECE/FAO 2000:108)? At etnisitet betyr noe for skogforvaltningen for nordamerikanske skogeiere (Bliss og Martin 1989), at ”peaceful retreat” kan være så vesentlig som et gode ved skogeierskapet deres at en spør om

²³ Befolkningstallene for Finland og Norge er fra Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 4. utgave, 2005-07 (10.09.07a og b).

²⁴ Prosenten UN-ECE/FAO (2000) her oppgir er samlet for skog og annet trekledt areal. For Norges del er tallene hentet fra 1989. Det var det året Norge hadde den siste tellingen over skogeiendommene i landet. Tellingene viste at 79 prosent av det produktive arealet den gang var eid av private, personlige skogeiere og dødsbo (Statistisk sentralbyrå 1992).

betydningen av det i en survey (Rickenbach, Guries og Schmoldt 2006), og at økt fragmentering av skogeierskapet er et problem (Stevens, Dennis, Kittredge og Rickenbach 1999), forteller ytterligere at det er forskjeller mellom norsk skogbruk og andre lands. For å holde meg til Nord-Amerika som det sted forskningsfunn eventuelt skulle hentes fra: Det nordamerikanske skogbrukets ”utmærkende drag med en tydelig oppdeling på antingen intensivt industrielt skogsbruk eller anvending som syftar till at bevare skogen” (Sandberg 1999:291), utgjør presumptivt en forskjell mellom nordamerikansk og norsk samfunn. De har en enten-eller-modell — en romlig fordeling mellom på den ene siden skoger brukt til råvarer for sagbruk- eller masseindustrien, og på den andre siden skoger brukt som parker eller reservat for rekreasjon eller bevaring. Vi har derimot en mer både-og-modell (Follo 2008:108) — en og samme skog både produserer tømmer, er til rekreasjon og tar vare på skogens sjeldne fugle-, dyre- og planteliv.

Skulle Witoszek (1998) ha rett i sine påstander at naturfokuset i nordamerikansk og norsk nasjonal identitet skiller seg fra hverandre, gir dette ytterligere vansker med overføring av funn derifra til oss. Hun påpeker at selv om dannelsen av den amerikanske nasjonale identitet tufter seg både på en liberal tradisjon i samfunnsoppbyggingen og på bilder og symboler inspirert av en veldig, utforsket villmark — slik tilfellet ifølge henne var i Norge — slutter også parallellen med det:

amerikanernes ”ærend” inn i villmarken var altfor nært knyttet sammen med erobringstanken, nybrottsgjerningen og industriell utvikling til å ivareta den opprinnelige forbindelsen. Naturen ble disneyfisert, redusert til bare et nostalgisk bakteppe i forbruksmytologien, eller innlemmet i narsissistisk bekymring for kloden-som-forlengelsen-av-jeget.

Så ikke i Norge. Her er ikke naturtegnene blitt mumifisert til utstillingsgjenstander fra oldtidshistorien. Tvert imot, de har i tidens løp bare blitt enda sterkere, levende emblemer for norskhet. En tradisjon preget av naturopplevelsen og av naturbilder fortsetter å kodifisere etiske og politiske tendenser i norsk kultur. [...] Det er en arv folk identifiserer seg med, en forestillingsverden de personifiserer og som personifiserer dem. Den virker inn på deres kommunikasjonsmodell, på den nasjonale etos, på litterære genrer, bilder av kulturhelter, nasjonale ritualer, fritids- og arbeidsmønstre og måten de opptrer på i internasjonale sammenhenger. (Witoszek 1998:17)

Norsk identitet er og blir ”bestemt av erindring og minner om, av tolkning og omtolkning av hva naturen betyr” (Witoszek 1998:20), og hun argumenterer for at naturen er nordmenns egentlige hjem. Det norske naturfokuset springer, ifølge henne, ut av århundreders frie og ubegrensede samkvem med naturen, samkvem som det å ”handle i naturen, bruke naturen, snakke til naturen, besynge naturen, dø i naturen, bli *til* natur” (Witoszek 1998:20, kursiv i original). Den norske naturen var en fornuftig natur, ikke en romantisert, og en hadde en utilitaristisk inngang til den — en skulle bruke naturen. Det var den rasjonalistiske bonden som ble opphøyd til kulturhelt, og ikke den romantisk åndelige bonden som var ett med naturen. Alnæs (1998) på sin side minner oss på ”at for norske bønder og fiskere var naturen verken opphøyd, sakral eller vakker. Den var rett og slett en levevei”. Mye av den naturen Witoszek (1998) omtaler og tar inn i sin argumentasjon, er nettopp skogen.

Som tidligere nevnt (side 11), var det Norges forskningsråd som fordret at en i dette delprosjektet av ”Fra ti til en” også skulle se på internasjonal litteratur vedrørende temaet eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere. Ut fra de ovenfor skisserte vanskene knyttet til det å overføre forskningsfunn og de tidsmessige ressurser som er nødvendig for å overkomme vanskene, har jeg valgt å ikke gjøre noen forsøk på å overføre forskningsfunn fra eiendomsoverbyggende samarbeid i andre land til norsk kontekst. Isteden har jeg valgt å hente idéer fra den internasjonale litteraturen som kan komme til nytte så vel for aktørene i Kystskogbruket som driver de fire feltprosjektene, og for oss forskere som skal følgeforske dem (se side 9) og senere publisere fra det. Det er snakk om termer benyttet, dimensjoner tatt i betraktning, differensieringsakser påpekt, kategoriseringer foretatt og teoretiske innganger valgt. Det som presenteres er muligens noe som kan åpne opp i tankeprosesser, noe en kan kontrastere i forhold til, etc. Jeg velger å la sitater stå slik de originalt er formulert, det vil si på engelsk. Det for å sikre at ords bibetydninger ikke blir borte eller får andre tillagt.

Samarbeid på ulike nivå

Den som søker informasjon om eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i internasjonal forskningslitteratur, vil finne ut at det benyttes en rekke ulike betegnelser på dette og at det kan være relativt vanskelig å skille de ulike varianter av samarbeid fra hverandre. "Collaborative forest management" (CFM) brukes eksempelvis av Petheram, Stephen og Gilmour (2004) i deres review-artikkel fordi betegnelsen:

has become popular internationally as a generic descriptor of a range of participatory approaches involving some form of co-management between government forest agencies and other stakeholders. (Petheram m.fl. 2004:137)

På visse vis kan en anta at CFM dermed også kunne ha vært benyttet om forvaltningen av skogene til norske private, personlige skogeiere. At det gis offentlige tilskudd til privateid skog, kan eksempelvis forstås i et slikt bilde. Forfatterne betrakter imidlertid termen CFM:

as almost synonymous with various other terms, such as community forestry, community-based forest management or participatory forest management. (Petheram m.fl. 2004:139)

For meg indikerer det at det er snakk om en samarbeidsstruktur som ikke bunner i privateid skog, men fortrinnsvis et samarbeid om offentlig eid skog. Alternativt kan det også være snakk om en struktur over enkelt-skogeieren, en overordnet samarbeidsstruktur, hvor privateid skog kan inngå hvis eieren ønsker og det uten at eieren mister bestemmelsesmulighet og -rett over egen eiendom. Det er en tilsvarende begreps-dragning som gjøres hos Jeanrenaud (2001:49) når det der hevdes at "small forest owner associations throughout Europe, based on private tenure" "can be seen as an alternative types of CIFM". Gitt det Jeanrenaud forøvrig presenterer, inngår skogeiersamvirket i disse "forest owner associations", mens bokstavordet CIFM står for "community involvement in forest management".

Det internasjonale litteratur sterkt viser er at det finnes samarbeid på ulike strukturelle nivå. Det innbefattes i Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007) sin definisjon av akronymet FLC, "forest landowner collaboratives":

We define FLCs here as collective structures that have the potential to coordinate management of nonindustrial private forestland across ownership boundaries (Royer and Risbrudt 1983; Stevens et al. 1999; Cooperative Development Services 2002). This general category includes cooperative businesses, as well as

less formally structured mutual support and information exchange networks.
(Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:675)

De ulike strukturelle nivåene finner en igjen også i Kittredge (2005) sine samarbeidstyper. Bakgrunnen for kategoriseringen er en innhenting av informasjon om private skogeier-”cooperation” fra 19 land med utviklet økonomi og med temperert skog som har vekstrate og produktivitetsnivå ”similar to typical private forest ownerships in the United States” (Kittredge 2005:672). Kittredge snakker om fire typer samarbeid: ”Information cooperation”, ”Equipment cooperation”, ”Financial cooperation” og ”Management cooperation”. I informasjons-samarbeidet deler medlemmene informasjon, teknikker, erfaringer og råd med hverandre, men opptrer vanligvis uavhengig av hverandre med hensyn til forvaltningen av skogen. Det gjør de også i utstyrs-samarbeidet, men der deler medlemmene utstyr og maskiner for høsting, veibygging og tilgang. Om de finansielle samarbeidende sier Kittredge blant annet:

This model is especially prevalent in Scandinavia, where large organizations with thousands of owners negotiate strong prices with industrial buyers of roundwood.

[...]

These financially-oriented organizations also offer organized information and educational opportunities to members and are representatives of landowner interests in the policy arena. [...]

In addition to the timber marketing services described above, many of these organizations offer land management services to members, generally on a fee-for-service basis.

[...]

While owners still are ‘working together’ in cooperation, this approach does not necessarily indicate truly integrated and cooperative management planning in both space and time at a scale larger than individual ownerships. (Kittredge 2005:675-676)

I Kittredges fremstilling av de finansielle samarbeidene hviler han tungt på de innsikter han henter fra den svenske skogeierforeningen Södra. Det er da også her våre norske skogeierandelslag må befinne seg. Det er imidlertid i samarbeidstypen ”management cooperation” at en, ifølge Kittredge, finner reelt forvaltnings-samarbeid:

Landowners manage cooperatively on a spatial and temporal scale, making integrated management decisions and implementing them in the context of their surrounding natural, cultural and economic resources. (Kittredge 2005:676)

Ifølge Kittredge florerer det ikke med empiriske eksempler på typen ”management cooperation”:

Few, if any, examples of this type of cooperation can be found anywhere in the world. As impressive as some cooperative associations are, with tens of thousands of members and hundreds of thousands of hectares of forest, virtually no examples could be found of integrated, landscape scale management of NIPF²⁵ owners across property boundaries. (Kittredge 2005:676)

Senere utdyper han dette mer:

Although there are truly impressive examples of Information Cooperation (IC), Equipment Cooperation (EC), and Financial Cooperation (FC), there is little evidence of real integrated Management Cooperation (MC) in any of the examples found around the world. There might be some MC as a byproduct of FC (e.g. owners A and B are selling timber this month, and adjacent owner C decides to harvest, as well, to put together a truckload) or EC (e.g. owner A builds a road to access timber, and owners B and C extend the road to their properties), but it was difficult to find evidence of MC where it was the stand-alone goal. (Kittredge 2005:682)

På den tid Kittredge gjorde sin datainnsamling eksisterte i alle fall Småteigene Andelslag. Småteigene Andelslag er en mellomstruktur mellom skogeierandelslag og skogeier, og jeg antar at Småteigene faller inn under Kittredges type ”management cooperation”. Muligens kjente ikke de som ga ham informasjon om den norske skogbruksvirkeligheten til det. Så selv om Kittredge kan ha rett i at det er få slike forvaltnings-samarbeid, har han ikke rett i at det ikke er noen.

Det har sine implikasjoner at det, jevnfør Kittredge (2005), ikke finnes all verdens skogfaglig og vitenskapelig litteratur om Kittredges type forvaltnings-samarbeid. Det innebærer at det vil finnes lite litteratur om samspillet mellom det mellom-strukturelle nivå (representert ved eksempelvis Småteigene Andelslag) og det overordnede nivået (representert ved eksempelvis Allskog, Sogn og Fjordane Skogeigarlag og Vestskog). Det igjen gir at det ikke eksisterer litteratur som på empirisk grunnlag gir en pekepinn om hvor og hvordan en skal se for å finne ut hva av eksempelvis hverdagspraksiser og institusjonaliserte regler som bidrar til å fremme eller hemme fremkomsten av forvaltnings-samarbeid i en kontekst hvor

²⁵ ”NIPF”: ”non-industrial private forest”.

finansielle samarbeid eksisterer. Det er for eksempel mulig at den blotte tilstedeværelsen av den kollektive strukturen som skogeiersamvirke utgjør, medfører at skogeiere ikke finner det bryet verd å etablere noen forvaltnings-samarbeids-struktur mellom dem selv og organisasjonen. Og det er også mulig å tenke seg at ansatte skogbruksaktører, private som offentlige, på ulikt vis kan føle seg truet av en eventuell fremdukking av en ny kollektiv struktur. Det igjen ville kunne gjøre at de ikke bidrar til å løfte den frem — noe som i de samspillende prosesser innebærer at en gir sin skjerv til å hemme fremveksten av den nye forvaltnings-samarbeids-strukturen.

Samarbeid — koordinering — organisering

I de gjengitte engelskspråklige sitatene ovenfor er det flere varianter og avledninger av ord for samarbeid og det å samarbeide, både "cooperation" og "collaborate". I motsetning til det er koordinering/å koordinere bare brukt en gang ("coordinate" i definisjonen av "forest landowner collaboratives"). Gass, Rickenbach og Schulte (2006) snakker derimot gjennomgående om "cross-boundary coordination". Det definerer de som "forest management that spans and accounts for forest management plans and activities on adjacent and nearby properties" (Gass m.fl. 2006:94). Gitt definisjonen på denne koordineringen og definisjonen Wolf og Hufnagl-Eichiner gir på "forest landowner collaboratives", er det vanskelig å skille dem ad. Vi vet imidlertid fra dagligdags norsk tale at samarbeid er en ting, koordinering er en annen. Hva grenseoppgangene består av, er det dog gjerne vanskeligere å være presis på. Og en kan få spørsmål som: Innebærer det at en har "coordinating structures" (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:675) at en også har samarbeid? Er det i så fall et empirisk eller begrepsmessig spørsmål?

Mindre kompleks blir ikke grenseoppgangene hvis vi tar inn et tredje ord, nemlig organisering. Muligens er all koordinering en form for organisering selv om all organisering ikke behøver å være koordinering, men hvordan forholder organisering seg til samarbeid? Petheram m.fl. (2004) har en inngang til dette, og tar i samme øyeblikk også inn koordinering. De sier:

Collaboration involves more than just organised participation because, in collaborative management, stakeholders must come to the table with a desire to develop shared goals and then work out strategies for achieving those goals (Gray 1989, 5).

The process of collaboration is 'emergent' (i.e. emerges from the efforts of the participants) rather than a prescribed plan or state of an organisation. Typically, collaborations progress from 'under-organised' systems in which individual stakeholders react independently to a problem, to more organised relationships characterised by concerted and joint decision-making (Brown 1980). This is in contrast to *cooperation* and *coordination*, which indicate static patterns of inter-organisational relations. In collaborations the parties become involved in developing a process, including important pre-negotiations needed to bring stakeholders together. (Petheram m.fl. 2004:140, kursiv i original)

Og med henvisning til Ramirez fra 2001 tilkjennegir Petheram m.fl. (2004:141) at det er snakk om flere trinn før en får satt "collaborative management" ut i live: "what it takes" to get to the table, to explore, to 'accommodate multiple interests', and to 'reach agreements for actions'".

Noe endelig og fullgodt svar på forholdet mellom samarbeid, koordinering og organisering er det vanskelig å se at Petheram m.fl. (2004) gir. Til det synes redegjørelsen deres å sveve litt for nært den empirien de ønsker å presentere. I forskningsprosjektet vårt, "Fra ti til en", kan det imidlertid være verd å ha de tre ordene i mente — trass i all uklarhet om deres innhold og differensieringsakser. For er det ikke mulig å tenke seg at vi kan se noe ved å gripe Holsmoen-samarbeidet nettopp som samarbeid, mens vi vil kunne ha sett noe annet ved å gripe det som henholdsvis koordinering eller organisering? Ville vi ha fått den mest dekkende beskrivelsen ved å bruke dem alle og derigjennom fått frem ulike aspekter ved opplegget? Kanskje uttrykket "orchestrating cooperation" (Finley, Kittredge Jr., Stevens, Schweik og Dennis 2006:21) kunne ha vært brukt på det? Eller kunne det ha vært mest fruktbart analytisk å ordsette Holsmoen-opplegget som koordinerende organisering? Skulle vi forsøke på det siste, er det videre verd å ha i mente en av lærdommene fra Gass m.fl. (2006) sin studie av "cross-boundary coordination". Det er at skogeiere kan vurdere og betrakte slik koordinering ulikt alt etter hvem som besørger koordineringen. For skogeierne fra Wisconsin, USA, slo dette ut for de tre scenariene "independent coordination" (dvs. skogeierne koordinerer seg selv),

”forester as coordinator” og ”an organization as coordinator” (Gass m.fl. 2006:95). Høyst trolig vil skogeierne også kunne vurdere og betrakte slik koordinering ulikt alt etter hvem det er som initierer koordineringen.

Støttens betydning og mulige innhold

”Organizational jump-start” snakker Kittredge (2005:683) om, og påpeker at “[t]here needs to be a ‘vehicle’ to bring landowners together”. Han hevder i forlengelsen av det:

Few cooperatives, if any, developed in the absence of government intervention or inspiration. Government involvement probably needs to remain locally-rooted [...] This ‘jump-start’ process may involve underwriting the overhead for a new organization, providing free staffing with public-sector expertise, or providing office and meeting space. Many examples of cooperation continue to receive governmental support after decades of operation [...]. (Kittredge 2005:683)

Også Jeanrenaud (2001) trekker frem støtte fra styresmaktene. ”Government support” er nødvendig, hevdes det der, og:

Although community forestry initiatives may evolve without direct government intervention or assistance, most rely on some kind of Government support or co-management arrangement. Governments play key roles in CIFM [*i.e.* community involvement in forest management] by providing supportive policy, legal and economic frameworks, technical aid and communications. (Jeanrenaud 2001:126)

Betydningen som tilskrives denne støtten fra styresmaktene må ses i forhold til de data, den empiriske virkelighet og de strukturelle nivå for samarbeid Kittredge (2005) og Jeanrenaud (2001) snakker ut fra, men det er like fullt et poeng å ta med seg. Det understrekes av Rønningen (1992) sine funn fra studier fra norske samarbeidstiltak i skogbruket. For det han omtaler som ”samdriftsområde”, og som er mest relevant for denne rapporten, skriver han: ”Utan skogbrukssjefane sin innsats ville neppe noen av samdriftsområda vorte etablerte” (Rønningen 1992:259). Videre underbygges betydningen av styresmaktens lokalbaserte engasjement seg ved at det offentlige er sterkt til stede både hos skogsamdriftene i Oppdal, Røtla Skogsamdrift, Småteigene Andelslag og i Holsmoen-samarbeidet.

Ovenfor kan en skimte noe om innholdet i den mulige støtten. Kittredge nevner eksempelvis møteplasser, Jeanrenaud støttende politikk. Ashton som studerer ”forest landowner cooperation in Southern Appalachia” (USA) og

da ”cooperation along the supply chain” (Ashton 2006:8), kategoriserer støtten som teknisk, organisasjonell og økonomisk. I sin konklusjon skriver hun blant annet:

To the extent that they can, local, state and federal governments need to provide cooperative forestry efforts with technical, organizational, and financial assistance as a means for building local capacity. Technical support could include business and marketing plans as well as silviculture and low impact harvesting techniques. Organizational assistance could include community facilitators to organizing landowners, inventory support, staffing from economic development incubators, and advocacy by existing land owner outreach programs. Financial assistance could include low interests loans, start-up grants, and space at industrial parks. (Ashton 2006:99)

Når det gjelder den organisasjonelle støtten, kan Ashtons ”community facilitator” formodentlig være Kittredge sitt ”vehicle” som ”bring landowners together”, men også Petheram m.fl. sin ”convenor”. Petheram m.fl. (2004:140) viser til Gray fra 1989 når de sier at det må en ”convenor” til som foreslår muligheten for samarbeid (”collaboration”), og som introduserer ”a mind-set, a vision, a belief in the creative potential of managing differences” i kombinasjon med ”a constructive process for designing creative solutions to complex problems”.

Legitimering kan være ett av flere element i støtten. Det kommer frem hos Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007). I sin studie har de fokus på aktører som bidrar med utviklingsressurser til den tidligere omtalte kollektive strukturen ”forest landowner collaboratives” (FLC). Aktørene de intervjuet opererte i Minnesota og Wisconsin (USA) i perioden 1997-2003. I studien er det ikke bare snakk om utviklingsressurser fra offentlige myndigheter, men et langt bredere spekter i og med at de ”analyze collaboratives as elements of the organizational field that defines NIPF management” (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:678). Analysen deres er basert på intervju med 19 organisasjoner:

This set of actors includes five federal and state government agencies, four Land Grant University and Extension representatives, two Resource Conservation and Development Councils (RC&Ds), three commercial firms, and five nongovernmental organizations (NGOs). NGOs in our study included membership organizations, professional alliances, and environment and development oriented foundations. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:679)

I publikasjonen argumenterer forfatterne for at:

actors other than forest landowners support development of FLCs through infusion of capital, provision of technical information, and by catalyzing institutional change. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:678)

Med hensyn til institusjonell endring vier de oppmerksomhet til legitimerings-prosessen som et bidrag til endringen. Sagt med mine ord dreier legitimitet her seg om det rettmessige ved samarbeidsstrukturens eksistens, det vil si det sosiale, kulturelle, økonomiske og juridiske rommet strukturen får og har, og etter hvert også kan ta i bruk som ressurs. Samtlige respondenter i Wolf og Hufnagl-Eichiners materiale betraktet legitimitet som en vesentlig, om enn immateriell, ressurs for FLC sin suksess. Respondentene er i stand til også å evaluere sin rolle med hensyn til å bidra i så måte. Det er snakk om "promotional activities" (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:682) rettet mot en rekke mottaker-grupper. De snakker strukturen frem og opp i forhold til mennesker som er direkte involvert i skogforvaltning, politikere og representanter for media, hvorav skogeierne er den mest intenst kultiverte mottakergruppa av promoteringen. Om promotering, legitimering og den innovasjonsprosessen etableringen av en ny kollektiv struktur utgjør, skriver Wolf og Hufnagl-Eichiner:

Messages promoting FLCs and legitimizing their status were delivered by a broad range of actors and were directed to forest landowners and toward professionals that conduct and regulate forest management. Clearly there is recognition of a need to cultivate awareness, knowledge and enthusiasm and to allay perceptions of risk in order to advance institutional change in forest management. The resources invested in promotion indicate that cultivation of a widely shared positive understanding of the capabilities and benefits of FLCs (i.e., the qualifications that justify confidence and mitigate risks of embarking on a novel strategy) is an important part of the innovation process. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:684)

Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007) gir videre et differensiert innspill til hvilke informasjons- og ekspertise-støtte som kan være nødvendig og fruktbar for å få et "forest landowner collaborative" opp å stå og å gå. Respondentenes deres "reported consulting on 29 distinct topics suggesting the significant scope (breadth) of information services" (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:681). Forfatterne har rangert disse emnene etter antall konsultasjoner, men for mitt ærend i denne publikasjonen er det ikke rangeringen som er av interesse. Det er derimot det mangefasetterte

innholdet. Jeg skal liste det opp i den rekkefølgen Wolf og Hufnagl-Eichiner presenterer det, men jeg understreker at vi må ha i mente at det verken er sikkert at rekkefølgen er slik i norsk kontekst eller at alle emnene er relevante for oss:

- Strategy/Organizational development
- Certification
- Referrals (Know who)
- Forest health
- Forest inventory
- Business planning
- Wood products
- Marketing
- Site mapping and GPS
- Human Resources
- Experience sharing
- Harvest planning
- Accounting
- Grant writing
- Grading and Milling, Drying
- Forest Economics
- Legal Matters
- Leadership
- Silviculture
- Wildlife
- Non-timber forest products
- Forest ecology
- Biomass use
- Taxes
- Finance
- Negotiating
- Invasive species
- Safety
- Harvesting methods. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:682, figur 2)

For en rekke av disse emnene er det mulig å tenke seg at en legger inn informasjons- og ekspertstøtte som vedrører muligheten for at skogen til deltakerne i samarbeidet eventuelt skal forvaltes som en enhet, og ikke bare inngå i en form for kollektiv struktur som koordinerer forvaltningen slik Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007) fokuserer på. Skulle det være mulig å få etablert eksempelvis et skogbruksplan-konsept som innbefatter forvaltning

av flere eiendommer under ett og med bred og dyp deltakelse fra de aktuelle skogeierne (se eksempelvis Tikkanen og Kurttila 2007 for idéer), ville dette kunne gi et ekstra bidrag til å støtte opp om samarbeidet.

Muligens kan alt eller deler av punktlisen i avsnittet over inngå i det Selin og Myers fra 1995 (referert hos Selin, Schuett og Carr 2000) omtaler som ”administrative support”. I så fall er det på sin plass å nevne at administrativ støtte viste seg å være:

the strongest predictor of partnership effectiveness, followed by level of agreement, level of trust, and member authority to make decisions as the most stable predictors of effective collaboration. (Selin m.fl. 2000:738)

Riktig nok er studien til Selin og Myers basert på en survey blant ”the Coalition for United Recreation in the Eastern Sierra”, og er dermed trolig ikke direkte knyttet til skogbruk. Det peker likevel på den muligheten at det ikke holder å se utelukkende på hva som foregår innad i den eventuelle grupperingen en studerer ettersom den administrative støtten presumptivt kom utenfra. Det er da også ”interdependence” mellom grupperingens deltakere og aktører utenfor den, Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007:685) taler sterkt for betydningen av å se på. De sier òg:

Future research should focus on analysis of complementarity and substitution relations between externally provided resources and the internal resources of variously configured FLCs. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:684)

Med det sitatet får jeg anledning til å påpeke et annet forhold. Skulle det mulige samarbeidet mellom skogeierne komme fra skogeierne selv og ikke være initiert fra eksterne aktører, er skogeiernes mulighet for å hente ekstern støtte helt avhengig av at minst enkelte av dem besitter mobiliseringskapasitet (Healey, de Magalhaes og Madanipour 1999). Uten det kan det bli vanskelig å komme i inngrep med eksterne aktører og de ressurser de besitter.

Teoretiske innganger

Personlig er jeg som forsker av den mening at valg av teoretisk(e) inngang(er) skal vokse seg frem av empirien. Har jeg noe forskningsmessig mantra, så er det: Alt springer ut fra empirien! Jeg stiller mine innsikter til rådighet for det empirien forteller. Påstanden er selvsagt relativ ettersom det

jeg ikke evner å se, ikke kan springe ut av empirien for meg. Men av det som springer ut av empirien, lar jeg empirien være bestemmende — ikke teorien. Det er empirien som bestemmer hva slags teoretiske innganger og betraktninger jeg skal foreta. I skrivende stund er det derfor for tidlig å si noe om hvilke teoretiske innganger jeg kommer til å benytte når jeg inngår i den forskergruppa som skal følgeforske de fire feltprosjektene Kystskogbruket driver. Uten å forskuttere hva jeg senere kommer til å anvende, skal jeg avslutte rapportens del om internasjonal litteratur med å nevne noen få teoretiske innganger derifra som kan være relevant for følgeforskningen.

Kollektiv handling (engelsk "collective action") er et teoretisk perspektiv de tidligere omtalte Gass m.fl. (2006) benytter, og som Broussard og Schaaf (2004) foreslår å benytte for å studere "collaboratives" for skogeiere. Så vel handling (engelsk "action") som kollektiv handling er egne og store teoretiske felt. Gass m.fl. (2006) viser til klassikeren til Olson fra 1971, "The Logic of Collective Action", i sin publikasjon. Broussard og Schaaf (2004) viser til blant annet flere publikasjoner av Ostrom, Nobelprisvinner i økonomi 2009. Teoretiske innganger til kollektiv handling vil i varierende grad og på ulikt vis ta inn over seg rutinisert samhandling versus den kreative dimensjonen ved samhandlingen. Å påpeke nødvendigheten av å vektlegge "action learning", slik Petheram m.fl. (2004) gjør, drar i retning av den kreative siden. De hevder at handlingslæring:

enables participants to make (and let others make) decisions and mistakes, and to learn from these and move on in the direction of their shared vision for the forest and community. (Petheram m.fl. 2004:143)

Den kollektive handlingen som samarbeid for skogeiere innbefatter, dreier seg gjerne om samarbeid mellom skogeierne selv og mellom dem og andre aktører. For å gripe denne skogeiergruppe-eksterne forbindelsen benytter Gass m.fl. (2006) "principal-agent theory", mens Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007) anvender organisasjonsteori. De to teoretiske inngangene ser imidlertid forskjellig "sted" i relasjonen mellom skogeierne og de andre aktørene. "Principal-agent theory" ser på relasjon mellom skogeieren (er

”principal”) og eksempelvis en tømmerforhandler eller entreprenør (er ”agent”). Teorien:

explores which factors play a role in how principals choose and work with an agent, and can explain how [private forest] owners might work in groups if an agent were present. (Gass m.fl. 2006:94)

Den organisasjonsteorien Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007:678) benytter er mer spesifikt ”resource dependency theory and organizational ecology”. Ressursavhengighetsteori og organisasjonsøkologi har et fokus på relasjoner som går lang ut over internt samspill i dyader. Isteden ser de på det bredere institusjonelle feltet, det vil si organisasjonene som definerer en bedrift, organisasjon eller struktur sitt eksterne sosiale, politiske og økonomiske miljø. Wolf og Hufnagl-Eichiner skriver videre:

Interactions in this field structure opportunities for landowners and, more generally, institutional innovation in forest management.

Drawing on resource dependency theory (Pfeffer and Salancik 2003) and organizational ecology (Carroll and Hannan 2000), we argue that developmental resources circulating in networks composed of a heterogeneous set of public, private, and collective organizations constrain and enable emergence and persistence of [forest landowner collaboratives]. (Wolf og Hufnagl-Eichiner 2007:676)

I det ovenstående avsnittet ser vi at krefter utenfor skogeierens individuelle og personlige liv påvirker hva de gjør eller ikke gjør med hensyn til samarbeid. Broussard og Schaaf (2004) har en ganske annen inngang til dette enn Gass m.fl. (2006) og Wolf og Hufnagl-Eichiner (2007) i og med at de hevder følgende:

In addition to examining the concept of collaboration, it is necessary to examine some of the social and environmental forces, such as social capital, sense of place, and collective action, that influence a collaborative endeavor. (Broussard og Schaaf 2004:4)

Om kollektiv handling, som nevnt, er et eget og stort teoretisk felt, er ikke ”social capital” og ”sense of place” noe mindre. Mens Broussard og Schaaf gir lite indikasjon på hvor hen de beveger seg innenfor ”sense of place”-litteraturen, er det Putnam de viser til for sosial kapital. Det er da også fra en av hans publikasjoner de henter definisjonen på begrepet. Sosial kapital er ifølge Putnam ”features of social organization such as networks, norms, and social trust that facilitate coordination and cooperation for mutual benefit” (Putnam 1995 referert hos Broussard og Schaaf 2004:4). I den

rammen for å studere ”collaboration” som Broussard og Schaaf presenterer, spiller de tre vektlagte begrepene sammen:

Sense of place, social capital, and collective action are inextricably linked, and have been found to play important roles in collaborative natural resource management efforts. For example, sense of place and social capital may in part bring individuals to the table to collaborate; social capital and collective action may facilitate the collaborative process; an individual with increased social capital may play a significant role in the progression of the collective action; and increased or altered sense of place and social capital may result from collaboration. Consideration of these concepts will increase our understanding of the collaborative process and the circumstances that influence its progression and outcomes. (Broussard og Schaaf 2004:5)

Og for å vende tilbake til den norske skogbruksvirkeligheten: Det var den sosiale kapitalen Morset hadde som formodentlig gjorde at hans opptreden på talerstolen den gangen på 80-tallet var utløsende for at skogeierne i Roltla underskrev avtalen (se side 33). Det er den sosiale kapital enkeltpersoner besitter som presumptivt gjør at skogbruksaktører av og til initierer handling blant skogeiere ved å gå til den såkalte ”bygdehøvdingen”.

4 Noen avrundende kommentarer

På side 10-11 i denne rapporten er det listet opp syv spørsmål jeg skulle besvare med publikasjonen. Svarene på spørsmål 2-5 og 7 er gitt i kapittel 2 hvor jeg presenterer de norske samarbeidene. Spørsmål 6 dreier seg om hva som måtte til for at opphørte samarbeid skulle ha fortsatt. I alle fall det delvise svaret finner vi i det gitte svaret på spørsmål 5. De samarbeidene som har opphørt (eller er i ferd med å gjøre det for Småteigene Andelsslags del) har gjort det fordi det planlagt utførte arbeidet er ferdig. Dette innebærer at en annen målsetting enn å få utført et visst arbeidstykke, kunne ha bidratt til at skogeierne hadde fortsatt samarbeidet fordi ferdigstillelsen av arbeidet ikke hadde utløst oppløsningen. På den andre siden ville muligens en annen målsetning — for eksempel vektlegging på (samarbeids-)prosess og ikke på (hogst- og foryngelses-)produkt — kunne ha vanskeliggjort at skogeierne gikk med i samarbeidet fra begynnelsen av. Å gå sammen i et samarbeid for å samarbeide har presumptivt trangere startkår enn å gå sammen i et samarbeid for å få utført et arbeid som kan vise seg i tingliggjorte fenomen som tømmerlunner og plantet areal. Kanskje en fruktbar inngang til målsettingen for samarbeid for skogeiere kunne være å ta inn både prosess og produkt, men å legge vekt på produkt i begynnelsen for så å bygge opp de samarbeidsrelasjonene som må til for at skogeierne skal fortsette i samarbeidet etter at de opprinnelige produktmålene er nådd. Da vil det også kunne settes opp ny produktmål. Muligens ville en slik tilnærming fordre at ansatte skogbruksaktører er i tett, om enn ikke nødvendigvis hyppig, samspill med skogeierne for å bistå i oppbyggingen av samarbeidsrelasjonene mellom dem.

Spørsmål 1 fra innledningen forblir ubesvart i denne rapporten. Spørsmålet lød: Hva har hindret skogeiere i å komme i gang med eiendoms- overbyggende samarbeid? Det var opprinnelig meningen at spørsmålet skulle besvares ved å se på tilfeller hvor eiendomsoverbyggende samarbeid for forvaltning av skogen var forsøkt etablert, men så feilet. I rapportens bolk "Døde spor, 'blindgater' og muligheter ikke fulgt opp" berører jeg to

slike muligheter. Den første var den angivelig mislykkede samdriften sør i landet som jeg ikke kunne forfølge fordi jeg ikke fikk informasjon slik at det var mulig. Den andre muligheten var knyttet til prosjektet ”Samarbeid i landbruket 1997 – 2000” hvor en forsøkte å etablere samarbeidstiltak, men hvor en ikke lyktes med å få til noen felles forvaltning av skogen. Denne muligheten lukket jeg fordi jeg ikke fant tid til å etterrøkte hvorfor det ikke hadde blitt.

Som jeg skrev i kapittel 1, skal innholdet i denne rapporten tas med inn i ”Fra ti til en”. Av den grunn ønsker jeg ikke å konkludere i en eller annen form for oppsummering ettersom det trekker innholdet sammen og fremhever noe, mens annet utelates. Jeg skal imidlertid peke på visse moment fra kartleggingsarbeidet som ligger til grunn for denne publikasjonen, moment som formodentlig i svært liten grad trekker dens innhold sammen. Rekkefølgen momentene er listet opp i sier ikke noe om deres viktighet. Videre hevder jeg heller ikke at det er noen uttømmende liste over de momenter som kunne ha vært tatt inn.

- Skogeiere kan forplikte seg til samarbeid for mer enn 10 år. Det viser Småteigene Andelslag. For deres del utløste dette spørsmålet om konsesjon. Jeg gjør oppmerksom på at Fylkesjordskiftekontoret i Oppland argumenterer sterkt for at slikt samarbeid ikke burde være konsesjonspliktig (se Fylkesjordskiftekontoret i Oppland 1999:2, 37-38).
- Initiativet til samarbeid for mange skogeiere trenger ikke å komme utenfra slik det hevdes i forbindelse med Småteigene Andelslag. Det viser Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale.
- Det er stor variasjon med hensyn til hvilke formelle krav en ønsker å sette og å tilfredsstille. Uansett ser en ut til å få til samarbeidet. Småteigene Andelslag er mest nøye på formalia, Holsmoen-samarbeidet og Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale er minst.
- Det er stor variasjon med hensyn til organisasjonsstruktur. Det store skillet går mellom Fagerhaug Skogsamdrift, Finnmoen Skogsamdrift, Elgsmoen Skogsamdrift, Rolta Skogsamdrift og Småteigene Andelslag på den ene siden med årsmøte som høyeste myndighet, og Holsmoen-

samarbeidet og Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale på den andre siden uten et slikt organ.

- I samtlige presenterte samarbeid med unntak av Østsiden Utmarkslag/Knut Kvale, er det stor innsats av ansatte skogbruksaktører. I tillegg synes disse å evne å dra/hente eventuelle andre ressurser til seg og å få dem til å virke sammen.
- Det er noen som tar et helhetlig grep. Dette inkluderer å betrakte flere eiendommer under ett og å ha et eiendomsoverskridende blikk for forholdet mellom skogen, terrenget, driftsteknikken, veinett etc.
- En eller annen gang i prosessen frem mot etablert samarbeid eller under gjennomføringen av samarbeidet, må det legges et grunnlag for fordeling av inntekter/utgifter til skogeier.
- Med hensyn til fordeling av inntekter til skogeierne synes det å være skogen som bestemmer tidspunktet for når i en eller annen prosess dette skal kunne skje. Skogen bestemmer hvilken driftsteknikk som er mulig/optimal, og driftsteknikken er svært styrende for om en må lage en fordelingsnøkkel ut fra det som står i skogen før hogst eller om en kan ta det etter hogst. Vi må ha i mente at det har skjedd en voldsom teknologisk utvikling fra Fagerhaug Skogsamdrift ble etablert i -69. Bruk av hogstmaskin gir andre muligheter for fordeling mellom skogeiere enn tidligere.
- Kun en førstehåndskjøper (tømmerforhandler) er nevnt i den informasjonen jeg har fått muntlig eller i det jeg har lest. Det er skogeiersamvirket. Det innebærer at det i de presenterte samarbeidene fra Norge ikke gis noe forslag til hvordan en i forbindelse med etablering av eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere kan løse en situasjon med flere førstehåndskjøpere. De fortidige samarbeidene gir da heller ikke innspill til hvordan en skal opptre for å utvikle en situasjon hvor flere førstehåndskjøpere agerer — hvis det er noe en ønsker i forbindelse med etablering av eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere.
- I den tidsperioden rapporten dekker (fra 1969 til 2010) har en fått nye eiere til det tunge driftsutstyret. Dette eies nå av selvstendige skogsentreprenører. Disse skulle formodentlig være interessert i å få eiendomsoverbyggende samarbeid mellom skogeiere ettersom det gir

entreprenørene mulighet for avtaler om større volum på samme sted. Dette uansett om avtalen går gjennom en tømmerforhandler den aktuelle entreprenøren eventuelt samarbeider med, eller om entreprenøren går direkte til skogeierne. Skogsentreprenørene er ikke hørt i denne rapporten.

- ”Fra ti til en” skal på bakgrunn av erfaringene fra feltprosjektene utlede betydningen av dem for norsk skogbrukspolitik. I dette inngår mulige betraktninger rundt skatt, pensjon og trygd. Skatt er nevnt i rapporten i forbindelse med Roltla Skogsamdrift. Der påpeker en skogeier at når avvirkningstiden blir langt kortere enn opprinnelig tenkt, får det negative følger for skatten. I tillegg nevner jeg i rapporten at en i forbindelse med Småteigene Andelslag foretok utredninger om skattespørsmål. Slik dette er presentert i Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999:18-21, 28, 32-34), er det snakk om utredninger om forskjellige selskapsformers innvirkning på skatteforhold for så vel samarbeidsenheten som for deltakende skogeier. Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999) omtaler derimot ikke den slags problematikk som blir berørt i forbindelse med Roltla Skogsamdrift. Når det gjelder pensjon og trygd er dette ikke omtalt i rapporten. Det er imidlertid noe som blir omtalt når jeg henter inn informasjon rundt Holsmoen-samarbeidet. Pensjonister eller trygdede kan finne det nødvendig å si nei til mer hogst fordi det påvirker pensjonen eller trygden.

Et siste moment: Vi vet lite om skogeiernes egne vurderinger. De betraktningene som inngår i denne rapporten er fortrinnsvis fra andre enn de norske skogeierne selv.

Referanser

- Allskog 3/2009. Holsmoen i Oppdal – Et eksempel på vellykket skogsatsing.
- Alnæs, K. (1998). ”Friskt om det norske.” Bokomtale i Dagbladet 14.6.98.
- Amdam, J., J. Barstad og G. M. Olsen (2000). Kvifor skal vi avverka skog? Om årsaker til manglande skogavverking på Vestlandet. Forskningsrapport 40. Volda, Høgskulen i Volda, Møreforskning Volda.
- Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 4. utgave, 2005-07 (10.9.07a). Finland. Hentet 10.9.07 fra:
<http://www.snl.no/article.html?id=543560>
- Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 4. utgave, 2005-07 (10.9.07b). Norge. Hentet 10.9.07 fra:
<http://www.snl.no/article.html?id=10311139>
- Ashton, S. F. (2006). A Study of Cooperative Ventures Addressing the Needs of Forest Landowners in Southern Appalachia. Master of Science in Forestry. Blacksburg, Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Bakke, O., R. Brenna, G. B. Jacobsen, M. Kaspersen, J. A. Kroken, T. Terum, S. M. Tomter, P. Zimmermann og K. Øistad (1982). Forslag til transportplan for skogbruket i Roltdalen. Utarbeidet av Skogbruksstudenter ved Norges Landbrukshøgskole. Utgiversted ikke oppgitt, utgiver ikke oppgitt.
- Bliss, J. C. og A. J. Martin (1989). ”Identifying NIPF Management Motivations with Qualitative Methods.” Forest Science 35(2):601-622.
- Bohannon, L. (1966). ”Shakespeare in the Bush.” Natural History (75):10-15.
- Boon, T. E. (2003). Hvad mener de danske skovejere? Spørgeundersøgelse blandt private skovejere i Danmark. Skovbrugsserien nr. 33 - 2003. Hørsholm, Skov & Landskab.

- Broussard, S. og K. A. Schaaf (2004). "A private lands perspective on collaboration." Journal of Community Based Collaboratives Research Spring:1-9.
- Eriksen, T. H. (2003). Hva er sosialantropologi. Oslo, Universitetsforlaget.
- FAO (2006). Time for action. Changing the gender situation in forestry. Report of the team of specialists on gender and forestry. Roma, Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Finley, A. O., D. B. Kittredge Jr., T. H. Stevens, C. M. Schweik og D. C. Dennis (2006). "Interest in Cross-Boundary Cooperation: Identification of Distinct Types of Private Forest Owners." Forest Science 52(1):10-22.
- Follo, G. (2008). Det norske familieskogbruket, dets kvinnelige og mannlige skogeiere, forvaltningsaktivitet — og metaforiske forbindelser. Doktoravhandling ved NTNU 2008:173. Trondheim, NTNU.
- Follo, G., M. Forbord, R. Almås, A. Blekesaune og J. F. Rye (2006). Den nye skogieren. Hvordan øke hogsten i Trøndelag? Rapport 1/06. Trondheim, Norsk senter for bygdeforskning.
- Fylkesjordskiftekontoret i Oppland (1999). Prosjekt organisering av samarbeid i skog. Sluttrapport. Lillehammer, Fylkesjordskiftekontoret i Oppland.
- Gass, R., M. G. Rickenbach og L. A. Schulte (2006). Forest Management on Parcelized Landscapes: Private Forest Owners Assessments of Cross-Boundary Alternatives. IUFRO 3.08 Small-scale Forestry and Rural Development Conference 18-23 June 2006, Galway, Ireland.
- Geertz, C. (1973). The Interpretation of Cultures. USA, BasicBooks.
- Healey, P., C. de Magalhaes og A. Madanipour (1999). "Institutional Capacity-building, Urban Planning and Urban Regeneration Projects." Futura 18(3):117-137.
- Jeanrenaud, S. (2001). Communities and Forest Management in Western Europe. A Regional Profile of the Working Group on Community Involvement in Forest Management. Gland, International Union for Conservation of Nature.

- Kittredge, D. B. (2005). "The cooperation of private forest owners on scales larger than one individual property: international examples and potential application in the United States." Forest Policy and Economics (7):671-688.
- Kvale, S. (1998). Det kvalitative forskningsintervju. Oslo, Ad Notam Gyldendal.
- Landbruks- og matdepartementet (2007). Norwegian Forests. Policy and Resource.
- Natural Resources Canada (5.2.07). Canada initiates circumboreal network of model forests. Hentet 6.8.09 fra: <http://cfs.nrcan.gc.ca/news/248>
- NOU 2003:26. Om odels- og åsetesretten.
- Opheim, A. og T. Kolstad (2001). Prosjekt samarbeid i landbruket 1997-2000. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, rapport nr 3-2001. Molde, Fylkesmannen i Møre og Romsdal.
- Oppdal kommune (2002). Skogsamdriftene i Oppdal. Et historisk hefte om skogsamdriftene i Fagerhaugområdet i perioden 1969 - 75. Oppdal, Oppdal kommune. Plan, utvikling og forvaltning.
- Petheram, R. J., P. Stephen og D. Gilmour (2004). "Collaborative forest management: a review." Australian Forestry 67(2):137-146.
- Prosjekt Kystskogbruket (2008). Melding om kystskogbruket. Steinkjer, Prosjekt Kystskogbruket.
- purehelp.no (7.12.09). Firmapresentasjon: Småteigene Andelslag BA. Hentet 7.12.09 fra: <http://www.purehelp.no/firma/SM%C3%85TEIGENE+ANDELSLAG+BA/5B4B4740411E434C43.html>
- Rickenbach, M. G., R. P. Guries og D. L. Schmoltdt (2006). "Membership matters: comparing members and non-members of NIPF owner organizations in southwest Wisconsin, USA." Forest Policy and Economics 8:93-103.
- Rønningen, M. (1987). Små-skala samvirke i skogbruket. Om faktorer som fremjar eller hindrar framvekst og vedlikehald av mindre samvirketiltak i skogbruket. Rapport 2/87. Trondheim, Bygdeforskning.

- Rønningen, M. (1992). Andre tider gir andre tankar? Nye samvirkeformer i skogbruket. Lillehammer, Østlandsforskning.
- Sandberg, L. A. (1999). "Skogshistoria i Förenta staterna och Canada." I R. Pettersson (red.) Skogshistorisk forskning i Europa och Nordamerika. Vad är skogshistoria, hur har den skrivits och varför? Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden nr 22. Supplement till Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift. Stockholm, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien.
- Selin, S. W., M. A. Schuett og D. Carr (2000). "Modeling Stakeholder Perceptions of Collaborative Initiative Effectiveness." Society and Natural Resources (13):735-745.
- Sinclair, A. J. og D. L. Smith (1999). "The Model Forest Program in Canada: Building Consensus on Sustainable Forest Management?" Society & Natural Resources (12):121-138.
- Skogeieren 12/2007. Samarbeid får fart på hogsten.
- Skogeieren 9/2009. -Det var for ille å se på.
- Slind, E. S. (1986). Røttla skogsamdrift. Fagoppgave ved Statens skogskole Steinkjer. Utgiversted ikke oppgitt, utgiver ikke oppgitt.
- Statistisk sentralbyrå (1992). Landbruksteljing 1989. Hefte VII. Skogbruk - utmarksressursar. NOS C 005. Oslo-Kongsvinger, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2005). Landbruksundersøkinga 2004 - skogbruk. Endelege tal. Skogeigaren – ein mann på 55 år. Hentet 1.7.05 fra: <http://www.ssb.no/skogbruk/main.html>
- Stevens, T. H., D. Dennis, D. Kittredge og M. Rickenbach (1999). "Attitudes and preferences toward co-operative agreements for management of private forestlands in the North-eastern United States." Journal of Environmental Management (55):81-90.
- Store norske leksikon (1.12.09). Ivar Samset – utdypning (NBL-artikkel). Skrevet av Tore Vik. Hentet 1.12.09 fra: http://www.snl.no/nbl_-biografi/Ivar_Samset/utdypning
- Stortingsmelding nr. 17 (1998-99). Verdiskaping og miljø – muligheter i skogsektoren (Skogmeldingen).

- Sør-Trøndelag Skogeierforening (udatert). Røtla Skogsamdrift 1982 – 1991. Utgiversted ikke oppgitt, Sør-Trøndelag Skogeierforening.
- The Baltic Forest project (2008). The circumboreal forest – challenges and opportunities. DRAFT Version 3.0. January 21, 2008. Hentet 6.8.09 fra: <http://www.balticforest.net/wp5-dokument/model-forest-globally/bf%20report%20mf%20globally%20appendix%202.pdf>
- Tikkanen, J. og M. Kurttala (2007). "Participatory and Regional Approach in Forest Planning." I H. Mäkinen (red.) Enhancing Training on Collaborative Planning of Natural Resources Management. Reports of Finnish Environment Institute 26/2007. Helsinki, Finnish Environment Institute.
- Ukjent (udatert). Rapport skogprosjekt Oppdal. Styring gruppe møte 18/12-2007. Rapport for perioden 29/3-07 til 15/12-07. Utgiversted ikke oppgitt, utgiver ikke oppgitt.
- Ukjent (2009a). Holsmoen i Oppdal - Et eksempel på vellykket skogsatsing. Utgiversted ikke oppgitt, utgiver ikke oppgitt.
- Ukjent (2009b). "Oppdalprosjektet" 2006 - 2009. - Ett prosjekt for økt avvirkning og verdiskaping i skogen i Oppdal. Prosjektrapport mai 09. Utgiversted ikke oppgitt, utgiver ikke oppgitt.
- UN-ECE/FAO (2000). Forest Resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. Geneva Timber and Forest Study Papers, No. 17. New York og Genève, United Nations.
- Vennesland, B., K. Hobbelstad, T. Bolkesjø, S. Baardsen, H. F. Hoen, J. Lileng og J. Rolstad (2006). Skogressursene i Norge 2006. Kunnskapsdokument i arbeidet med en ny nasjonal strategi for økt avvirkning. Ås, Norsk institutt for skog og landskap.
- Vinje, F.-E. (2008). Skriveregler. Åttende utgave. Oslo, Aschehoug.
- Western, H. (1970). "Samarbeidsformer i gårdsskogbruket." Tidsskrift for skogbruk (78):171-180.
- Witoszek, N. (1998). Norske naturmytologier. Fra Edda til økofilosofi. Oslo, Pax Forlag.
- Wolf, S. A. og S. Hufnagl-Eichiner (2007). "External Resources and Development of Forest Landowner Collaboratives." Society & Natural Resources 20(8):675-688.

Vedlegg

Vedlegg 1) Brev fra Bygdeforskning av 6.3.09.

Norsk senter for bygdeforskning
v/Gro Follo
Universitetssenteret Dragvoll
7491 Trondheim

Deres ref.: Vår ref.: Direkte innvalg: Trondheim, 06.03.09

Hjelp til kartlegging av gjennomførte eiendomsoverbyggende samarbeid for skogeiere i Norge

Norsk senter for bygdeforskning (Bygdeforskning) og Norsk institutt for skog og landskap starter nå opp forskningsprosjektet "Fra ti til en" — eiendomsoverbyggende samarbeid for private, personlige skogeiere i kystskogbruket". Prosjektet er finansiert med midler fra Jordbruksavtalen, Norges forskningsråd (programmet "Natur og næring") og skognæringa i Kystskogbrukets fylker. Prosjektet varer ut 2013. Denne henvendelsen vedrører ett av flere delprosjekt.

Bygdeforskning ber med dette om hjelp til å få oversikt over tidligere gjennomførte eiendomsoverbyggende samarbeid og erfaringer fra dem. Med "eiendomsoverbyggende" forstår vi at en ser over eiendomsgrensene og betrakter området under ett (for å få til/lette aktivitet). Samarbeidene skal ha vært rettet inn mot skogbruk. Vi er her ikke interessert i førstehåndskjøpers/entreprenørs hverdagsarbeid for å etablere større drifter ved å få flere skogeiere til å ha drift samtidig. Bortsett fra det er vi interessert i det meste: Samarbeidene kan ha vært vellykket eller mislykket; ha involvert mange eller få skogeiere; vært bygget opp med skogeierne, private eller offentlige aktører som drivende/organiserende kraft; ha variert med hensyn til hvor sterkt sammenvevd skogeierne og eiendommene deres har vært; ha variert hva en har samarbeidet om og hva siktemålet har vært. Vi lar det være opp til dere hvor langt tilbake i tid dere vil gå, men det kan nevnes at vi ser vi kan hente innsikter fra et prosjekt som startet opp ca. 1970 (skogsamdrifter i Fagerhaugområdet i Oppdal kommune).

Vet dere av noen gjennomførte samarbeid, vær så snill å kontakte meg **før 8. april 09**. Det kan gjøres via telefon (73596748), e-post (gro.follo@bygdeforskning.no) eller den vanlige postadressen. Er dere i tvil om samarbeidet er av interesse for oss, så ta kontakt likevel. Har dere noe skriftlig om/fra samarbeidene, så hadde det vært helt topp!

Denne henvendelsen går til FMLA (landbruksdirektørene) i alle fylkene, skogeiersamvirket (sentralt og regionalt), Norskog/Nortømmer (sentralt), SB Skog (sentralt) og MEF (sentralt).

For mer informasjon om prosjektet "Fra ti til en", se <http://www.bygdeforskning.no>

Mvh

Gro Follo
prosjektleder

Vedlegg 2) Mottakerliste for brev fra Bygdeforskning av 6.3.09.

Institusjon	fornavn	etternavn	stilling	adresse	postnummer
FMLA i Oslo og Akershus	Lars Martin	Julseth	Lb. direktør	Statens Hus, Tordenskiolds gate 12 Postboks 8111 Dep.	0032 OSLO
FMLA i Aust-Agder	Leif	Løhaugen	Lb.direktør	Serviceboks 606	4809 Arendal
FMLA i Buskerud	Astrid	Aass	Lb. direktør	Postboks 1604	3007 Drammen
FMLA i Finnmark	Helge	Molvig	Fylkesskogmester (har ikke lb.dir)	Statens hus	9815 Vadsø
FMLA i Hedmark	Anne Kathrine	Fossum	Lb.direktør	Postboks 4034	2306 Hamar
FMLA i Hordaland	Ole	Bakkebø	Lb.direktør	Postboks 7310	5020 Bergen
FMLA i Møre og Romsdal	Anne Berit	Løset	Lb.direktør	Fylkeshuset	6404 Molde
FMLA i Nord-Trøndelag	Kirsten Indgjerd	Værdal	Lb.direktør	Statens hus	7734 Steinkjer
FMLA i Nordland	Hanne	Østerdal	Lb.direktør	Moloveien 10	8002 Bodø
FMLA i Oppland	Kjell Joar	Rognstad	Avdelingsdirektør Landbruk	Serviceboks	2626 Lillehammer
FMLA i Rogaland	Jon Ola	Syrstad	Lb. direktør	Postboks 59	4001 Stavanger
FMLA i Sogn og Fjordane	Christian	Rekkedal	Lb.direktør	Postboks 14	6801 Førde
FMLA i Sør-Trøndelag	Tore	Bjørkli	Lb.direktør	Statens hus	7468 Trondheim
FMLA i Telemark	Helge	Nymoene	Lb.direktør	Statens hus	3708 Skien
FMLA i Troms	Berit	Nergård Nyre	Lb.direktør	Postboks 6105	9291 Tromsø
FMLA i Vest-Agder	Dag Petter	Sødal	Lb.direktør	Serviceboks 513	4605 Kristiansand
FMLA i Vestfold	Olav	Sandlund	Lb.direktør	Postboks 2076	3103 Tønsberg
FMLA i Østfold	Thor	Bjønnnes	Lb.direktør	Postboks 325	1502 Moss
Norges Skogeierforbund	Gudbrand	Kvaal	Adm.dir	Postboks 1438, Vika	0115 Oslo
Allskog	Ole	Bakke		Ingvald Ystgaards v. 13 A	7047 Trondheim
AT Skog	Per Simon	Slettebø	Adm.dir	Postboks 116 Sentrum	3701 Skien
Glommen Skog	Helge	Urstrømmen	Disponent	Postboks 1329	2405 Elverum
Havass Skog	Thorvald	Grini	Disponent	Storgaten 55	1870 Ørje
Mjøsen Skog	Erik A.	Dahl	Adm.dir	Postboks 84	2601 Lillehammer
Sogn og Fjordane Skogeigarlag	Atle	Gimmestad	Disponent	Postboks 185	6801 Førde
Vestskog	Olav	Taskjelle		Røynstrondvn. 4	5736 Granvin
Viken Skog	Svein	Haare	Adm.dir	Serviceboks 50	3504 Honefoss
Norskog	Arne	Rørå	Adm.dir	Postboks 123 Lilleaker	0216 Oslo
Nortømmer	Per	Kveseth	Daglig leder	Postboks 123 Lilleaker	0216 Oslo
SB Skog	Frode	Hjorth	Adm.dir	Postboks 11	2401 Elverum
Maskinentreprenørenes Forbund, avd. skog	Einar	Østhassel		Fred Olsens gt. 3	0152 Oslo

